

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 18 · 20. november
Sesjonen 2018–2019

Møte tirsdag den 20. november 2018 kl. 10

President: Morten Wold

Dagsorden (nr. 18):

1. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om *Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre* (Innst. 43 S (2018–2019), jf. Meld. St. 15 (2017–2018))
2. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Jorunn Gleditsch Lossius, Steinarn Reiten og Knut Arild Hareide om en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk (Innst. 38 S (2018–2019), jf. Dokument 8:141 S (2017–2018))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Kjersti Toppe og Nicholas Wilkinson om at maksimalt antall prikker før inndragning av bevilling skal være åtte, ikke tolv (Innst. 40 S (2018–2019), jf. Dokument 8:216 S (2017–2018))
4. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg for E6 Helgeland nord, inkl. utbedring av strekningen Krokstrand sentrum-Bolna, i Nordland (Innst. 49 S (2018–2019), jf. Prop. 102 S (2017–2018))
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av prosjektet fv 311 Presterødbakken i Vestfold (Innst. 50 S (2018–2019), jf. Prop. 103 S (2017–2018))
6. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Utbygging og finansiering av rv 36 på strekninga Bø-Seljord i Telemark (Innst. 47 S (2018–2019), jf. Prop. 113 S (2017–2018))
7. Stortingets vedtak til lov om endringer i introduksjonsloven (feilrettinger) (Lovvedtak 5 (2018–2019), jf. Innst. 36 L (2018–2019) og Prop. 5 L (2018–2019))
8. Stortingets vedtak til lov om endringer i rettshjelploven mv. (tilgang til Folkeregisteret m.m.) (Lovvedtak 6 (2018–2019), jf. Innst. 35 L (2018–2019) og Prop. 120 L (2017–2018))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i spesialisthelsetjenesteloven (godkjenning av virksomheter og helsetjenester) (Lovvedtak 7 (2018–2019), jf. Innst. 29 L (2018–2019) og Prop. 83 L (2017–2018))

10. Stortingets vedtak til lov om endringer i naturmangfoldloven (hjemmel for gjennomføring av vanddirektivet)

(Lovvedtak 8 (2018–2019), jf. Innst. 34 L (2018–2019) og Prop. 93 L (2017–2018))

11. Referat

Presidenten: Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Vest-Agder fylke: Benedichte Limmestad *Hellestøl*

For Møre og Romsdal fylke: Tove-Lise *Torve*

For Nordland fylke: Kjell-Idar *Juvik*, Agnete *Tjærandsen* og Kari Anne *Bøkestad Andreassen*

For Oslo: Zaineb *Al-Samarai* og Inger Helene *Vaaten*

For Østfold fylke: Monica Carmen *Gåsvatn*

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger meddelelse om at den innvilgede permisjon for representanten Else-May *Botten* i tiden fra og med 20. november til og med 22. november er endret til sykepermisjon for samme tidsrom. – Denne meddelelse tas til etterretning.

Fra Høyres stortingsgruppe foreligger søknad om at den innvilgede permisjon for representanten Lene *Westgaard-Halle* i tiden fra og med 1. oktober til og med 14. desember forlenges til å gjelde til og med 15. desember.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Vararepresentanten Renate *Sølverson* foreslås fortsatt å møte i permisjonstiden. – Det anses også vedtatt.

Fra Høyres stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Heidi Nordby *Lunde* i tiden fra og med 20. november til og med 23. november for å delta i møter i EFTAs parlamentarikerkomité i Brussel og Geneve.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget.

– Det anses vedtatt.

Vararepresentanten Mats A. *Kirkebirkeland* foreslås innkalt for å møte i tiden fra og med 20. november til og med 22. november. – Det anses også vedtatt.

Mats A. Kirkebirkeland er til stede og vil ta sete.

Statsråd Åse *Michaelsen* overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at Stortingets møte i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.00, til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [10:02:50]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre (Innst. 43 S (2018–2019), jf. Meld. St. 15 (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Erlend Larsen (H) [10:03:40] (ordfører for saken): I Norge leverer kommunene de fleste og viktigste tjenestene til innbyggerne våre. Helt fra kommunene ble etablert for 180 år siden, har det vært viktig med nærhet mellom beslutningstakere og tjenestemottakere. Dette er en verdi som vokste ut fra embetsmannsstaten.

I dag har vi 422 ulike kommuner som skal levere de samme tjenestene, men kvaliteten og innholdet er ikke likt. Tjenestene skal heller ikke være helt like, for kommunene, innbyggerne og deres utfordringer er ikke helt like. Samtidig ser vi at enkelte kommuner klarer å levere betydelig bedre tjenester enn andre kommuner. De er såpass gode at den høye kvaliteten fortjener å bli delt med flere. Dette er kjernen i reformen Leve hele livet. Gjennom å løfte de gode eksemplene skal vi styrke kvaliteten i hele Norge.

Stortingsmeldingen er en samling med gode eksempler fra kommunene. Leve hele livet er en kvalitetsreform, en reform som skal sørge for at innbyggerne våre får tjenester av så høy kvalitet som mulig. Vi vet at lærende organisasjoner klarer seg best over tid. Leve hele livet utfordrer Kommune-Norge til å bli enda bedre på å lære fra andre kommuner.

Det er mye å hente på å lære av naboene våre, men også gjennom egenutvikling for å finne gode løsninger for framtidens eldreomsorg. De gode løsningene finnes i kommuner, helseforetak, frivillige organisasjoner, næringsliv og lokalsamfunn. Reformen legger opp til endringsprosesser med sterk medvirkning fra eldrerådene og den eldre befolkning, med støtte og bistand fra fagmyndigheter og nasjonale og lokale fagmiljøer. Vi skal involvere dem det gjelder, og lytte til dem som har skoen på.

Det er planlagt regionale støtteapparat som skal samle og spre de gode eksemplene. Nettverkene skal også gi råd og veiledning samt bistå kommunesektoren

i planlegging, omstilling og endringsarbeid. Regjeringen har satt av 48 mill. kr i budsjettet for 2019 som bl.a. skal finansiere det viktige nettverksarbeidet.

Leve hele livet er kommunenes egen reform. De 25 forslagene som er omtalt i stortingsmeldingen, er eksempler som har kommet fra kommunene selv. Ser vi på hvilke partier som styrer disse kommunene, vil vi se at det står en tverrpolitisk interesse bak reformen. Den tverrpolitiske interessen har vi forsøkt å ta vare på i komiteens behandling av meldingen, fordi det er overordnet viktig å få til gode tjenester i samtlige av våre kommuner, uansett hvilke partier som har flertall.

Regjeringspartiene støtter flere av forslagene fra opposisjonspartiene. Etter at innstillingen fra helse- og omsorgskomiteen ble offentlig, har vi valgt å støtte ytterligere to forslag, nemlig forslagene til vedtak II og IV. Vi støtter intensjonen i forslag til vedtak VI, men ikke ordlyden slik den står.

Innstillingen fra helse- og omsorgskomiteen har med seg et utvalg av eksempler på områder komiteen mener må få økt oppmerksomhet, eller som bør styrkes. Vi kunne tatt med en lang rekke flere eksempler. Det har kommet et stort antall gode høringsinnspill. 46 organisasjoner deltok i komiteens høring den 1. oktober. I tillegg har komiteen fått en lang rekke skriftlige høringsinnspill. Jeg antar at departementet har fått med seg de gode poengene som kom fram i høringen, og at de blir videreført.

Leve hele livet skal bli en dynamisk reform som skal utvikles gjennom de neste fem årene. Reformen skal evalueres gjennom følgeforskning i et representativt utvalg av kommuner. Midtveis i reformperioden skal det utarbeides en forskningsrapport for bl.a. å kunne følge endringene i kommunene og ved behov justere kurs og virkemiddelbruk. Følgeforskningen avsluttes med resultatevaluering av hele reformen etter 2023.

Denne reformen har allerede vist at den lar seg gjennomføre, og den har allerede vist gode resultater. Stavanger kommune har hatt sin egen Leve hele livet-reform i flere år. De har organisert administrasjonen ut fra fire søyler som hver for seg skal gi eldre bedre tilbud innenfor helsefremmende og forebyggende tiltak, velferdsteknologi, hverdagsrehabilitering og hverdagsmestring. Målet med reformen er at de eldre skal mestre livet sitt lenger, og at de skal få mange gode dager og år. Stavanger har arbeidet målbevisst med Leve hele livet i flere år og har oppnådd resultater som viser at langt flere av de eldre klarer seg selv. Nå utfordrer vi resten av Kommune-Norge til å styrke kvaliteten tilsvarende.

Tuva Moflag (A) [10:08:19]: I dag skal vi diskutere en av høstens – og periodens – viktigste saker. Da jeg forberedte meg til denne debatten, kom jeg til å tenke

på Åge Aleksandersen – ja, du vet han trønderen som vil «levva livet». Han fyller 70 år neste år. Han er eldre, senior, ridder og rocker. Enten man skal «levva livet» eller leve hele livet, er folk som Åge et greit bakteppe å ha med seg når man skal diskutere framtidens eldrepolitikk. Det er en utrolig mangfoldig gruppe vi snakker om, og vi trenger politikk for både de unge eldre og de gamle eldre. Vi trenger politikk for de friske eldre og de eldre med dårlig helse.

For eldre blir vi. Faktisk blir det dobbelt så mange eldre de neste 20 årene. Det ligger mye glede og mange muligheter i at mange flere lever et langt, godt liv, men også ganske store oppgaver som samfunnet må løse. Arbeiderpartiet vil at alle skal ha trygghet for en god alderdom, uavhengig av økonomi og hvor i landet man bor. Oppgaven er ganske formidabel. I 2017 var det 4,2 personer i yrkesaktiv alder per pensjonist. I 2040 vil det tallet være nede i 2,9. En av de desidert største utfordringene er å skaffe nok folk til eldreomsorgen i årene som kommer. Utfordringen blir aller størst i kommuner i Nord-Norge og på Innlandet. Målet for helsepolitikken er likeverdige tjenester for alle i hele landet. Vi i Arbeiderpartiet mener det er for stor variasjon i kvaliteten i eldreomsorgen mellom de ulike kommunene i Norge, og at det er en oppgave for stat og kommuner å redusere disse forskjellene.

Stortingsmeldingen *Leve hele livet* fungerer således som en god inspirasjonskatalog for deling av beste praksis på tvers av kommuner, men den svikter som en helhetlig reform for å fornye og forbedre norsk eldrepolitikk. *Leve hele livet* tar ikke inn over seg at en sterk økning blant de eldste i befolkningen også vil kreve nye løsninger og virkemidler, ikke bare deling av dagens etablerte beste praksiser.

Med denne meldingen sier regjeringen til kommunene: Her er utfordringene, vær så god og løs dem. Det er overraskende hvor få konkrete verktøy og hvor lite penger som lå inne i meldingen da vi fikk den til behandling. KS var ikke nådig i sin omtale av reformen og kalte den: mest mulig politikk for minst mulig penger. Men *Leve hele livet* har blitt grundig behandlet av komiteen, og gjennom en rekke forslag får meldingen nå mer konkret innhold.

Vi i Arbeiderpartiet er særlig stolte av at våre forslag knyttet til ensomhet og ernæringsstrategi nå får flertall, etter at de ble nedstemt tidligere i år. Sammen med Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV sikrer vi også flertall for lavterskel psykisk helsetilbud og tverrfaglighet i eldreomsorgen. Men fortsatt er det langt igjen før vi har på plass all politikk og virkemidler vi trenger for å møte den store endringen i alderssammensetningen som ligger foran oss. Vi har allerede en deltidskrise, og vi står overfor en bemanningskrise i helse- og omsorgstje-

nestene våre i årene framover. Vi savner en satsing fra regjeringen for å møte dette.

Dessverre varierer kvaliteten i eldreomsorgen mye rundt omkring i landet, og vi ser store variasjoner i hva de eldre tilbys av feks. matglede, kulturopplevelser, tannhelse og tilgang på leger. Vi er redd for at disse forskjellene bare forsterker seg hvis vi ikke tar grep nå. Arbeiderpartiet har derfor fremmet forslag om kvalitetskrav i eldreomsorgen. Vi mener det bør være noen minstestandarder for eldreomsorgen og har i vårt alternative statsbudsjett satt av over 3,5 mrd. kr mer til kommunene, slik at de kan satse bl.a. på eldreomsorg. I tillegg ønsker vi at staten skal bidra med hjelp og støtte til de kommuner som sliter med å oppfylle kvalitetskravene. Vi ser fram til å behandle det forslaget i Stortinget til våren. Men aller først ser vi fram til dagens debatt.

Med det tar jeg opp de forslagene som Arbeiderpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:12:48]: Folk lever lenger, og det er en fantastisk utvikling. Vi diskuterer gjerne i den forbindelse eldrebølgen som om dette er en tsunami som velter over oss og er et problem. Jeg vil tvert imot si at kanskje det fremste symbolet på hvilken velstand og hvilket fantastisk samfunn vi har bygd opp, er at vi greier å tilrettelegge for at folk kan leve lenger, være friske lenger og ha livskvalitet lenger.

For alle mennesker, enten en er eldre eller yngre, er det slik at det er ikke nok å eksistere – en må ha noe å leve for. Derfor er denne reformen så viktig, for det handler nemlig om innholdet i eldreomsorgen. Jeg mener at selv om man er pleietrengende eldre, er det helt grunnleggende at man behandles som et voksent, selvstendig individ. Alle eldre er akkurat like ulike som vi yngre er, og gjennom årene tillegger man seg vaner og opparbeider seg interesser som for mange selvfølgelig varer livet ut, og som vi må tilrettelegge for at man kan ha med seg helt til det siste.

Ernæring er viktig – god mat. Jeg jobbet selv på aldershjem i min ungdom, og noe av det første jeg ble spurt om når jeg skulle hjelpe folk opp om morgenen, var: Hva er det til middag i dag? Mat er noe av høydepunktet, og da er selvfølgelig kvaliteten, smaken og hvordan maten ser ut, utrolig viktig for dem som skal spise den. Derfor er jeg så glad for at det bl.a. her legges opp til at vi skal stimulere flere sykehjem til å få tilbake kjøkkenet, få tilbake matlukten, få tilbake det som er et av de viktigste tilbudene for de eldre.

Jeg var på Ørstaheimen for litt siden, og det var helt fantastisk. Der møtte jeg kokken, sjefen på kjøkkenet, Arne Kåre. På det sykehjemmet var de ferdig med å bake

julekaker, de var ferdig med sylteflesk, de var ferdig med det meste, klar til å feire jul, og de serverte fantastisk mat. Kontrasten til hva hjemmeboende eldre i Bergen får, som jeg også besøkte for noen uker siden, var enorm. Den maten som jeg både så bilde av og smakte på, var rett og slett av en slik kvalitet at jeg synes ikke det er eldre verdig å få den servert. Derfor er dette en sak som jeg mener er viktig å ta tak i i alle kommuner der det ikke fungerer, og at politikerne faktisk går ut og smaker og ser hva slags tilbud som gis.

Aktivitet er noe annet som jeg alltid har vært engasjert i. Stereotypien er ofte at når man kommer inn på et sykehjem, sitter det eldre foran tv-en og sover. På mange sykehjem skjer det veldig lite, man kjeder seg. Det å ha aktiviteter synes jeg er helt avgjørende for å kunne si at man har et godt tilbud. Det å engasjere frivillige mener jeg er et potensial som ikke er utnyttet i mange kommuner, og i dag er pensjonistene, i hvert fall mange av dem, svært spreke når de går ut av yrkeslivet. Mange kunne tenkt seg å bidra. Men i dagens samfunn trenger man fleksibilitet, også i frivilligheten. Mange eldre har kanskje et hus i Spania som de bruker deler av året. Da må det tilrettelegges for at de kan hjelpe til når de er hjemme. De reiser kanskje ut eller har barnebarn en dag, slik at de ikke kan ha en fast dag i uka, men da må det tilrettelegges for at de kan bidra når det passer dem. Et veldig godt eksempel er Luranetunet utenfor Bergen – Os – der de har fått inn omtrent alt av lag og frivillige organisasjoner til å bidra. Til og med Amcar-klubben er inne og tar med seg de eldre ut, kjører tur i bygda og bidrar til å gi de eldre innhold i livet.

Jeg mener at det er helt avgjørende at alle skal behandles som individ. Derfor tror jeg ordningen med primærkontakt er veldig bra, at man kan følge opp den enkelte på en tett og god måte.

Fleksibilitet trengs det mer av i eldreomsorgen. Derfor er jeg veldig glad for at man nevner det med alternative turnusordninger, som er bra for de eldre, men som også kan være bra for ansatte og få flere til å kunne jobbe i eldreomsorgen.

Det handler om penger – derfor er jeg veldig glad for at regjeringen tydelig har sagt at pengene vil komme i forbindelse med denne reformen. Men det handler også om organisering. En kan aldri betale seg fram til en god eldreomsorg – det må også god organisering til.

Kjersti Toppe (Sp) [10:18:14]: Regjeringa har fremja ei stortingsmelding som dei sjølv kallar ei «kvalitetsreform for eldre». Senterpartiet støttar intensjonen bak reforma. Vi støttar arbeidet for at fleire eldre skal få moglegheita til å meistra eige liv der dei bur. Meldinga set fokus på fellesskap og aktivitet, god mat og helsehjelp. Det skulle berre mangla. Det er jo dette sjølve

livet handlar om: sosial aktivitet og fellesskap, deltaking, å få dekt grunnleggjande behov, mat, fysisk aktivitet, kultur, helsehjelp etter behov, meistring.

Stortingsmeldinga Leve hele livet tar opp det som tidlegare stortingsmeldingar har lagt føringar for, bl.a. Meld. St. 29 for 2012–2013, Morgendagens omsorg. Meldinga, som vart fremja for seks år sidan av den raud-grøne regjeringa, hadde nettopp sitt hovudfokus på måltidet, aktivitet, trivsel, innovasjon, kultur, meir kvardagsrehabilitering, program for ny pårørandepolitikk og ein nasjonal strategi for frivillig arbeid i helse- og omsorgssektoren.

I denne nye meldinga er det brukt ganske store ord. Meldinga er, ifølgje regjeringa, ei kvalitetsreform. Det er ei reform for større valfridom. Det er ei reform for større matglede, enten ein bur heime, på sjukeheim eller på sjukehus. Det er ei reform for å skapa dei eldre si helseteneste, det er ei reform for pårørande, og det er ei reform for alle som gjer jobben i helse- og omsorgstenesta. Men så kjem den viktigaste budskapet frå regjeringa: Reforma legg ikkje opp til at kommunane vert pålagde nye krav eller oppgåver som medfører auka utgifter. Forbetringa i eldreomsorga skal i hovudsak dekkjast av kommunen sine frie inntekter.

Reformomgrepet er etter mitt syn misbrukt i denne stortingsmeldinga. Senterpartiet vil ikkje kunne kalla dette ei kvalitetsreform. Vi meiner at ho sviktar som ei heilskapleg reform for å fornya og forbetra norsk eldrepolitikk. Dette er ikkje ei reform for å betra helsetenesta, det er ikkje ei reform for dei pårørande, og det er heller ikkje ei reform for større matglede, for det følgjer ikkje ei krone med. Regjeringa skal bruka eitt år på å vurdere ei tilskotsordning for etablering av kjøkken på sjukeheimar, og det er lite truverdig.

Senterpartiet synest det er gledeleg at regjeringa har tatt opp det som Senterpartiet fremja forslag om for tre år sidan, i budsjettet for 2016, nemleg å ha som mål å tilby alle eldre ein times aktivitet kvar dag. Det treng ikkje nødvendigvis vera fysisk aktivitet, men òg kulturell og sosial aktivitet er viktig.

Vi er òg glade for at vi i denne innstillinga får fleirtal for det vi ikkje fekk fleirtal for i 2016, nemleg å greia ut ei eiga tilskotsordning til stillingar som kan sikra auka tverrfagleg kompetanse og meir frivilligheit ved norske sjukeheimar og i heimetenesta.

Fleirtalet av partia står bak forslaget i innstillinga om å be regjeringa vurdere særskilte tiltak for å styrkja den ernæringsfaglege kompetansen. Dette er jo noko Senterpartiet har vore opptatt av i mange år.

Det er eit positivt fokus i reforma om at vi må få eit meir eldrevenleg samfunn, der dei eldre vert respekterte og inkluderte og nyttiggjorde. Det samla bidraget til samfunnet frå pensjonistar gjennom formelt og ufor-

melt frivillig arbeid er i ei undersøking anslått til vel 45 000 årsverk, eller litt over 25 mrd. kr i 2016-kroner. Undersøkinga konkluderer med at potensialet for ytterlegare bidrag frå pensjonistar er stort, og at det totale bidraget kan doblast mot 2030. Men det føreset ei målretta rekruttering, organisering og tilrettelegging. Vi kan altså ikkje lykkast med morgondagens omsorg dersom vi ikkje lykkast med å mobilisera ressursar og set samspillet mellom familie, det sosiale nettverket og lokalsamfunnet i sentrum for merksemda. Eldre som ressurs må vera utgangspunktet for eldrepolitikken.

Takk til regjeringspartia, som støttar fleire forslag i innstillinga, òg forslaget om å be om ei eiga sak om palliativ omsorg og oppfølging av NOU 2017: 16, På liv og død – Palliasjon til alvorlig syke og døende. Det er positivt at ein òg varslar støtte til forslag nr. 2, om en vikarpool, og til forslag nr. 4, om ei kartlegging av menneskerettssituasjonen på norske sjukeheimar og i heimetene-sta, som berre SV og Senterpartiet står bak, i innstillinga.

Eg meiner likevel det er synd om ikkje forslag nr. 1, om å greia ut ei ordning for òg å kunne få tilskot til tryggleiksbustader, vert tatt med i denne saka.

Med dette vil eg ta opp forslaga nr. 3 og 4 i innstillinga.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har dermed tatt opp de forslagene hun refererte til.

Sheida Sangtarash (SV) [10:23:37]: Jeg har stått på denne talerstolen før og snakket om akkurat samme tema og sagt at Leve hele livet ikke er en reform, men et tankekart. Det fikk jeg bare bekreftet etter å ha vært med på høringene og hørt flere instanser.

Vi støtter mange av intensjonene i Leve hele livet, men det finnes en uvilje fra regjeringens side mot å si at ett sted må man begynne å forplikte seg – særlig når vi vet at i løpet av de neste ti årene får vi en dobling av antall personer over 80 år, når vi vet hvilke store utfordringer vi allerede har i helse- og omsorgssektoren, som f.eks. at kommunene får stadig flere oppgaver overført fra spesialisthelsetjenesten, at kommunene allerede i dag har trange rammer og må foreta tøffe prioriteringer, at vi trenger mer kvalifisert helsepersonell, og når det ikke er tvil om at arbeidsforhold og kvaliteten i tjenestene henger sammen.

Det er klart at en reform tar tid, men det premisset kan vi kun godta hvis mål følges opp med midler. Regjeringen sier at gode arbeidsforhold for de ansatte er viktig, men vi ser ingen økt grunnbemanning. De sier at de vil ha bedre kosthold for de eldre, men de gjør ingenting med det. Og listen kan bare fortsette.

Derfor har opposisjonen fremmet en rekke forslag som gjelder bolig, arbeidsforhold og menneskerettssituasjonen til de eldre. I tillegg fremmer SV et løst forslag i dag

som gjelder renovering, etablering eller gjenetablering av lokalkjøkken på sykehjem, som er nevnt i Leve hele livet. Vi ønsker at dette blir utredet og lagt fram i løpet av første halvdel av 2019, og at det i revidert nasjonalbudsjett settes av midler til ordningen. Det er ingen grunn til å vente – snarere tvert imot, de eldre fortjener at vi kommer raskt i gang og forplikter oss. Vi må starte et sted, og med dette forslaget tenker vi at å dekke primære behov er et godt sted å begynne.

Presidenten: Representanten Sheida Sangtarash har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Carl-Erik Grimstad (V) [10:26:13]: La meg begynne slik: I går, 19. november, markerte vi i Norge mannsdagen, slik det har blitt gjort siden 2011. Det vil være en overdrivelse å hevde at mediene var særlig opptatt av merkedagen. Stort sett var oppmerksomheten heller rettet mot det FN har oppnevnt som den internasjonale toalett dagen, slik bl.a. NRK gjorde det på morgenkvisten, i et lengre innslag om kvinnehelse.

Det er vel og bra, men det gir meg allikevel grunn til innledningsvis å knytte noen bemerkninger til kjønnsaspektet ved reformen Leve hele livet. Menn fødes som kjent stort sett inn i et kvinnekollektiv av altoppofrende, ammende mødre, mors vennekrets, såkalte baby-showers, tanter og bestemødre. Mitt poeng i denne sammenhengen er at vi ofte også avslutter våre liv omgitt av andre enn menn. Forskjellen i levealder mellom menn og kvinner er ca. fire år, fortsatt i mannens disfavør. Det gjør at menn i tillegg til å være tatt hånd om av en sektor der kvinnene er i markant flertall, også på våre sykehjem ofte må tilpasse seg et kollektiv av oldemødre. Noen vil selvsagt oppleve dette som en berikelse. Jeg vil likevel legge vekt på hvordan kjønnsstereotyper har en tendens til å forsterke seg i slike situasjoner: 15 trivelige, strikkende, heklende, konverserende kvinner i et hjørne av salongen og den eldre mannlige tv-slaven, som passivt ser på dagens fjerde fotballkamp, i det andre hjørnet. Jeg frykter nå selvsagt at jeg karikerer situasjonen ved norske sykehjem, og jeg mener på ingen måte å klandre pleiepersonalet, som sikkert gjør sitt aller beste for å aktivisere mennene, men jeg tror det er mange som kan kjenne seg igjen i beskrivelsen.

Mitt poeng i denne sammenhengen er at når norske kommuner nå skal gi liv til den flotte og riktige reformen Leve hele livet, bør de også ofre noen tanker på kjønnsaspektet ved alderdommen – hvordan mannens identitet, hva nå den måtte være, må ivaretas. Menn går ikke ut av livet som androgyne vesener, selv om det tidvis kan virke slik.

Denne regjeringen har gjort noe historisk, som ingen andre regjeringer har gjort før, nemlig utnevnt en egen eldre- og folkehelseminister. Ok, det er en kvinne,

slik likestillingsministerne som oftest er det, men det er et skritt i riktig retning. Når den første stortingsmeldingen som statsråden gyver løs på med pågangsmot og entusiasme er Leve hele livet, er dette ikke bare et resultat av hennes partis uttalte politikk, men like mye en hyllest til et norsk eldresamfunn som bare vokser og vokser. Så får vi heller bære over med at deler av opposisjonen av uforståelige grunner kaller Leve hele livet for et gigantisk mageplask. Jeg tror ikke det er positivt ment, men det må som kjent noen mageplask til før vi lærer å stupe, og norsk eldresektor må fra denne dagen av og noen år framover samlet bære et navneskilt med teksten «under videre opplæring». Så viktig er Leve hele livet.

Venstre har lenge ønsket seg mer oppmerksomhet på god forebygging og mer oppfølging av dem som trenger det i kommunene – gjerne før de kommer i kontakt med helsevesenet, men i hvert fall før de havner i spesialisthelsetjenesten. Venstre har gjentatt budskapet om folkehelse, aktive liv og mer til forebygging så mange ganger at jeg nesten blir uvel av å høre meg selv repetere dette. Jeg kan likevel love at jeg ikke kommer til å slutte med det. Venstre kommer til å mase helt til de store partiene, og for så vidt også de mindre, slutter å konkurrere om høyest mulig vekst i sykehusene, og heller begynner å konkurrere om å ruste opp kommunene til å satse på forebygging, folkehelse, fastlegene og primærhelsetjenesten generelt.

Det er en god start at regjeringen bevilger 48 mill. kr som skal brukes til faglig støtte, veiledning og lokal bistand til kommunene. Det er selvsagt bare en start på arbeidet som ligger foran oss, og en videreføring av det gode arbeidet som er gjort, av både denne og tidligere regjeringer. Jeg synes det er bra at noen nå skal samle opp den gode praksisen og de gode ideene i eldresektoren og sørge for at de spres i hele landet, uten at vi faller i den fella at «alle skal med» oversettes til «alle skal bli like».

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:30:20] (komiteens leder): En velfungerende eldreomsorg er en eldreomsorg som ser den enkelte, som tilrettelegger for mestring, aktivitet og fellesskap, og som sørger for god behandling og pleie når behovet er der. Kristelig Folkeparti ønsker velkommen en reform for eldre som kan motvirke isolasjon og ensomhet, styrke tiltak som bidrar til aktivitet og sosial interaksjon, og ikke minst bidra til en god og helhetlig omsorg for pleietrengende eldre.

Norge vil i løpet av de neste årene få en dobling i antall eldre over 80 år, samtidig som handlingsrommet i den norske økonomien vil bli vesentlig redusert i tiden framover. Primærhelsetjenesten tilføres stadig flere oppgaver fra spesialisthelsetjenesten, og pasientene sendes fra sykehus til kommune med komplekse helse-

tilstander som krever avansert behandling og pleie. Tilgjengelige ressurser og nødvendig kompetanse er helt avgjørende for å kunne ivareta syke eldre i den enkelte kommune, og det vil også være avgjørende for en offensiv satsing på helsefremmende og forebyggende tiltak, så flere kan beholde helsen sin lenger.

Mange kommuner melder om store rekrutteringsutfordringer. Fastlegeordningen er i hardt vær. Stortinget har etter forslag fra Kristelig Folkeparti bedt regjeringen evaluere fastlegeordningen. Evalueringen kan ikke bli en hvilepute. Det er avgjørende at vi også sikrer en rekke straktiltak. En opptrappingsplan for fastlegene samt flere LIS1-stillinger må være på plass. Det må utdannes ikke færre, men flere sykepleiere og helsefagarbeidere for å kunne ivareta det som kommer framover, for å møte den veksten som helse- og omsorgssektoren vil få. Dette er bekymringsfullt. En intensivert satsing på rekruttering og riktig dimensjonering av antall studie-plasser er viktig for at vi skal kunne imøtekomme morgendagens behov innenfor eldreomsorgen.

De eldre må i større grad enn i dag få lov til å være med på å styre den hjelpen de får, og til og med å prioritere selv hva de vil ha hjelp til, og hvilke omsorgstjenester de har behov for. Dagens eldreomsorg er i for stor grad styrt av stramme tidsskjemaer og knappe ressurser. I stedet for å ta utgangspunkt i de eldres behov og stole på at de ansattes kompetanse er i stand til å møte disse behovene, styres det mange plasser etter standardiserte tidsskjemaer, og det tas ikke hensyn til de individuelle og varierende behov den enkelte har.

Det er et stort behov for å styrke grunnbemanningen og forbedre systemer og rutiner. Det er viktig at de ansatte og den eldre selv opplever at omsorgen preges av faglig skjønn og kompetanse framfor byråkratisk detaljstyring. Det handler om respekt for menneskeverdet, det handler om livskvalitet, og det handler om den enkelte eldre, med de mange sykdommene hver enkelt av disse har.

Det må være rom for variasjon fra dag til dag og for at arbeidsdagen kan disponeres med utgangspunkt i den enkeltes behov. Mat og måltider for eldre er en sentral del av den kommunale omsorgstjenestens oppdrag i både sykehjem og hjemmetjeneste. God ernæring er en viktig faktor i en sykdomsbehandling og kan bidra til å opprettholde funksjonsevnen hos eldre mye lenger. Et bredt perspektiv på mat og måltid i eldreomsorgen er viktig, og Kristelig Folkeparti er glad for at det vil komme en helhetlig strategi for kost og ernæring – dette fordi det er mye god forebygging i et godt måltid mat.

Regjeringen har, prisverdig, fokusert på ensomhet – ensomhet hos eldre som mister venner, ektefelle, samboer eller familiemedlemmer. Mange av disse blir inaktive når de blir ensomme, og da kommer også proble-

met med flere sykdommer og ikke minst forsterkede depresjoner. Dette er det viktig at vi tar tak i, for det er et stort folkehelseproblem, ikke bare for den yngre garde, men også for den eldre garde.

Eldre er en dyrebar ressurs i samfunnet vårt, i familiene våre og i frivilligheten. Våre eldre skal oppleve at om helsen svikter og pleiebehovet blir større, skal vi være et samfunn som klarer å ivareta dem uansett. Og tryggheten, hjelpen og omsorgen skal være for den enkelte i tiden framover. Det handler om å gi noe tilbake.

Une Bastholm (MDG) [10:35:34]: Miljøpartiet De Grønne vil takke regjeringen for satsingen på eldreomsorgen. I Norge framstilles alderdom ofte som noe negativt. Det er et paradoks at selv om alle vil leve lenger, vil ingen av oss bli gamle.

Når livet er på hell, er det helt naturlig at mange eldre trenger heldøgnsomsorg i institusjon. God faglig kvalitet både på medisinsk oppfølging, mat og sykepleie er en selvfølge. Men hvis vi spør hva de eldre selv ønsker og savner, er svaret en meningsfull hverdag. Et sykehjem skal ikke bare holde en i live med optimal ernæringsstatus, riktig behandling og tilrettelagte toalettbesøk. Det er ikke først og fremst flere leveår, men nettopp det å leve hele livet som er viktig. En må rett og slett få kjenne at en lever, og at en deltar aktivt i eget liv. Det kan være så enkelt som å komme ut en tur og kjenne sola varme kroppen, en god samtale, å delta på en konsert, å synge sammen, trimme sammen, besøke et gudshus om en har en religiøs tro, eller å lage mat og spise sammen.

Det gjøres veldig mye godt arbeid i norske sykehjem, gjerne i samarbeid med frivillige. Men det som ofte trekkes fram som en utfordring, er mangel på tid, eller at aktivitetstilbudet er avhengig av enkeltpersoner og ildsjeler. Miljøpartiet De Grønne vil derfor øke innsatsen til Livsgledehjem for eldre.

Livsgledehjem er en sertifisering der livsglede blir satt i system, og der pleierne jobber for å tilfredsstille beboernes kulturelle, åndelige og sosiale behov, basert på den enkelte beboers ønsker og premisser. Gjennom Livsgledehjem skapes holdninger og rutiner som bidrar til at individuelle psykososiale behov ivaretas på lik linje med medisiner, ernæring og pleie. Det lages en individuell aktivitetsplan tilpasset beboeren, og den systematiske tilnærmingen gjør at planen gjennomføres uavhengig av hvem som er på jobb. Aktivitetene tar utgangspunkt i tiltak som er gjennomførbare uten ekstra bemanning, og en prøver å engasjere frivillige i nærmiljøet. En jobber også for at mennesker treffes på tvers av generasjoner, ved at sykehjemmene etablerer kontakt og samarbeid med barnehager og skoler i nærmiljøet.

Ved å delta i sertifiseringsordningen betaler kommunene en oppstartsavgift og en årsavgift per institu-

sjon. I tillegg skal det opprettes en stilling som livsgledekonsulent. Det betyr at ordningen er en utgift ved oppstarten, men det er vel anvendte penger.

Vi kan f.eks. se til Lund sykehjem på Moi i Rogaland, som etter å ha blitt sertifisert som Livsgledehjem i 2017 reduserte legemiddelutgiftene med mer enn to tredjedeler på ett år. Merethe Birkeland, sykehjemmets leder, sa følgende til tidsskriftet Sykepleien:

«Vi bruker generelt lite medisin her nå. Tidligere sto beboerne ofte fast på beroligende midler som Sobril og Vival og fikk en del sovemedisin.»

Det de nå sparer, bruker de på ekstra ansatte og opplevelser for beboerne – samt dyrefôr til katt og kanin.

Stortingsmeldingen Leve hele livet nevner også livsgledehjem. Helsedirektoratet støtter stiftelsen Livsglede for Eldre, som drifter ordningen, og deres mål er at 50 pst. av kommunene skal få tilbudet innen 2020. De Grønne mener dette er altfor lite ambisiøst. Alle kommunale og private sykehjem bør få tilbud om å delta i ordningen eller tilsvarende ordninger, og til det setter vi i vårt alternative statsbudsjett av 180 mill. kr til at kommunene kan få sertifisert sine helse- og omsorgsinstitusjoner.

En meningsfull hverdag betyr å ivareta hele mennesket, både kropp, sjel og ånd. Derfor kan vi ikke fokusere på enkelttiltak, men på en helhetlig omsorg som gir eldre glede, samvær og meningsfulle aktiviteter i hverdagen. Så i tillegg til å sette av penger til at flere kommunale institusjoner blir sertifisert, øker vi støtten til frivillig arbeid innen helse og omsorg. Vi gjør også noe annet: Vi reverserer – altså avvikler – prøveordningen med statlig finansiering av helse- og omsorgsinstitusjonene for eldre og øker heller rammen tilsvarende til kommunene, i tillegg til at vi øker den frie rammen til kommunene med 3,5 mrd. kr.

Miljøpartiet De Grønne kommer til å stemme for alle forslagene i denne saken i dag, og jeg takker igjen for debatten og for saken fra regjeringen.

Statsråd Åse Michaelsen [10:40:17]: For at vi mennesker skal kunne leve hele livet, må vi få dekket de helt grunnleggende behovene – behovet for god mat og gode måltider, behovet for aktivitet og fellesskap, behovet for helsehjelp og behovet for sammenhengende tjenester.

La det være sagt at mange eldre får gode tjenester der de bor, men vi vet også at det er mange som opplever svikt på disse områdene. Det svikter for ofte og for mange steder, og kvaliteten på tjenestene varierer for mye. Dette gjelder både mellom kommuner og innad i kommuner. Det gjør alderdommen tung og utrygg for mange eldre og deres pårørende.

Vi ser at det ofte er de små, nære ting som utgjør en forskjell for våre eldre. Jeg er derfor glad for at vi i dag skal debattere Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre. Denne reformen løfter fram målene som skal bidra til at tjenestene blir bedre, og til at eldre får en trygg og verdig alderdom. Gode løsninger for å nå målene finnes ute i kommunene. Den viktige erkjennelsen ligger til grunn for Leve hele livet. Mange kommuner arbeider systematisk og godt på ett eller flere av områdene i reformen. De fleste kommuner er gode på noe; det er ingen som er gode på alt. Men de gode løsningene som kommer, settes ofte ikke i system, og de spres ikke til andre kommuner. Målet med Leve hele livet er derfor å spre de gode løsningene og eksemplene.

I reformen løfter vi fram 25 løsninger og hundrevis av gode eksempler som har vist seg å fungere ute i kommunene. Fagfolk, forskere, pårørende, de eldre selv og de ansatte har gitt oss innspill til hvordan gode ideer kan spres og ikke minst gjennomføres. Det er dette vi har lyttet til. Og vi skal sørge for å ha et apparat som skal støtte og bistå kommunene i arbeidet med å ta i bruk de gode løsningene til brukernes beste – de eldre.

Vi tar kommunene på alvor. Derfor har de ønsket at vi skal etablere et nettverk der kommunene sammen kan dele erfaringer og lære av hverandre. Derfor har kommunene bedt oss hjelpe dem i gang, støtte dem og bidra til at de kan lage sine egne Leve hele livet-pakker. Vi vet – og vi legger opp til fra regjeringens side – at det vil bli prioriterte, øremerkede statlige støtteordninger som kommunene kan søke på når de er klare.

Det er vel kjent at vi blir flere eldre, at andelen eldre i befolkningen vil øke, og at det etter hvert vil bli en sterk vekst blant de eldste eldre. Både andelen og antall eldre over 80 år vil bli mer enn doblet fram mot 2040. Samtidig vet vi at det kan bli mangel på både arbeidskraft, pårørende og frivillige som er villige til å påta seg omsorgsoppgaver. Derfor har regjeringen tatt grep for å utvikle gode og bærekraftige løsninger for å møte de utfordringene som følger med endringer i befolkningssammensetningen.

Jeg er glad for at et flertall påpeker betydningen av et systematisk ernæringsarbeid. Regjeringen har de senere årene gjort flere tiltak for å støtte kommunene i ernæringsarbeidet. Ernæring inngår i Kompetanseløft 2020 og i pasientsikkerhetsprogrammet. Nasjonal kompetansetjeneste for sykdomsrelatert underernæring er også en viktig ressurs for disse tjenestene.

Kvalitetsindikatorer for ernæring i hjemmetjenesten og sykehjem er etablert og vil gi kommunene informasjon om status, slik at de kan innrette tjenestene ut fra behov. Nasjonal faglig retningslinje for både forebygging og behandling av underernæring er under opp-

datering og vil bli ferdigstilt i løpet av 2019. Den vil bli implementert i kommunene.

Jeg merker meg at flertallet mener det er behov for å sikre tilgang på ernæringsfysiologer i kommunene. Utdanningskapasiteten for kliniske ernæringsfysiologer er styrket, og der må vi starte, sånn at det er noen å rekruttere. Det vil bidra til å bedre tilgangen på denne kompetansen.

Vi har lagt fram meldinger og handlingsplaner med folkehelseiltak og tiltak for økt kompetanse og kapasitet i tjenestene, og vi har lagt til rette for nye løsninger og arbeidsformer både i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og i spesialisthelsetjenesten. Gjennom Leve hele livet signaliserer vi en ny og bærekraftig politikk som skal sikre eldre en god og ikke minst trygg alderdom.

Jeg vet at mange eldre har kunnskap, erfaring og krefter de ønsker å ta i bruk som pensjonister. Flere eldre ønsker å stå lenger i arbeid, flere vil engasjere seg i frivillig arbeid, og Leve hele livet handler derfor også om å bygge et aldersvennlig samfunn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [10:45:28]: I innstillingen sier en samlet komité følgende:

«Komiteen mener det er viktig og riktig at våre primære tjenester leveres av kommunene. Det er de som kjenner best hvor skoen trykker, og det er kommunene som best kan tilpasse tjenestene til lokale forhold. Velferdstilbudene som leveres i kommunene, er under lokaldemokratisk kontroll og forvaltning, slik at tjenestemottagerne kan påvirke kvaliteten i og omfanget av tjenestetilbudet.»

Sett i lys av at en samlet komité mener dette, lurer jeg på hvordan eldreministeren kommer til å følge opp prosjektet med statlig finansiering av eldreomsorgen.

Statsråd Åse Michaelsen [10:46:08]: Forsøket vi har med statlig finansiering, er ifølge rapporter som har kommet, en suksess. Vi ser at kommuner har fått et mye større faktagrunnlag når det gjelder hvem som bor i kommunene, og hvordan de skal målrette tiltakene som kommunestyrene vedtar. Det har blitt bedre samhandling på tvers, og vi har også hørt at endelig sitter de som har ansvar for budsjett og pengesekken i kommunen, og de som skal utføre og vedta oppgavene både på sykehjem og i omsorgsenheter, rundt samme bord. Vi foreslår også i vårt forslag til statsbudsjett at vi skal utvide dette forsøket med seks nye kommuner.

Tuva Moflag (A) [10:46:54]: Betyr det da at regjeringen ikke kommer til å følge opp flertallsmerknaden, altså en enstemmig merknad fra denne komiteen hvor

man presiserer at det er kommunene som skal utføre tjenestene? Det hadde vært fint om regjeringspartiet Fremskrittspartiet kunne klargjøre hvilken retning de ser for seg for eldreomsorgen i tiden framover.

Statsråd Åse Michaelsen [10:47:13]: Det er fremdeles kommunene som skal utføre jobben. At det er penger som er øremerket til statlig finansiert eldreomsorg, betyr – selv om en sitter i kommunen – at det er kommunene som skal utføre dette. Det er også sånn at om det foreligger et konkret forslag, forholder jeg meg som statsråd til enhver tid til det flertallet måtte mene. En merknad er jo bare en tydeliggjøring eller et ønske om hvor man ønsker å gå. Men jeg ser så absolutt at kommuner og lokaldemokrati fremdeles ser behovene som er der, og vil gjøre vedtak og sikre at eldre får det de fortjener.

Tuva Moflag (A) [10:47:52]: Uansett hvem som har ansvaret, er det behov for folk til å utføre oppgavene. Med såpass mange eldre som det blir i Norge de neste 20 årene, er det et enormt behov for kompetanse. Særlig Nord-Norge og innlandet vil slite med å rekruttere nok folk, det er der bærekraftsbrøken blir vanskeligst å bære for kommunene.

Jeg lurer på om statsråden har tenkt på noen særskilte tiltak for å understøtte de kommunene som vil få en ekstra vanskelig bemanningssituasjon de neste 20 årene.

Statsråd Åse Michaelsen [10:48:27]: Jeg deler representantens bekymring for den forskjellen vi ser når det gjelder hva byer og tettsteder kan rekruttere, og det som er ute i distriktene. Derfor er det så viktig for oss å se på muligheten til å kunne gi faste heltidsstillinger, sånn at det er attraktivt også å tilby disse stillingene ute i distriktene, legge til rette for god etter- og videreutdanning, gjøre at miljøene og ikke minst arbeidsplass og arbeidsmiljø er bra, og legge til rette for at partene kan forhandle om lønn. Fleksible turnuser, som mange ønsker seg, er viktig – og ikke minst at vi også kan legge til rette for å bruke kompetansen rett, rett kompetanse på rett sted.

Kjersti Toppe (Sp) [10:49:31]: «Leve hele livet er en reform for større matglede, enten du bor hjemme eller du er på sykehjem eller sykehus. Den skal gjøre måltidet til en begivenhet i hverdagen, sørge for flere måltider gjennom døgnet og sikre god ernæring med gode kokker og lokale kjøkken», står det i stortingsmeldinga.

Regjeringa har fremja forslag om at det skal koma ei tilskotsordning for etablering av kjøken på sjukeheimar, men ein vil bruka ytterlegare eitt år på å greia ut ei slik ordning. Eg synest det er uforståeleg, for denne mel-

dinga vart jo fremja i vår, lenge før statsbudsjettet var endeleg vedtatt Kor vanskeleg kan det vera å vurdere ei tilskotsordning for sjukeheimar? Kva er årsaka til at ein må bruka så mange år på å greia ut ei tilskotsordning, noko som eigentleg burde ha vore ganske enkelt?

Statsråd Åse Michaelsen [10:50:31]: Derfor satte jeg i gang det arbeidet allerede i høst. Vi skal være klare nokså kjapt med hensyn til hvilke kriterier som skal gjelde for å kunne søke på midler. Jeg er svært opptatt av at vi skal få midler til dette – kanskje i revidert nasjonalbudsjett, uten at jeg kan love det, det skal jo forhandles om dette.

Men også i tilknytning til den tilskuddsordningen som allerede finnes, hvor kommunene kan søke om midler til enten opprettelse av nye sykehjems plasser eller rehabilitering av eksisterende, er det mulighet til å søke om å lage kjøkkenløsninger. I hvert enkelt tilfelle vil det da kunne være mulig å få til, enten det er snakk om produksjonskjøkken eller en annen type kjøkken.

Det som er viktig for meg, er at vi har sett på de kriteriene, slik at vi ikke lager kriterier som ikke passer for kommunene. Derfor vil dette komme, men vi har gjort et godt stykke arbeid på dette området.

Kjersti Toppe (Sp) [10:51:34]: Eit anna mål i stortingsmeldinga er at ho skal vera ei reform for betre helsehjelp og samanheng i tenestene. Eg etterlyser ei beskriving av helsehjelp i denne meldinga. Eg tenkjer på fastlegeordninga, som er utruleg viktig for eldre, særleg skrøpelege eldre. Det er veldig viktig med den utskrivninga som skjer frå sjukehus. Mange eldre opplever at det ikkje er samanheng i tenestene, med tidleg utskrivning og kort liggjetid – utan at dette er kanalisert, for dette er jo ikkje denne statsrådens ansvar, men helseministerens ansvar. Da oppfattar eg det som ei melding som ikkje er samanhengande, og som ikkje tar på alvor det som verkeleg er utfordringane for helsehjelpa til dei eldre, og samanhengen i tenestene. Likevel vert det beskrive som ei reform.

Kan statsråden forklara korleis grunnleggjande helsetenester skal verta varetatt?

Statsråd Åse Michaelsen [10:52:39]: Dette er en av de fem knaggene vi har i reformen – både sammenhengende tjenester og helsehjelp. Vi ser på dette både i forbindelse med kravene vi jobber med for fastlegeordningen, og i forbindelse med primærhelseteam, som vi oppretter, oppfølgingsteam, klare overganger mellom sykehus og kommuner, hvordan vi skal få til den samhandlingen, osv. Dette er også med i reformen Leve hele livet, men det ligger også under min kollega Bent Høies ansvarsområde, med hensyn til å ansvarliggjøre fastlegene for de oppgavene de har.

Dette er noe vi jobber med, og jeg regner med at også min kollega kommer tilbake til dette når vi har fått dette klart.

Sheida Sangtarash (SV) [10:53:29]: Det kom noen gledelige svar på forrige replikants spørsmål. Som jeg også sa i innledningen min, fremmer SV i dag et forslag som gjelder nettopp renovering og etablering av lokal-kjøkken på sykehjem. Vi ønsker at dette blir utredet raskere, og at lokalkjøkken kan komme på plass tidligere, kanskje allerede i første halvdel av 2019, i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Ut ifra de svarene som kom nå, er det en mulighet for det. Betyr dette at statsråden kan støtte SVs forslag?

Statsråd Åse Michaelsen [10:54:10]: Jeg vil heller si at SV slår inn åpne dører, da vi allerede er godt i gang. SV kan glede seg over at statsråden allerede har tatt det grepet, og de hadde egentlig ikke trengt å fremme det forslaget her i salen.

Sheida Sangtarash (SV) [10:54:23]: Det er en gjennomgående utfordring at det ikke kommer noen forpliktelser i den såkalte reformen. Dersom målet er å forplikte seg, hva står da i veien for at man kan stemme for SVs forslag?

Statsråd Åse Michaelsen [10:54:39]: Vi har lagt fram en god reform, som nettopp skal gi kommunene mulighet til å gjøre et godt stykke arbeid. De skal da få de midlene de søker om, når de er klare. Hovedgrunnen til at vi har lagt fram denne reformen, er at kommunene skal kjenne på behovene sine, kartlegge, foreta forebyggende hjemmebesøk, se hvem de eldre som bor der, er, og se hva de er gode og dårlige til, herunder også kjøkkenløsninger. Men det er også viktig at kommunene selv tar grepene. Vi gir dem mulighetene og verktøyene til å kunne gjøre det.

Så finnes det allerede tilskuddsordninger for både opprettelse av nye heldøgns omsorgsplasser og rehabilitering av eksisterende. Egentlig er det mange muligheter allerede i dag.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Astrid Nøklebye Heiberg (H) [10:55:50]: Meldingen Leve hele livet er en konkretisering av regjeringens strategi for et aldersvennlig samfunn, Flere år – flere muligheter, som ble lagt fram i 2015. Denne meldingen handler først og fremst om omsorg, særlig omsorgen for de eldste og skrøpeligste.

Mens jeg leste den, dannet det seg et bilde av en person i 80-årsalderen, en kvinne som bodde alene, som var

ensom og trist og hadde dårlig matlyst. Hun bodde hjemme og hadde besøk av en lang rekke ukjente hjelpepersoner som kom og gikk, eller hun var på et sykehjem der hun også var ensom og trist, for alle de andre som var der, var enten demente eller så fjerne at det ikke var noen å snakke med – pleierne hadde jo ikke tid.

Ja, slik er situasjonen for mange av våre skrøpeligste, og derfor er det viktig og riktig at det er her vi først og fremst begynner med å sette inn tiltak, slik at kommunene blir i stand til å bli mer kjent med måter man kan møte disse utfordringene på. Derfor er det satt av midler til opplæring av kommunene slik at det kan gjennomføres i praksis, for enkelte steder er dette nye tanker som de trenger mer kunnskap om. Det er derfor ganske trist at Arbeiderpartiet nå ønsker å kutte disse opplæringsmidlene, for det haster med å få satt dette ut i livet.

Det er bra, og det er riktig at strategien for et aldersvennlig samfunn begynner med å fokusere på omsorg, slik vi gjør nå. Men vi må passe oss for å putte alle i den samme aldersbåsen: Folk på 60 år skal slippe å arbeide, folk på 70 år må gå på tur – helst sammen, folk på 80 år lever bare i fortiden og knapt nok det, folk på 90 år må ha omsorg, og folk på 100 år liker bløtkake. Vi er like gamle, men vi er forskjellige.

Jeg har også tenkt å bruke dagens anledning til å nevne to gamle damer som er her i dag: Agnete Tjærandsen og meg selv. Vi er godt over 80 år begge to og lever definisjonsmessig dermed helt i fortiden. Men vi synes begge at det er strålende morsomt og hyggelig – og forhåpentlig kanskje også nyttig – at vi får lov til å delta i politikken. Vi er til og med på aller høyeste nivå. Det å være sammen om å forvalte og vedta landets lover – høyere kan man knapt komme. Vi får til og med lønn for det. Det er helt utrolig, for det er nesten det eneste vi får lov til. Både Agnete og jeg har støtt på så mange grenser, så mange hindringer, at vi kunne fått blåmerker av det – vi vil heller si at det er skrubbsår.

Så får vi høre at vi er enestående. Det er hyggelig, men trist, for vi skulle gjerne være langt flere som var med og bidro til å styre landet i riktig retning.

Vi vedtok på Høyres landsmøte at vi skulle se på arbeidsmulighetene, for det er viktig. Det har å gjøre med allsidig fysisk og psykisk aktivitet, og det er det mest hel-sebringende vi har. Er det ikke nå på tide at vi lager en melding om det også?

Agnete Tjærandsen (H) [10:59:13]: Når representanten Tuva Moflag i landets aviser kaller Meld. St. 15 for en «eldrebløff» og et «mageplask», lurer jeg på om hun har lest innstillingen. Hadde hun gjort det, ville hun ha vært klar over at dette er en reform som for en gangs skyld er skapt fra bunnen. Den bygger på hva ansatte, eldre, pårørende, frivillige, forskere og ledere har

sett fungere i praksis etter dialogmøter over hele landet. For meg, som er 86 år, er dette en reform som handler om meg. Reformen Leve hele livet består av 25 konkrete og utprøvde løsninger på de områdene vi vet at det ofte svikter i tilbudet til eldre i dag.

For første gang har en regjering samlet og systematisert arbeidet i noen av de kommunene som har funnet nye og bedre løsninger i tilbudet til de eldre. Nå er det de enkelte kommunenes ansvar å beskrive hvordan de vil utforme løsningene lokalt. De kommunene som omstiller seg i tråd med reformen, vil bli prioritert innenfor relevante eksisterende og eventuelle nye øremerkede økonomiske ordninger. Reformperioden starter allerede ved årsskiftet 2018/2019, og vil vare i fem år med ulike faser for gjennomføring og evaluering.

Når representanten på vegne av Arbeiderpartiet nå foreslår for Stortinget å innføre nasjonale kvalitetskrav i eldreomsorgen med «minstestandarder for eldreomsorgen», slår hun inn åpne dører. Det er jo akkurat dette Leve hele livet beskriver, akkurat det alle innspilene i reformprosessen framhever og kommer med løsninger på. Når Tuva Moflag påstår at «eldremeldingen kommer uten penger og praktiske løsninger for å heve eldreomsorgen», er jeg nesten sikker på at hun ikke kan ha lest meldingen. De praktiske løsningene har jeg allerede nevnt, og når det gjelder pengene, har regjeringen allerede bevilget en del: 48 mill. kr til å gjennomføre reformen, 87,2 mill. kr til opprettelse av heldøgns omsorgsplasser, 450 flere dagaktivitetsplasser til hjemmeboende personer med demens. Og etter hvert som reformen gjennomføres, vil det bli bevilget penger til de kommuner som aktivt deltar i reformens mange forslag.

Benedicte Limmestad Hellestøl (H) [11:02:12]: Leve hele livet er en varm kvalitetsreform, og det er fordi hele reformen bygger på ett enkelt spørsmål som regjeringen har reist rundt i Norge og stilt de eldre: Hva er det som er viktig for deg? Hva er viktig for at du skal ha en god livskvalitet? Hva er dine ønsker? Hva er dine behov? Hva er viktig for deg?

Det er nettopp det denne reformen besvarer og legger opp til: at de eldre får et tilbud om fysisk aktivitet hver eneste dag for å øke den fysiske helsa, men også fordi det gir sosial tilhørighet, øker matlysten, styrker den psykiske helsa og fører til at medisinerer for å få sove ikke lenger er nødvendig, at de eldre skal få god og næringsrik mat med mulighet til å velge selv hva de vil spise, når de vil spise, og kan ha måltidet sammen med andre – ikke middag kl. 12.00 og kvelds kl. 16.00, ikke lang nattfaste, ikke mat som smaker og ser lik ut uansett hva som blir servert, men en god matopplevelse, som reformen kaller det, som sikrer riktig ernæring og større grad av trivsel og verdighet.

Med Leve hele livet har en regjering for første gang samlet og systematisert arbeidet i noen av de kommunene som har funnet nye og bedre løsninger i tjenestetilbudet. Gjennom et nasjonalt og regionalt støtteapparat har jeg stor tro på at disse løsningene vil styrke den fysiske og psykiske helsa, minske ensomhet og isolasjon og gi de eldre mulighet til å bruke sine ressurser, og ikke minst se de eldre som den mangfoldige gruppen de fortsatt er.

Kjersti Toppe (Sp) [11:04:06]: Senterpartiet kjem til å støtta det lause forslaget frå SV, der ein føreslår at det i revidert nasjonalbudsjett vert sett av midlar til ei tilskotsordning for kjøken. Senterpartiet har òg i sitt alternative budsjett lagt inn midlar til ei slik tilskotsordning på 20 mill. kr, i tillegg til 40 mill. kr til oppfølging av Leve hele livet, med fleire stillingar, som kan gi auka aktivitet, fleire dagaktivitetsplassar, osv.

Eg har ein kommentar til representanten Sylvi Listhaug, som tok opp matsservering bl.a. på sjukeheimar i Bergen. Ho har i media omtalt maten der og beskrive han som oppkast, mens i Os, som får mat frå akkurat den same matprodusenten, er maten god. Eg synest dette er lite tillitvekkjande. Eg har vore pårørande i Bergen, og eg har ikkje reagert på maten. Det eg har reagert på, er at ein ikkje får hjelp til å få maten i seg. Eg kallar det problemet med dei siste 20 centimetrane: Det er god mat på tallerkenen, men ein må ha hjelp til å få han i seg. Det er jo slik ein får underernæring. Dette handlar òg om ressursar og bemanning og korleis ein kan hjelpa dei skrøpelegaste eldre.

Så til det eg tok opp i replikken min, som eg synest kanskje er den største svakheita med meldinga. Det er veldig mykje bra i meldinga, men den største svakheita er at ein ikkje synest å ta på alvor behova til dei skrøpelege eldre, særleg behovet for samanheng i tenestene og betre helsehjelp.

Eg høyrer at statsråden viser til helseminister Høie, som må koma med si sak, men dette er jo ei reform som vert omtalt som ei kvalitetsreform for eldre, og då hadde eg forventa at ein tok særleg helseutfordringane og behova for samanheng i tenestene med i denne meldinga og kom med truverdige tiltak for å hjelpa på det. Det er punkt om betre helsehjelp, det er punkt om betre samanheng i tenestene, men tiltaka monnar ikkje i eit system der me har ei fastlegeordning som er i krise, og der mange ser at utskrivingspraksisen frå sjukehus ikkje er bra for dei skrøpelege eldre, som gjerne er over 80 år. Det meiner eg ein framleis må fokusera på og koma med andre løysingar på, og det er i alle fall ikkje kvittert ut i denne meldinga.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:07:19]: Det er mange temaer i eldreomsorgen som fortjener en grundig debatt,

og jeg er i så måte glad for at mat og måltider har vært løftet av flere av talerne i dagens debatt. Heldigvis er det større bevissthet om hvor viktig fellesskapet rundt et godt måltid er for både den psykiske og fysiske helsen, uansett alder.

Det er bra at ernæring inngår både i pasientsikkerhetsprogrammet og i trykghetsstandard for sykehjem, og det blir bra med en tilskuddsordning som kan bidra til mer matlaging og deilig matlukt på våre eldreinstitusjoner, når vi vet at det gir gode helseeffekter. For å få til det vi ønsker når det gjelder kosthold i våre kommuner, er det Venstres oppfatning at vi også må begynne å ansette flere ernæringsfysiologer. Nå har det seg slik at jeg ikke kjenner lukten av ribbe spre seg i rommet når jeg hører ordet «ernæringsfysiolog», derfor kan det være grunn til å legge vekt på et råd jeg fikk av en venn av meg, en såkalt stjernekokk, som mente at nå burde norske kommuner begynne å ansette kommunekokker som har sitt nettverk bygget rundt norske kokkemesterlaug, som blir stadig dyktigere og mer anerkjente i verdenssammenheng, og ikke se til universitetsmiljøet. Det kan være en god idé å ta med seg ut i kommunene, og det er nettopp det Leve hele livet skal inspirere til – å ta med de gode ideene.

I det som av litt merkelige grunner er en mindretallsmerknad fra regjeringspartiene i innstillingen, har Venstre løftet et tema som det er grunn til å legge betydelig vekt på. Det er to steder i Norge som driver kortkurs for dem som er på vei inn i seniorfasen: Nordnorsk Pensjonistskole i Sømna og Stiftelsen Nestor i Melsomvik i mitt hjemfylke Vestfold. Dette er institusjoner som i disse dager lever en nokså uviss tilværelse, i og med at de av byråkratiske grunner, må det være lov å si, kategoriseres som folkehøyskoler, og fordi det er uttalt politikk fra regjeringens side – fornuftig nok – å kutte ned på kortkursene ved disse skolene, altså folkehøyskolene. Nå er det slik at skolene i Sømna og Melsomvik nettopp drives på basis av kortkurs. Jeg vet at eldreministeren er klar over at jeg har tatt opp dette temaet fra denne talerstolen tidligere, i en periode da Venstre ikke var i regjering, tror jeg. Jeg gjør det nå igjen og håper at denne merkelige konstruksjonen, med støtte fra et par av hennes statsrådskolleger, nå kan endres. Det ville ikke koste en krone, og det ville gjøre tilværelsen for disse skolene tryggere. Det burde selvsagt være flere skoler av denne typen, der eldre kan lære seg å bli eldre, så å si. Det dreier seg om å lære å ta reflekterte valg i «den tredje alder», til berikelse for seg selv og også for sine omgivelser. Et aldersvennlig samfunn er et godt samfunn for alle.

Tuva Moflag (A) [11:10:22]: Først til noen av de kommentarene som kom knyttet til både mitt innlegg her og mitt innlegg i avisen. Jeg synes det er flott at vi

har fått en inspirasjonskatalog, og det er flott at kommunene kan dele erfaringer. Det er virkelig ingen ting galt med det, det skal vi ta med oss. Poenget er at det er ikke nok, og det er det som er utgangspunktet for innleggene som jeg har holdt, og forslagene som er fremmet. Jeg slutter meg også til innlegget fra representanten Toppe, som tok opp dette.

Jeg tegnet meg egentlig for å gi en stemmeforklaring. Vi kommer til å stemme for det løse forslaget fra SV, forslag nr. 5.

Torill Eidsheim (H) [11:11:21]: I Noreg har eit stort fleirtal god helse. Vi blir eldre og eldre, og det blir stadig fleire eldre.

Høgre vil at eldre skal få hjelp til å meistre heile livet, både når dei bur heime, og når dei bur på ein heim. Men dessverre har vi sett at det sviktar altfor ofte når det gjeld det aller viktigaste i eldreomsorga: mat, helsehjelp, aktivitet og fellesskap og samanheng i tenestene. Det gjer at siste del av livet blir vanskeleg å meistre for mange eldre, og det gjer at mange pårørande blir slitne og frustrerte. I tillegg opplever folk at dei ikkje innfrir forventingane. Dei tilsette får ikkje brukt kompetansen sin slik som dei ønskjer, og omsorgssituasjonen blir ei negativ oppleving.

Regjeringa har gjort mykje for å styrkje kvaliteten og innhaldet i eldreomsorga, men framleis er det store kvalitetsforskjellar, og det blir for mykje som er tilfeldig. Det blir gjort mykje godt arbeid i kommunane, men det heng ikkje godt nok saman. For å lykkast med dette er vi nøydd til å klare å sleppe alle gode krefter til. Vi skal ikkje berre forlengje livet, vi skal oppleve og få lov til å leve heile livet. Då treng vi gode miljø for kreativitet og nytenking. Vi treng auka bruk av teknologi. Vi treng òg betre ressursbruk når det gjeld både tilsette, pårørande og kanskje ikkje minst pasientane sjølve, som sjølv sagt kan vere ein ressurs berre dei får moglegheit til det.

Eg registrerer at Senterpartiet og Arbeidarpartiet etterlyser meir pengar og harselerer litt med reformomgrepet her. Men det latinske ordet *reformare* betyr nettopp «å forme på ny». Det å endre handlar aller, aller mest om å skape tryggleik for å kunne gjere ting annleis, og det legg denne meldinga til rette for.

Eldre er inga einsarta gruppe. Vi kjem til å vere like forskjellige som den gongen vi var unge. Dette må omsorga òg ta høgd for. Kommunane har ei svært viktig oppgåve med både informasjon, tenester og førebygging. Samtidig blir vi nøydd til å innsjå at kvar enkelt av oss må oppmodast til å planleggje alderdomen sin betre. Alle skal få lov til å kjenne seg trygge på at dei får god helsehjelp og kan leve eit sjølvstendig liv heile livet.

Arne Nævra (SV) [11:14:37]: Det er blitt sagt mye bra her i dag, men det har vært snakket mest om helse

og de aller eldste, som trenger omsorg. Det er bra, men jeg har lyst til å nevne et poeng som fort blir utelatt, og det gjelder utviklingen i samfunnet generelt, som de eldre ikke alltid tar del i.

Vi lever lenger. En pensjonist i dag er ikke det samme som en pensjonist for 50 år siden. Men det har skjedd en god del ting i samfunnet som ikke er bra, og som gjør at selv spreke 70–80-åringene ikke helt henger med selv om de har helsa i behold. Jeg har lyst til å peke på det, for det er veldig viktig. Jeg snakker om en utvikling i samfunnet som går i retning av sentralisering, nedlegging av bankfilialer, butikker og post og postombæring som blir kuttet ned. Nærpolitireformen gjør at folk kanskje ikke ser lensmannskontoret lenger, de føler seg ikke helt trygge lenger. Sånn er framtidsutsiktene.

Så har vi ordet «digitalisering». Jeg synes det er nesten respektløst overfor flere hundre tusen som ikke er på digitale plattformer, at utviklingen har skjedd uten at det tas behørig hensyn til dem som ikke er på de plattformene. Jeg ser at det luftes å opprette lokale samfunnskontakter, et slags bindeledd mellom forskjellige instanser i kommunene. Det er bra, men husk også på at det ikke er alle som har dette bindeleddet, denne «navlestrengen», til digitale plattformer heller. Jeg tror alle i salen, alle partier og skiftende regjeringer må bære et visst ansvar for denne utviklingen, men aller mest må nok den sittende regjeringen bære, for den skruen har blitt skrudd hardere til de siste årene.

Dessuten har vi det nøytrale ordet «utvikling». Det er en slags utvikling vi skylder på hele tiden. Vi halser etter den utviklingen som skjer, og selvfølgelig må vi ta del i den. Er det sånn at folk som har betalt skatt hele livet sitt, skal avskiltes på grunn av mangel på digital kontakt med samfunnet? Er det noe et velferdssamfunn kan være bekjent av, at store deler av befolkningen faktisk ikke deltar i den kommunikasjonen som skjer på digitale plattformer? Jeg ber representantene tenke over dette når mange av de sakene kommer til salen som nettopp involverer kontakt med samfunnet, gjennom at det blir altfor mye sentralisering. Husk på én ting: Det er en del, også de som er på digitale plattformer, som får utslett når Altinn banker på.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:17:49]: Jeg vil først takke komiteen for et godt samarbeid om denne kvalitetsreformen og for konstruktive innspill til hvordan vi kan forsterke den.

Eldre, pårørende, frivillige, ansatte og forskere står bak eksemplene i reformen, som skal være en inspirasjon for å styrke tjenestetilbudet til eldre og skape et mer aldersvennlig samfunn. Mange kommuner leverer god eldreomsorg. Det er mange dyktige ansatte over hele landet som står på hver dag for å gi våre eldre en verdig

alderdom og god omsorg. Men det er også viktig at kommunene blir bedre på erfaringsdeling. Fremskrittspartiet ser fram til at kommunene skal starte sin egen lokale kvalitetsreform og styrke de områdene av eldreomsorgen som de vil bli bedre på, særlig de kommunene som ikke leverer så gode tjenester som innbyggerne forventer. For det er stor variasjon.

Jeg var for kort tid siden og besøkte Thea på 89 år. Hun kunne fortelle at hver uke fikk hun besøk av 22 forskjellige hjemmesykepleiere. Det er krevende for våre eldre å måtte forholde seg til så mange forskjellige hjemmesykepleiere. Thea ønsket mest av alt å kunne bruke en privat velferdsleverandør som hun hadde hatt et godt forhold til over lang tid, men kommunen sa nei. Fremskrittspartiet mener at det er viktig å styrke valgfriheten og de eldres medbestemmelsesrett i eldreomsorgen, og håper at kommunene snart tar dette på alvor.

Regjeringspartiene skal utrede et tilskudd til renovering og etablering eller gjenetablering av lokalkjøkken på sykehjem. Vi kan ikke se å kunne støtte SVs forslag i dag, for som kjent må alle endringer i revidert gjennom forhandlinger, men vi har håp om å få på plass tilskuddsordningen for å gjenetablere kjøkken så snart som mulig.

Et annet element som er viktig å ta med seg i denne reformen, er å satse på forebyggende hjemmebesøk. Mange kommuner har i dag ingen oversikt over hvor mange eldre de har i kommunen som har behov for hjemmetjenester eller kommunale tjenester. Vi ønsker derfor at kommunene begynner med forebyggende hjemmebesøk for å bli kjent med sine eldre – de som i dag ikke har vært i kontakt med kommunens hjemmetilbud, men som ville hatt behov for det, men kanskje ikke vet hvem de skal begynne å kontakte. Det er ikke alle eldre som har sterke pårørende som klarer å sørge for at de eldre får de tjenestene de har krav på.

Til slutt har jeg behov for en stemmeforklaring, for representanten Toppe viste til at regjeringspartiene skulle støtte forslag nr. 2, og det er ikke riktig. Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre har stått bak mange av komiteens tilrådinge, og vi støtter samtlige forslag til vedtak – unntatt nr. VI – fra komiteens tilråding. Forslag til vedtak nr. VI mener vi at kommunene heller kan ta når de skal lage sin lokale kvalitetsreform.

Sylvi Listhaug (FrP) [11:21:09]: Det kom en påstand her fra representanten Toppe om at jeg hadde vært i Bergen og smakt på mat på sykehjem. Det stemmer ikke. Jeg var hos en hjemmeboende eldre som fikk tilbud om mat hjem til seg, i en fantastisk flott ordning som Bergen kommune har innført, med spisevenn. Der er det slik at kommunen spanderer middagen på spisevennen, mens den eldre selv betaler for seg. Der hadde

et par – det var Helge, som var den eldre, og Morten, som var spisevennen – over lengre tid dokumentert mat som rett og slett nesten ikke var spiselig.

Så ble det påstått at jeg var i Os, og at det var den samme maten som ble servert der. Helge hadde vært på sykehjem i Bergen og fått servert mat fra det samme kjøkkenet der, men han kunne fortelle at det var en helt annen kvalitet på den. For øvrig får hjemmeboende i Os maten sin hjem fra et annet tilbud enn dette kjøkkenet i Bergen.

Det som er mitt anliggende, er egentlig å si at jeg bryr meg overhodet ikke om hvem som styrer disse kommunene. Men jeg mener det er særdeles viktig å ta folk på alvor, og når Morten og Helge nå har sendt inn rapporter til byrådet og politikerne i Bergen og prøvd å ta opp denne saken gjennom mange forskjellige forum, men får til svar at maten er det ingenting galt med, mens de som spiser den – og ikke bare Morten og Helge, men også mange andre – klager på den, er det snart på tide å våkne opp, begynne å ta tak i det og se på hva man faktisk serverer.

Derfor er det viktig å være ute og få følelsen av hva folk er opptatt av. Det tror jeg også bidrar til å gjøre jobben vår i denne salen enda bedre – fordi vi vet hvor skoen trykker.

Statsråd Åse Michaelsen [11:23:25]: Det er viktig at vi tar inn over oss at denne reformen bygger på mange andre stortingsmeldinger og planer som allerede har blitt vedtatt. Jeg nevner Omsorg 2020, Demensplan 2020, Flere år – flere muligheter, og også f.eks. primærhelsemeldingen og handlingsplanen som kommer om allmennelegetjeneste. Det ligger en grunnplanke her som denne reformen bygger på. Vi har mange konkrete vedtak som er fattet i denne sal, som ligger til grunn. Dette er ikke et tankekart, som en representant her sa.

For oss er det viktig å ha fokus på de eldre. Når jeg kikker litt igjennom de framlagte forslagene fra både Senterpartiet og SV, har Senterpartiet kanskje lagt inn rundt 20 mill. kr til kjøkken. SV har ikke lagt inn midler til kjøkken så langt jeg har kunnet se, og det er lite omtale av eldreomsorgen fra sistnevnte parti.

Så til Arbeiderpartiet: Det ble nevnt her av representanten Toppe at den rød-grønne regjeringen hadde lagt fram Morgendagens omsorg, som var en stortingsmelding da de rød-grønne satt med flertallet. Det ble nevnt som positivt, men det ble også helt tydelig at den ikke har fungert. Hadde den fungert der ute, hadde vi ikke trengt Leve hele livet.

Når jeg har reist rundt og pratet om Leve hele livet, har jeg møtt veldig mange Arbeiderparti-ordførere, Senterparti-ordførere og andre. Hva er det de ønsker seg? De ønsker seg nettopp bistand og hjelp til å klare den

omstillingen som vi alle vet kommer, uansett hvilken politisk farge vi har. Det er det vi leverer her i Leve hele livet. Vi hjelper kommunene i stand, vi har samlet inn alle de gode løsningene som en aldri klarte å flytte ut av kommunen. Så har vi gitt dem tilbake og sagt: Her – vi har sortert det for deg, vi har gjort det klart.

Vi skal hjelpe kommunene, i samarbeid med Arbeiderpartiets ordførere, i samarbeid med Senterpartiets ordførere og Høyres og Kristelig Folkepartis ordførere. Vi skal klare den omstillingen. Da skjønner jeg ikke helt hvorfor Arbeiderpartiets stortingsrepresentanter ikke tar sine egne lokalpolitikere på alvor og lytter til disse.

Tidligere reformer har ofte handlet om systemer. Leve hele livet handler om mennesker. Det er det som er viktig her, det som er viktigst i livet for disse – fellesskap, aktivitet, god mat, helsehjelp. Derfor er jeg svært glad for at en samlet komité har påpekt verdighet og respekt i eldreomsorgen. Det handler nettopp om de konkrete tingene i hverdagen. Det er de nære ting som er kjernen i reformen. Med Leve hele livet skal eldre få mulighet til å mestre eget liv og oppleve trygghet der de bor – ikke halve livet, men hele livet.

Erlend Larsen (H) [11:26:43]: Vi kan ikke løse alle samfunnets utfordringer med mer penger – mer penger er ikke løsningen på alt. Vi må stille krav til at de enorme ressursene vi allerede bruker, gir tjenester av veldig høy kvalitet.

Leve hele livet er etter mitt syn et forbilde for veldig mange flere sektorer. På langt flere områder burde vi ha kvalitetsreformer som denne, hvor de gode eksemplene løftes fram. Arbeiderpartiet sa i sitt innlegg at de ønsker minstekrav til kvalitet i eldreomsorgen. Det er allerede mange kvalitetskrav. Samtidig vil detaljerte kvalitetskrav bli utdatert før Stortinget rekker å vedta dem.

Samfunnet utvikler seg, og vi er nødt til å utvikle oss sammen med det. I sammenheng med det må vi ha tillit til lokaldemokratiet og at de er raskt ute med å snu seg rundt, slik at vi kan få gode tjenester til alle innbyggerne.

Så er det heller ikke slik at alt vettet er samlet her på Stortinget. Det er relativt jevnt fordelt utover i landet, og lokaldemokratiet og lokalpolitikere sitter inne med mye kunnskap om hva som er best for deres innbyggere.

Leve hele livet-reformen viser at vi stiller krav til god eldreomsorg.

Senterpartiet sa tidligere at det ikke følger penger med. Det er vel også kommentert, men det står altså 48 mill. kr allerede i regjeringens forslag til budsjett. Men det er først og fremst budsjettene fra 2020 til 2023 som teller i denne sammenheng, så her skal vi ikke gå foran og se mørkt på det, slik jeg oppfatter at Senterpartiets representant gjorde.

Det er sagt mye bra i debatten, og det er et veldig viktig tema. Vi ønsker alle det beste for eldreomsorgen og at seniorene våre skal ha et langt og godt liv – de kommer etter. Så håper jeg at kommunene følger opp, bretter opp skjorteermene og starter prosjekter som gir våre seniorer et langt og godt liv.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:28:42]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Jorunn Gleditsch Lossius, Steinar Reiten og Knut Arild Hareide om en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk (Innst. 38 S (2018–2019), jf. Dokument 8:141 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [11:29:31] (ordfører for saken): I februar fremmet Kristelig Folkeparti et representantforslag som de kalte en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk. Med bakgrunn i en rekke saker i helse- og omsorgskomiteen på vårparten ble denne saken forskjøvet over sommeren, og vi legger i dag fram komiteens innstilling.

Komiteen erkjenner at skadelig bruk av alkohol medfører problemer for den enkelte, for tredjeparter og for samfunnet. Andres alkoholmisbruk rammer ofte barn, unge og annen nær familie. Det er trist at voksnes misbruk av alkohol går ut over barn. Mange barn lever med foreldre med et risikofylt alkoholkonsum. Derfor mener komiteen at det er viktig med forebyggende arbeid rettet mot barnefamilier.

Alkohollovgivningen i Norge er streng. Vi har et lavere alkoholkonsum og færre skader enn andre europeiske land, og komiteen merker seg at ungdommens alkoholforbruk i Norge går ned. I tillegg til nasjonale føringer som maksgrænse for salgs- og skjenketider, aldersgrenser m.m., er det kommunene som har ansvar for å utforme en lokal tilpasset alkoholpolitikk, fastsette antall skjenkesteder og salgs- og skjenketider innenfor maksbegrensningen, behandle bevillingssøknader og

gjennomføre kontroll og reaksjoner. Da er det viktig å påpeke at komiteen er enig om at brudd på overtredelser av lovverket må avdekkes, og at overtredelse må følges opp med sanksjoner. Men hva gjelder forslagsstillerens tiltak for det som kalles en solidarisk alkoholpolitikk, er komiteen delt.

Jeg anbefaler herved komiteens innstilling. Det vil bli framsatt rundt 14 forslag i saken, og jeg varsler at Fremskrittspartiet vil stemme imot alle sammen. De forslagene som er gode, er allerede ivaretatt eller under arbeid av regjeringen. De forslagene som er dårlige, er i tillegg helt meningsløse, og Fremskrittspartiet ser ingen grunn til å støtte symbolpolitikk som bare har til hensikt å kaste bort folks tid og penger.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [11:31:49]: Arbeiderpartiet vil ha en ansvarlig alkoholpolitikk der vi verner om Vinmonopolets rolle og bygger videre på de avgjørende faktorene, som er forebygging, pris, tilgjengelighet og reklameforbud. Samfunnet har et ansvar for i fellesskap å begrense skadene ved alkoholbruk. Alkoholmisbruk er det største rusproblemet i dagens samfunn og rammer tusenvis av barn. Tidligere beregninger som Folkehelseinstituttet har gjort, viser at det er anslagsvis 90 000 barn i Norge som har minst én forelder som misbruker alkohol.

Arbeiderpartiet vil ha en restriktiv, forebyggende og kunnskapsbasert alkoholpolitikk og styrke tiltakene rettet mot barn som vokser opp i hjem med rusutfordringer. En nasjonal alkoholstrategi er nødvendig for å sørge for en sammenhengende politikk som begrenser skadene for den enkelte og for samfunnet.

Alkoholpolitikk er først og fremst helsepolitikk. Blant de forslagene som vi behandler her i dag, er forslag om innholdsmerking av alkoholholdig drikke. Å gjøre informerte valg som forbruker er umulig sånn som det er nå. Det som er av innhold, er godt gjemt, og informasjonen får vi ikke. For allergikere er det helt avgjørende å vite hva man får i seg. Vi har lenge ventet på at Europakommisjonen skulle gå foran. Tiden går, og det har enda ikke kommet på plass. Det å få på plass en innholdsmerking er en betydelig styrking av forbrukernes rettigheter.

I Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett, som ble lagt fram i forrige uke, foreslår vi å reversere utvidelsen som ble gjort i taxfreeordningen i 2014. Da endringen kom, var Arbeiderpartiet imot. Det er grunn til å være bekymret over hvilken effekt utvidelsen har hatt på Vinmonopolets stilling. Det er sammenheng i vår politikk. Vi følger opp vårt alternative statsbudsjett og fremmer derfor i dag følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen reversere utvidelsen som ble gjort i taxfree-ordningen i 2014.»

I dag ligger det an til at flere forslag for en ansvarlig, restriktiv og kunnskapsbasert alkoholpolitikk får flertall. Det er gledelig for vår felles folkehelse.

Jeg tar opp Arbeiderpartiets forslag og de forslagene Arbeiderpartiet er medforslagsstiller til.

Presidenten: Representanten Elise Bjørnebekk-Waagen har teke opp det forslaget ho refererte, og dei forslaga ho refererte til.

Erlend Larsen (H) [11:34:56]: Vi i Høyre er opptatt av å redusere de skadene alkoholforbruk kan påføre mennesker, familier og omgivelser. Det er spesielt viktig å redusere skadene alkoholforbruk påfører barn. Vi er opptatt av en ansvarlig, kunnskapsbasert og restriktiv alkoholpolitikk, og vi er opptatt av godt forebyggen- de arbeid. Samtidig mener vi at det i dag eksisterer en god og restriktiv alkoholpolitikk. Det er allerede innført en rekke begrensninger. Det blir gjort mye forebyggen- de, og det er mye god oppfølging av risikogrupper.

Når vi ikke støtter forslaget om å stramme inn skjenketidene ved å sette en nasjonal grense til kl. 2 om natten, er det fordi vi mener kommunene selv må vedta skjenketidene. I dag er maksimaltid for skjenketid kl. 3. De kommunene som mener at dette er for sent, har i dag full anledning til å vedta tidligere skjenkestopp.

Regjeringen har allerede lagt fram en opptrappings- plan for rusfeltet som spesielt tar hensyn til personer med rusproblemer. Planen har i seg helsetjenester til ut- satte personer. Derfor mener vi det ikke er behov for en egen alkoholstrategi.

Vi er opptatt av at gravide unngår alkohol, men det finnes allerede en rekke tiltak for å informere om skade- virkningene alkohol har på fosteret. Det er kampanjer som Alkoholritt svangerskap – Den beste starten. Null- toleranse for bruk av alkohol under svangerskapet er fremdeles hovedbudskapet fra helsemyndighetene. En rapport fra 2017 viser heldigvis at andelen norske kvin- ner som drikker alkohol under svangerskapet, er den la- veste i Europa. De gode tallene skal ikke være noen hvi- lepute, men det viser at tiltakene som er innført, virker, og at tiltakene skal fortsette.

Opposisjonen hegner om Vinmonopolet, og det er for så vidt bra. Men en kan nesten få inntrykk av at alko- hol solgt fra Vinmonopolet er mindre skadelig enn alko- hol solgt fra andre leverandører. Å la Vinmonopolet overta taxfree-salget av alkoholholdig drikke ved Avi- nors lufthavner vil ikke ha noen betydning for alkohol- forbruket i Norge. Men en slik overtakelse vil redusere Avinors mulighet til inntjening, slik som systemet er lagt opp i dag. Vinmonopolet må gjerne selge taxfree-varer,

men de må konkurrere om taxfree-salget på lik linje med dagens private leverandører.

Vi i Høyre er enig i at barneidretten skal skjermes for alkoholforbruk, men vi kan ikke følge opposisjonsparti- ene fordi vi mener at merknadene er for generelle.

Som nevnt er vi i Høyre opptatt av å redusere skade- ne alkoholforbruk kan påføre mennesker, familier og omgivelser. Når vi i dag ikke støtter forslagene, er det fordi vi mener det allerede eksisterer begrensninger, pla- ner og tiltak som tilfredsstillende målsettingene i de forsla- gene som er fremmet.

Kjersti Toppe (Sp) [11:37:32]: For å redusere helse- skadar som følger av alkoholbruk er det viktig å arbei- da for å redusere det generelle forbruket av alkohol i samfunnet. Det går ikkje noko klart skilje mellom bruk og misbruk av alkohol. Difor er det viktig med tiltak som rettar seg til heile befolkninga og ikkje berre til små grupper.

Ifølgje alkohollova er det eit mål å avgrensa i størst mogleg utstrekning dei samfunnsmessige og individuel- le skadane som alkoholbruk kan innebera. Som ledd i dette siktar loven inn mot å avgrensa forbruket av alko- holholdig drikke. I innstillinga står regjeringsspartia ikkje inne i ein merknad om dette. Dei står ikkje inne i merknaden om at lovens føremål om å avgrensa forbru- ket av alkoholholdig drikke må etterlevast. Dei meiner at det ikkje trengst ein nasjonal alkoholstrategi for å oppnå dette.

Vi har strategiar for det meste i helsepolitikken, for kosthald, for tobakk, for hepatitt, for diabetes – for å nemna noko. Men ein alkoholstrategi meiner regje- ringspartia at vi ikkje må få oss. Det er eigentleg useriøst om ein skal vera truverdig i folkehelsepolitikken.

Senterpartiet er glad for at det likevel vert fleirtal for å be regjeringa fremja ein nasjonal alkoholstrategi for Stortinget, som beskriv korleis dei alkoholpolitiske måla om reduksjon i alkoholforbruket skal nåast.

Senterpartiet støttar at det vert sett ned eit offentleg utval for å vurdere dei store samfunnsmessige kostnade- ne ved alkohol for samfunn, arbeidsliv og enkeltperso- nar. Vi støttar forslaget om å styrkja samarbeidet med idrettens organisasjonar for å gjera idretten til alkohol- fri sone. Vi støttar styrkt samarbeid for å auka bevisst- heita rundt haldningar til alkohol i arbeidslivet. Vi støt- tar kravet til innhaldsmerking av alkoholholdig drikk. Kvifor skal alkohol ha unntak frå kravet om at nærings- middel må vera merkte med innhald? Vi støttar sterkare tiltak mot smugling av alkohol til Noreg. Vi støttar betre tilrettelagt behandlingstilbod for heile familiar med al- koholproblem. Vi støttar forslag som sørgjer for at alle gravide får informasjon om alkohol under svangerska- pet. Vi støttar forslag om å innføra ei merkeordning og

åttvaringsmerking når det gjeld alkohol. Vi støtter forslaget fra Arbeidarpartiet om å reversera den siste endringa av taxfree-kvota.

Til slutt: Det må vera eit tankekors for Kristeleg Folkeparti i denne saka, med det retningsvalet dei har gjort, at dei må gå til Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV for å få fleirtal for mange av desse viktige forslaga.

Eg fremjar forslaga som Senterpartiet har saman med Kristeleg Folkeparti.

Presidenten: Då har representanten Kjersti Toppe fremja dei forslaga ho viste til.

Sheida Sangtarash (SV) [11:40:56]: I og med at vi ikke er med i disse forslagene, grunnet behandlingen i mitt parti, vil jeg gjerne uttrykke hvor glad jeg er for at denne saken behandles i dag, og vi kommer til å støtte veldig mange av de forslagene som foreligger.

Nylig gikk min datters oldemor bort. Hun var en dame med bein i nesa og et tøft liv ute i Distrikts-Norge. Hun var en som ved frokostbordet snakket åpent om skadene ved alkohol, da hun hadde førstehåndserfaring med vold og overgrep knyttet til alkohol. Hun ble utsatt for det fra sin mann, og hun pleide å si at hennes historie dessverre ikke er unik. Det som slo meg i de samtalene, var hvor skamfri og åpen hun var om volden, om frykten, om barna og om konsekvensene som alkoholmisbruk hadde, også flere generasjoner fram i tid.

Vi skal selvfølgelig verne og gi behandling til misbrukere av alkohol, men vi skal ikke glemme dem som blir utsatt for partners og foreldres alkoholmisbruk. Og som politikere skulle det bare mangle at vi ikke tør minst like mye som oldemor.

Forslagene som foreligger i dag, er gode, og SV støtter opp om flere av dem. Vi trenger en alkoholstrategi. Vi trenger et helhetlig blikk som ser på problematikken på nytt, på hvordan vi kan forebygge og redusere skadene ved alkoholmisbruk, på drikkekulturen hos ungdommen og på arbeidsplassen og på bedre vern av barn og unge som vokser opp med alkoholmisbruk i hjemmet. Særlig vil jeg trekke fram forslaget om behandlingstilbud til hele familier med alkoholproblemer. Dette synes jeg er et særdeles godt forslag, og det er ingen tvil om at SV kommer til å støtte opp om det.

Men det er ett forslag som jeg gjerne vil problematisere litt. Det gjelder informasjon til alle gravide om alkohol. Meg bekjent gjør helsepersonell i dag en kjempejobb med å spre informasjon. Jeg avviser ikke forslaget som foreligger, men jeg mener at det kunne blitt bedre hvis vi for det første anerkjenner at det finnes tilstrekkelig med informasjon til de gravide i dag, og at helsepersonell gjør en god jobb. For det andre finnes det grupper i samfunnet som denne informasjonen av ulike grunner ikke når fram til. Derfor fremmer SV et selvstendig for-

slag om nettopp dette – et utredningsforslag som tillater oss å forstå bedre hvilke grupper av gravide kvinner som har behov for et utvidet informasjonsopplegg. Jeg håper at flere partier kan støtte opp om det.

Presidenten: Representanten Sheida Sangtarash har teke opp det forslaget ho viste til.

Carl-Erik Grimstad (V) [11:44:14]: At alkohol er et farlig rusmiddel, er det ingen tvil om. Venstre ønsker derfor å gjøre det vi kan for at folks behov for å ruse seg skal bli mindre. Det er mange grunner til at folk ruser seg uvetting. Vi vet det er en sterk sammenheng mellom traumatiske opplevelser og bruk av rusmidler. Vi vet at barn som utsettes for vold, overgrep eller annen omsorgssvikt, har større risiko for både psykiske lidelser og rusavhengighet.

Forrige uke var jeg på besøk i Finnmarkskollektivet i Langfjordbotn. Der ble det sagt at samtlige av medlemmene i kollektivet slet med traumer fra barndommen. Vi vet at mange forsvarsveteraner sliter med rus, vi vet at mange kan få problemer etter store livskriser, som sykdom, nære personers død eller samlivsbrudd. Derfor vil Venstre styrke satsingen på forebygging og tidlig innsats. Vi vil at folk skal fylle livet sitt med berikende aktiviteter, ikke destruktiv bruk av rus. Derfor er vi opptatt av å bygge gode samfunn nedenfra og opp, i nær tilknytning til frivilligheten. Klarer vi å bygge et samfunn som inkluderer alle, og som bygger et lag rundt familier som sliter, har vi oppnådd mye. Da tror jeg selv alkoholen nå og da kan være en berikelse, når den brukes med vett og måte. Vi vet at restriksjoner og forbud ofte kan være direkte kontraproduktivt for å få ned forbruket av rusmidler.

Det er mulig jeg er naiv, men jeg tror at mennesker som har det godt, velger å være gode med seg selv og andre. Derfor er jeg også veldig stolt av det Venstre har fått til sammen med Kristelig Folkeparti de siste årene. Vi har mye å vise til når det gjelder å gi folk muligheter til å leve et godt liv, med hjelp og støtte når det røyner på. La meg nevne noe av det vi har fått til sammen, som jeg tror også reduserer risikoen for at alkoholen tar kontrollen over folks liv:

Vi har styrket en rekke tilskuddsordninger til kommunene, både fattigdomsmidler og lavterskeltilbud innen psykisk helse samt flere oppsøkende team. Vi har bygd opp møtested for barn som er pårørende til rusavhengige foreldre. Vi har styrket alternativ til vold og en rekke viktige organisasjoner. Vi har en historisk opptrapping av skolehelsetjeneste og helsestasjoner. Vi har styrket en rekke tiltak for å redusere vold og overgrep mot barn ved å forsterke opptrappingsplanen en rekke ganger. Vi jobber for et inkluderende arbeidsliv med plass til alle. Vi har systematisk styrket familievernet for-

di vi verdsetter familien og vet at det er et grunnleggende viktig element.

Vi er for en rekke tiltak som reduserer folks alkoholbruk. Vi er for høye alkoholavgifter, og vi er for å informere om skadevirkningene av alkohol. Vi stiller oss bak de internasjonale målene om redusert alkoholinntak. Vi har bare en annen tro på hvordan vi kan komme dit enn mange andre her i salen. Jeg tror ikke en alkoholstrategi som det ser ut til at vi skal vedta her i dag, vil løse de utfordringene vi har med rus. Men jeg tror at vi gjennom regjeringens satsinger de siste årene vil se resultater gjennom redusert behov for å ruse seg.

Olaug V. Bollestad (KrF) [11:47:25] (komiteens leder): I fjor fikk jeg et nytt søskenbarn. Han hadde bodd i fosterhjem i Sverige i hele sitt liv og kjente ikke min onkel, som døde av alkoholmisbruk. Jeg ser for meg Jimmy på golvet sammen med min mann da de gikk gjennom hele farens historie. Han kjente ikke faren og var preget av at han hadde en far som hadde dødd av sitt alkoholforbruk. Å kalle dette for symbolpolitikk synes jeg er å gå langt over streken.

Alkohol er i omfang det rusmidlet som forårsaker mest skade. I 2015 var det 349 alkoholrelaterte dødsfall i Norge. Inntak av alkohol kan ha betydning også for andre dødsfall – sykdommer, drukningsulykker og andre ulykker – som ikke er med i dette regnskapet. I tillegg er det 50 000–150 000 unger som lever med foreldre som har et risikofylt alkoholforbruk. Å kalle dette symbolpolitikk fra denne talerstolen synes jeg er å ta disse barna i liten grad på alvor. Alkoholforbruk og misbruk kan ramme utrolig mange, og det er vårt ansvar å føre en politikk som virker for dette. Det er vårt ansvar å lage en strategi som går på flere plan enn å si at dette er symbolpolitikk. Vi har virkemidler, og vi bør bruke flere virkemidler for å ta vårt ansvar for helsepolitikk og folkehelsepolitikk når det gjelder alkohol.

Jeg registrerer at det er mange av forslagene som ikke blir vedtatt. Jeg registrerer at vi får en alkoholstrategi. Jeg skulle gjerne vært med på forslaget fra Arbeiderpartiet når det gjelder taxfree-kvoten, men det er ønsket at det skal gjelde fra 1. januar 2019. Kristelig Folkeparti er i oppløpet på budsjettforhandlingene, og vi skulle gjerne sett at dette gjaldt fra 1. januar 2020. Men vi skal gjøre hva vi kan for at taxfree-kvoten skal reduseres, for dette er ødeleggende for det beste virkemidlet vi har når det gjelder å styre norsk alkoholpolitikk, og det er det norske vinmonopolet.

Jeg tar opp Kristelig Folkepartis forslag.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har teke opp dei forslaga ho viste til.

Statsråd Åse Michaelsen [11:50:40]: Vi er alle opptatt av å redusere skadene som alkoholforbruk kan medføre, og som rammer både individer og ikke minst samfunn. Jeg har merket meg at Stortinget vil be regjeringen legge fram en nasjonal alkoholstrategi som beskriver hvordan de alkoholpolitiske målene om reduksjon i alkoholforbruket kan oppnås.

Jeg mener at alkoholpolitikken er og bør være en integrert del av både folkehelsepolitikken og rusmiddelpolitikken, og at den bør ses i sammenheng med disse områdene. Etter mitt syn hadde det derfor vært mer hensiktsmessig å behandle alkoholområdet i den kommende folkehelsemeldingen.

Når det gjelder de øvrige forslagene, er jeg glad for at Stortinget ikke fatter vedtak om å gjennomføre disse nå – både fordi det er uklart i hvilken grad tiltakene vil ha effekt, og fordi flere av forslagene ikke bør vedtas uten grundig utredning. Men jeg hører fra talerstolen at det likevel kan bli flertall for enkelte av forslagene, og da kan jeg bare oppfordre representantene til å vurdere en grundig utredning.

Denne regjeringen har besluttet at hovedlinjene i alkoholpolitikken skal ligge fast. Det innebærer at vi skal fortsette å bruke de virkemidlene som har best effekt, som monopolordninger, bevillingsordninger, avgifter, begrensede åpningstider, aldersgrenser og reklameforbud.

Når det gjelder merking, reguleres dette på EU-nivå, og Norge står ikke uten videre fritt til å innføre nasjonale merkekrav. Jeg vil følge utviklingen i EU nøye når det gjelder både industriens forslag til selvregulering og EU-kommisjonens vurdering av situasjonen. Jeg er opptatt av at befolkningen skal ha kunnskap om mulige skadevirkninger av alkoholbruk, og at barn og unge skal skjermes både fra å bruke alkohol selv og for skadelige virkninger av andres alkoholbruk. Dette arbeider vi godt med for å oppnå i dag.

Jeg er trygg på at vi alle ønsker å redusere alkoholbruken og ikke minst skadene som følger av det. Jeg mener at disse målene ivaretas gjennom hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk. Det vil alltid være behov for å vurdere justeringer i politikken. Det vil regjeringen i så fall komme tilbake til i en nasjonal strategi dersom Stortinget ber om å bli forelagt en slik. Jeg hadde helst sett at de enkelte forslagene kun var omtalt, men ikke konkret fremmet, for å sikre at en nasjonal strategi kunne bli mer dynamisk og ha en sammenhengende tilnærming.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [11:53:37]: I Fremskrittspartiets handlingsprogram som partiet gikk til valg på, står det at Fremskrittspartiet vil fjerne regulering av åpnings-, salgs- og skjenketider, redusere alko-

holavgiften og liberalisere alkoholloven. Men i innstillingen kan vi lese at Fremskrittspartiet på Stortinget mener at kommunene bør gjøre lokale vedtak for å redusere skjenketidene, at alkoholpolitikken skal være restriktiv, og at universelle regulatoriske virkemidler bør videreføres.

Til Fremskrittspartiet: Jeg er litt forvirret. Kanskje statsråden kan oppklare.

Statsråd Åse Michaelsen [11:54:20]: Statsråd Åse, som står her, representerer regjeringens politikk. Vi er veldig tydelige på at vår alkoholpolitikk ligger fast, som jeg nevnte i innlegget mitt, hvor jeg også tok opp de enkelte punktene. Det er det jeg står ansvarlig for, som jeg jobber med, og som er mitt mål. Jeg forholder meg til den eksisterende alkohollovgevingen.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [11:54:44]: Det er jo besnærende å se at det er forskjellige holdninger – hva man har gått til valg på, og hva man skriver i merknader – når man klart skriver at man vil redusere avgiftene og ha en liberalisering, men allikevel står helhjertet inne i merknader som sier det motsatte.

Men jeg vil rette blikket mot det forebyggende arbeidet. I det forebyggende arbeidet er det viktig å spille på lag med alle gode krefter. I merknadene kan vi lese at Fremskrittspartiet mener at bevisstheten rundt holdninger til alkohol i arbeidslivet bør styrkes, og at Akan kompetansesenter bør løftes fram og styrkes. Hvordan ser statsråden dette i sammenheng med sin regjeringens politikk og det at hun nettopp har vært med på å legge fram et budsjett som kutter i nettopp støtten til Akan?

Statsråd Åse Michaelsen [11:55:41]: Regjeringen har vært opptatt av at offentlig sektor skal ta i bruk «best practice» i det rusmiddelforebyggende arbeidet. Som et ledd i dette har bl.a. Helsedirektoratet i samarbeid med partene i arbeidslivet og en rekke andre kompetansemiljøer utviklet RusOff, altså faglige råd for rusmiddelforebygging i offentlig sektor. Rådene ble lansert i 2017, og Akan kompetansesenter er en viktig pådriver for et arbeidsliv med reflekterte holdninger til rusmidler.

En nylig evaluering bekrefter at Akan gjør en viktig jobb, både som kompetansesenter og som førstelinjetjeneste. Regjeringen ønsker å bidra til et fortsatt sterkt engasjement for Akan-samarbeidet og et arbeidsliv med samme holdninger til alkoholbruk og rusmiddelbruk.

Kjersti Toppe (Sp) [11:56:40]: Statsråden argumenterer i sitt innlegg mot forslaget om å få ein alkoholstrategi og uttaler at dette heller bør koma inn i folkehelsemeldinga. Men vi har jo ein tobakksstrategi, vi har ein strategi for kosthald, og det er strategiar for hepatitt og

diabetes. Med den argumentasjonen som statsråden har, skal heller ingenting av dette kunne takast med inn i folkehelsemeldinga. Og det er jo veldig rart, synest eg, at det skal vera ein forskjell på det: at ein skal kunna ha ein tobakksstrategi, men aldeles ikkje ein alkoholstrategi.

Kan folkehelseministeren forklara meir om kva som er bakgrunnen for at ein har ein slik aversjon mot å utarbeida ein alkoholstrategi?

Statsråd Åse Michaelsen [11:57:33]: Jeg har ingen aversjon mot å se på de utfordringene vi har på alkoholområdet. Og som jeg også var tydelig på, er vi alle klar over at det finnes utfordringer der. Vi vet at alkoholområdet er krevende – for både enkeltindividet og samfunnet. Men jeg tenker at det er viktig å være fleksibel. Det er viktig å kunne legge dette saksområdet inn i folkehelsemeldingen uten at vi banker gjennom så konkrete forslag. Jeg synes kanskje en del av disse forslagene er vel konkrete, uten at det er skikkelig utredet hvordan dette bør ses i sammenheng. Det er hovedgrunnen, som jeg også sa i innlegget mitt. Jeg ønsker å være fleksibel, nettopp for å se en sammenheng, nettopp for å kunne klare å løfte dette området inn i folkehelsemeldingen, noe som er viktig for oss når vi legger den fram.

Sheida Sangtarash (SV) [11:58:29]: Nå diskuterer vi jo ikke «Leve hele livet», men det er litt viktig å påpeke at i de høringene som vi var på, ble det trukket fram at det ikke fokuseres noe særlig på alkoholmisbruk hos de eldre i samfunnet. Da er spørsmålet mitt til statsråden om hun deler denne bekymringen. Og i hvilken grad kommer eldre eventuelt til få en plass i en nasjonal alkoholstrategi?

Statsråd Åse Michaelsen [11:58:58]: Jeg synes det representanten tar opp her, eldre og alkoholbruk, er en viktig påminnelse til oss alle om at det er en utfordring. I «Leve hele livet» – som representanten tok opp her – er nettopp dette noe av temaet i det forebyggende hjemmebesøket for å se og besøke den enkelte eldre: Hvordan er stoda? Hvordan ser det ut? Hva er utfordringene? Har du noen rundt deg? Ensomhet er noe som vi vet også kan trigge nettopp denne utfordringen. Nå som det ser ut til at det blir flertall for å legge fram en nasjonal strategi, er dette et viktig område som også passer inn her.

Jeg ser at det er ulike utfordringer ut fra hvor man er i livet – ungdommer sliter med én utfordring, eldre mennesker med noe annet. Men det å se sammenhengen – som jeg sa – er det som er viktig, slik at vi ser hvordan vi har en helhetlig tilnærming til utfordringene.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:00:07]: Statsråden sa at det var godt å bli påminnet om at eldre også hadde utfordringer på alkoholsiden. Vi får påminnelser hvert eneste år om statistikker om at folk dør i trafikken på grunn av alkohol, og om 50 000–150 000 unger som lever med foreldre som har et risikofylt alkoholkonsum. Jeg lurer på hvordan statsråden ser for seg å verne om disse ungene hvis en ikke skal ha konkrete mål, konkrete handlinger og konkrete tiltak. Hvordan vil statsråden klare å hjelpe alle dem som er rundt en person som misbruker alkohol, hvis en ikke skal ha konkrete handlinger og konkrete målsettinger?

Statsråd Åse Michaelsen [12:01:06]: Vi har jo ikke sagt at vi når vi legger fram folkehelsemeldingen, som er den rette plasseringen for dette, ikke skal ha konkrete mål og konkrete tiltak i den. Det er jo nettopp det vi jobber med. Men det som er viktig, er å se en sammenheng, så vi ikke gjør noe som ikke har vært utredet godt nok, og som kanskje slår beina vekk under et annet område. I tillegg er det en del av disse forslagene som både må forankres og gjøres et godt stykke jobb med i andre departementer. Det er nettopp det jeg ville hatt her, et tverrdepartementalt samarbeid med hensyn til den folkehelsemeldingen som kommer, nettopp for å løfte de utfordringene som er der. Jeg ser en sammenheng når det gjelder utfordringene opp mot barn og unge, og det å se familien under ett. Som jeg allerede har uttalt i det offentlige rom, må vi være tidlig på, se det enkelte barn allerede i barnehagen og gjerne før det også, slik at ikke bare det enkelte barn som individ blir sett, men familien også. Men dette må inn i en større kontekst, og det hører hjemme i det som kommer i folkehelsemeldingen. Jeg har lovet at den meldingen som kommer, skal være bred, og den skal være god.

Presidenten: Då er replikkordskiftet omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei tale-tid på inntil 3 minutt.

Åshild Bruun-Gundersen (FrP) [12:02:20]: Alkoholmisbruk er alvorlig. Det er mange gode intensjoner i disse forslagene, men det er lite substans, og det er mye symbolikk. Det er fremmet forslag om at Vinmonopolet skal overta taxfree-salget, men det blir det altså lagt fram en konsekvensutredning av veldig snart. Et forslag om innholdsmerking av alkohol som skal gi god forbrukerinformasjon, er jeg enig i, men det er en begrenset mulighet i dag på grunn av EU, og regjeringen varsler at de jobber med saken.

Det er fremmet forslag for å redusere smugling, og det er definitivt viktig også for Fremskrittspartiet. Regjeringen satser allerede på grensekontroll – 120 flere tollere, kameraer med skiltavleserutstyr på grenseovergan-

ger og ferjeterminaler med utenlandstrafikk og nasjonalt senter for etterretning og analyse. Alkohol og tobakk utgjør i dag 75 pst. av alle beslag, og tolletaten har hatt et rekordhøyt beslag i 2017. Tolletaten tar utfordringen med alkoholsmugling på alvor og gjør i dag en stor innsats.

Det er andre forslag jeg mener er mer symbolpolitikk. Vi har i dag en alkohollov i Norge som er utrolig streng. Senterpartiet vil reversere den siste endringen i taxfree-kvoten, Kristelig Folkeparti vil redusere maksimal skjenketid fra kl. 3 til kl. 2 og tvinge kommunene til å øke gebyret til salgs- og skjenkestedene til 1 pst. av omsetningen. Sammen med Arbeiderpartiet vil Kristelig Folkeparti og Senterpartiet innføre helseadvarsler på alkoholholdig drikke. Dette lukter moralisme og overformynderi. Når sagt alle vet at man ikke skal kombinere alkohol med graviditet eller bilkjøring. Å merke alkohol med helseadvarsler vil ikke ha noen effekt annet enn trolig å pålegge produsentene å merke flaskene på ny.

Det virker som om Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet leter etter nye forbud. Forrige uke foreslo de forbud mot solariumsreklame, denne uka vil de at alkohol skal merkes med helseadvarsler. Hva blir det neste? Alt er farlig. Skal vi merke brus med advarsler fordi for mye sukker kan føre til diabetes, skal vi merke rødt kjøtt med at det kan være usunt og gi økt CO₂-utslipp, skal vi merke høye hæler fordi sjansen for å snuble er større? Det er farlig å kjøre bil, det er farlig å gå på gatta, det er farlig å spise for mye, og det er farlig å spise for lite. Vi kan ikke merke alt som er farlig, med helseadvarsler. Det vil faktisk ikke fjerne alkoholmisbruket. Jeg vil benytte anledningen til å gratulere Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Arbeiderpartiet med å innføre nok et forbud.

Sheida Sangtarash (SV) [12:05:16]: Bare veldig kort: Arbeiderpartiet fremmer et forslag alene i dag, forslag nr. 15, og SV kommer til å støtte det forslaget.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [12:05:43]: I dag kunne vi fått flertall for å reversere den siste utvidelsen av taxfree-ordningen. Jeg har lyst å benytte muligheten til å lese høyt fra Vinmonopolets årsmeldinger. Jeg begynner med årsmeldingen for 2014:

«Nye innførselskvoter på vin i bytte mot tobakk, som kom 1. juli 2014, har ført til at Vinmonopolets markedsandeler er redusert.»

Jeg går videre til årsmeldingen for 2017: Solberg-regjeringens kvoteutvidelser i 2014 har resultert i at Vinmonopolets salg reduseres og monopolordningen uthules.

Jeg kunne fortsatt fra årsmelding til årsmelding.

Dette er en gyllen mulighet som Kristelig Folkeparti lar gå forbi seg. Det er trist å se at det veivalget som er gjort, også får direkte konsekvenser for alkoholpolitikken, en alkoholpolitikk som vi vet at Kristelig Folkeparti står inne for.

Jeg merker meg også kommentarene fra Fremskrittspartiet når det kommer til helseadvarsler på drikkerevarer. Det er fascinerende å høre at det harseleres med foster som kan få alvorlige alkoholskader. Å si at dette er det samme som å spise litt for mye rødt kjøtt eller å gå med høye hæler, mener jeg ikke er debatten verdig. Går man på Vinmonopolet i dag og kjøper en flaske rødvin, f.eks., er det allerede mange flasker som har denne typen helseadvarsler, fordi de produseres i land som har denne typen ordninger.

Jeg er sikker på at om dette kommer på alle flasker, vil det ikke være til hinder for mennesker som ønsker å kjøpe den flasken med rødvin. Jeg mener at dette kan være en nødvendig og viktig påminnelse for mennesker i en sårbar situasjon, hvor deres avgjørende valg betyr mye for enten barnet i magen eller dem som de møter i trafikken. Dette fortjener ikke å bli harselert med, for små påminnelser kan være det som gjør at riktige valg blir gjort i avgjørende situasjoner.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:08:08]: Jeg har først lyst å kommentere det siste taler sa: Jeg er helt enig i og skulle gjerne vært med på det forslaget i dag, men fordi vi sitter i innspurten av forhandlingene om budsjettet, er det vanskelig for Kristelig Folkeparti. Dette forslaget har ligget i komiteen siden februar i år, og hadde vi endret dette til 1. januar 2020, hadde det også vært før budsjettforslaget fra Arbeiderpartiet, og de kunne ha innarbeidet det, og vi kunne da faktisk blitt enige om dette i salen i dag.

Jeg vil svare på det som ble sagt om symbolpolitikk: Å merke vinflasker av hensyn til gravide er ikke noe som Norge har kommet på; det er andre land som bruker dette. Og for de av oss som har stått på prematuravdelingen med unger som har vært i mors mage under et stort alkoholforbruk, er ikke dette symbolpolitikk. Dette handler om unger som sliter med dette og med konsentrasjonen hele livet. Jeg synes det er nesten respektløst å ha en slik debatt, på dette nivået, overfor de unge det gjelder.

Kjersti Toppe (Sp) [12:09:33]: Det har vorte ein litt ny situasjon i helsekomiteen sine debattar etter at vi fekk ein ny folkehelseminister og har fått ein ny representant frå Framstegspartiet i komiteen som i dei to siste debattane konsekvent argumenterer mot det folkehelseministeren skal vera for. Det gjer at truverdet til folkehelseministeren vert svekt i og med at ho så til dei grader har lita støtte i eige parti. Det kjem òg tydeleg

fram i denne debatten. Eg reagerer på representanten Bruun-Gundersen som dreg kortet om overformynderi og moralisme i denne debatten, for å skåra billege poeng. Det vert sikkert mottatt bra i FrP-land, men her har vi ein debatt om folkehelsepolitikk og alkoholpolitikk, og eg meiner det er på grensa til å vera useriøst.

Når det gjeld helseåtvaring på vinflasker, er spørsmålet klart: Kvifor skal alkohol vera unntatt det som gjeld for andre næringsmiddel med stoff som er foster-skadelege? Det er det vi snakkar om. Alkohol er foster-skadeleg. Kvifor i alle dagar skal ikkje det merkast? Kvifor skal alkohol ha unntak samanlikna med andre næringsmiddel? Det same gjeld førarkort. Det er heilt rimeleg at kjøper ein medisiner, skal det vera merkt om bruk utgjør fare for trafikken. Det handlar om å opplysa befolkninga så dei kan ta sjølvstendige val. Slik det er i dag, vert informasjonen halden tilbake. Eg trudde at Framstegspartiet kunne vera med på dette – i alle fall no når dei har forhandla seg fram til å få ein folkehelseminister. Å samanlikna det med forbod mot høge hælar og raudt kjøtt vert så useriøst at det nesten ikkje er grunn til å bruka tid på det, men no gjer eg det likevel – sånn er det.

Taxfree-forslaget som Arbeidarpartiet har fremja, støttar vi. Men eg kan forstå at Kristeleg Folkeparti ikkje kan gå inn på det når dei er i budsjettforhandlingar. Eg veit godt at Kristeleg Folkeparti har vore veldig imot den taxfree-auken, så eg skal ikkje så tvil om kva som er Kristeleg Folkepartis eigentlege standpunkt i denne saka. Til Kristeleg Folkeparti må eg berre seia lykke til, for dette er nok ikkje ein heilt enkel jobb.

Senterpartiet støttar det lause forslaget frå Arbeidarpartiet, forslag nr. 15, men eg vil òg seia at vi støttar forslag nr. 12, frå SV, i innstillinga. Eg meiner at det kan koma i tillegg til dei andre forslaga.

Sveinung Stensland (H) [12:12:51]: Alkoholpolitikk er ikke symbolpolitikk. Alkohol er det mest skadelige rusmiddelet vi har. Jeg er selv utdannet giftblander. Alkohol er ikke det mest potente rusmiddelet vi har, men det er absolutt det som forvolder mest skade både sosialt, medisinsk og på alle mulige vis. Derfor er det i samfunnets interesse å føre en restriktiv alkoholpolitikk – og det gjør vi i Norge. Norge har en restriktiv alkoholpolitikk, og den stiller vi oss bak.

Jeg stiller meg ikke bak alle karakteristikkene som ble gitt av forslagene fra min kollega fra Fremskrittspartiet, men jeg er likevel uenig i en del av disse forslagene.

Når det gjelder taxfree-kvoter, tør jeg minne forsamlingen om at den forrige utvidelsen av taxfree-kvotene ble gjort for ganske mange år siden under regjeringen Stoltenberg-II. Det denne regjeringen har gjort, er å gjøre det mulig å bytte fra tobakk til alkohol. Det var in-

gen utvidelse av ordningen. Det var en omlegging av ordningen. Den forrige utvidelsen kom altså under finansminister Kristin Halvorsen. Det er viktig å ha det med oss når vi leser årsmeldinger. Vi ser òg at det har ført til et skifte, men det var en del av argumentasjonen at folk kanskje tok med mindre tobakk på denne måten.

Når det gjelder avgifter, har Norge et svært høyt avgiftsnivå på alkohol sammenliknet med hvilket som helst naboland. Det gir en del utfordringer – én ting er grensehandel, men også illegalt gjennom smugling. Vi har store utfordringer med smugling, til og med av øl. Det ser vi bl.a. i mitt hjemfylke, der det har vært rullet opp store smuglerligaer som baserer seg på smugling av øl, bl.a. fra Tyskland. Det er kriminelle nettverk, bl.a. motorsysselgjenger, som står bak. Derfor er jeg skeptisk til en ytterligere særnorsk utvidelse av avgiftene. Det er mitt hovedargument mot å øke avgiftene på alkohol.

Når det gjelder merking, er det en sak jeg engasjerte meg i for flere år siden. Jeg har selv etterlyst fremdrift i arbeidet, men det er ikke smart, slik jeg ser det, med en særnorsk merkeordning. Det unntaket EU har gjort for matmerking, som unntar alkoholvarer fra å være merket med både næringsinnhold, kaloriinnhold og det meste, ser jeg heller ikke logikken i. Jeg ser heller ingen logikk i at Norge skal lage et særnorsk system, så jeg gjentar min oppfordring om å få fortgang i det arbeidet. Der er det regjeringen som må trykke på EU, og jeg oppfatter at folkehelseministeren har sagt noe om det.

Så gjelder det strategier. Kjersti Toppe fra Senterpartiet sier at vi har aversjon mot en alkoholstrategi. Det har vi ikke, men som jeg redegjorde for i debatten forrige uke, har vi litt problem med alle strategiene, meldingene og handlingsplanene som man ønsker å vedta. I sum går det ikke opp. Det er mye bedre at regjeringen jobber samlet for å få fram dette, og det har folkehelseministeren redegjort godt for i dag.

Ashild Bruun-Gundersen (FrP) [12:16:04]: Alkohol under svangerskap er ikke bra. Heldigvis drikker norske kvinner under svangerskapet langt mindre enn i resten av Europa. Det er vi glade for, men det betyr selvfølgelig ikke at problemet er løst. Ingen barn burde oppleve at deres mor drakk for mye alkohol under svangerskapet. Ingen barn burde oppleve å vokse opp i familier som har store alkoholproblemer.

Vi må ha oppfølging i svangerskapsomsorgen for å løse dette problemet. Kvinner som er gravide, får i dag en god svangerskapsomsorg, som tar opp problematikken rundt rus under svangerskap på en god måte og sikrer at den gravide får god informasjon, slik at hun skal unngå å nyte alkohol under svangerskapet. Denne regjeringen har styrket helsestasjonene, som også følger opp mødrene etter at de har fått barn, og passer på at mødrene har

god informasjon om hva slags livsførsel man skal ha når man har små barn.

Problemet mitt er at det ikke er noen ting som tyder på at det å merke alkohol med en advarsel har noen effekt. Det er flere land i Europa som har merket alkohol med en helseadvarsel, men det er begrenset med kunnskap som kan si at det har noen som helst effekt. Jeg mener det er unødvendig at Stortinget skal vedta å ha helseadvarsler på alkohol når det framstår som om dette skal løse alle problemer med alkoholmisbruk i dette samfunnet og vi samtidig vet at det gjør det ikke.

Jeg er for å støtte opp om de forslagene som viser seg å ha god effekt. Jeg tror at dagens svangerskapsomsorg og oppfølgingen på helsestasjonene er veldig god. Jeg tror at norske kvinner og menn i dette samfunnet er godt informert om hvilken risiko man tar når man kombinerer høyt alkoholforbruk med graviditet og kjøring. Jeg tror derfor at norske kvinner og menn klarer å tenke selv og ta beslutninger basert på den kunnskapen vi allerede har i dag. Derfor står jeg inne for at en del av effektene i disse forslagene ikke finnes. Vi bør heller bruke tiden på å konsentrere oss om det som er viktig.

Presidenten: Elise Bjørnebekk-Waagen har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til en kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [12:18:27]: For å imøtekomme Kristelig Folkeparti har Arbeiderpartiet endret ordlyden i det løse forslaget vi nå framsetter. Det vi nå fremmer, er:

«Stortinget ber regjeringen reversere utvidelsen som ble gjort i taxfree-ordningen i 2014 fra 1/1.2020.»

Presidenten: Då er det registrert.

Representanten Olaug V. Bollestad har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:19:00]: Jeg vil takke Arbeiderpartiet for at de endret forslaget. Da vil Kristelig Folkeparti stemme for forslaget. Jeg har også lyst til å si at den debatten som har vært nå, sier noe om utfordringene når det gjelder Fremskrittspartiets måte å møte denne problemstillingen på. Det gjør at jeg takker spesielt for at vi nå klarte å endre dette i denne sal.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:19:32]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V.

Bollestad, Kjersti Toppe og Nicholas Wilkinson om at maksimalt antall prikker før inndragning av bevilling skal være åtte, ikke tolv (Innst. 40 S (2018–2019), jf. Dokument 8:216 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Tore Hagebakken (A) [12:20:29] (ordfører for saken): Nasjonale, normerte regler for kommunenes reaksjoner ved brudd på alkoholloven ble innført fra 1. januar 2015 etter behandling i helse- og omsorgskomiteen i forkant – som var enstemmig – og senere vedtak i Stortinget. Det var uenighet om hvor mange prikker som skulle gjelde før kommunene kunne inndra skjenkebevillingen. Det var uenighet om flere ting, men særlig om det. Men det endte altså opp med at det ble tolv prikker.

Forslaget fra representantene Bollestad, Toppe og Wilkinson går ut på å stramme inn, slik at man kan miste bevillingen ved åtte prikker. Det hører med til historien at da denne saken ble behandlet, mente også Arbeiderpartiet at åtte prikker var riktig. Likevel er Arbeiderpartiet en del av flertallet, som nå ikke ønsker at vi skal gå inn og gjøre en endring. Det har også noe å gjøre med forutsigbarhet for bransjen, noe som særlig Fellesforbundet påpeker.

Vi ønsker at en fra regjeringas side skal framskynde den evalueringen som Folkehelseinstituttet skal gjøre. Jeg sier «skal gjøre», for jeg er litt i tvil om de har begynt enda. Da vil vi få en helt annen kunnskap om hvordan denne ordningen fungerer enn vi har hatt til nå, med hensyn til hvordan prikker tildeles og innretningen på det hele. For når vi har mulighet til å få den kunnskapen, vil jeg gjerne ha den, sjøl om vi mente det vi mente da. Derfor støtter vi ikke opp om forslaget, og flertallsinnstillingen går i nettopp den retningen.

Det var to kommuner som hadde innspill til komiteen. Det var Bergen og Trondheim. Flertallet der – for å si det sånn – mener at det som ligger i forslaget, er en god idé, for de har erfaring med det sjøl. Men det kan være forskjell på hvordan ulike kommuner osv. vil håndtere dette, så en evaluering mener vi kan være smart.

Vi har også notert oss hva som er synspunktene til Juvente, IOGT og Actis, som gjerne vil ha strammere regler, men vi har altså valgt å vektlegge hva bransjens

organisasjoner sier – de som også jobber på flere felt, bl.a. sammen med Arbeidstilsynet og KS osv., for å se på om en kan samordne og få til et mer helhetlig regelverk og lovverk. Så det ville være hensiktsmessig om en parallelt også kunne se på det fra departementets side.

Ellers er jeg enig med statsråden i at det viktigste er at reglene følges, ikke at det er flest mulig inndragninger.

Erlend Larsen (H) [12:23:51]: Det er riktig med en restriktiv alkoholpolitikk, og det er riktig at det skal stilles strenge krav til skjenkesteder. Det skal være enkelt å få skjenkebevilling, og det skal være lett å miste den. Slik er det i dag.

Enkelte ganger mister skjenkesteder bevillingen av årsaker de ikke rår over selv. Det hender at voksne kjøper alkohol til mindreårige og slik sett lurer de ansatte, med påfølgende risiko for at skjenkestedet mister bevillingen – som ett eksempel.

Vi skal ha en restriktiv politikk, men det må være rom for at det kan skje feil, og det må være rom for at den som gjør feil, også kan vise at en lærer av sine feil, at en innfører nye rutiner og unngår at feilen gjentas. Derfor mener jeg det er riktig å beholde dagens grense på tolv prikker.

En av de norske kvalitetene er de utstrakte treparts-samarbeidene. Vi har gode erfaringer med samarbeid mellom myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere. De tre partene samarbeider om å fremme gode arbeidsforhold og seriøs virksomhet i serveringsbransjen. De har også sendt et felles innspill om utfordringer og mulige løsninger til regjeringen.

Folkehelseinstituttet har etablert prosjektet Alkoholloven i en utelivskontekst, som skal være ferdig i 2020. Både dette prosjektet og innspillene fra trepartsbransjeprogrammet for uteliv vil være viktige bidrag for å sikre en mest mulig seriøs bransje med færrest mulig brudd på lovverket.

Vi mener med andre ord at dagens strenge regler og krav til alkoholserving er strenge nok og ser fram til at prosjektet fra Folkehelseinstituttet blir offentlig.

Kjersti Toppe (Sp) [12:25:36]: Senterpartiet støtta prinsippet om å innføre nasjonale krav med omsyn til kommunane sin reaksjon ved brot på alkohollova da Prop. 58 L for 2014–2015 vart behandla. Men vi var uenige i at regjeringa sette ned reaksjonsnivået – etter høyringsrunden – før denne saka vart fremja. Skjenking av mindreårige og skjenking av overstadig rusa personar vart justert ned i proposisjonen, slik at det ikkje automatisk ville kunna føra til at ein mista skjenkeløyvet. Difor føreslo vi – saman med Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti – i den saka å halda fast på det opphavlege forslaget frå høyringsutkastet – at dei mest alvorlege brota på alkohollovgevin-

ga måtte føra til inndraging av skjenkeløyyvet. Det var slik praksisen den gongen var i dei store byane, som Oslo og Bergen.

Med dei reglane vi har i dag, vil skjenking av mindreårige, som er definert som eit av dei grovaste brota på alkoholova, ikkje lenger vera ein sjølvstendig grunn til inndraging av skjenkeløyyvet. Det same gjeld skjenking av overstadig rusa personar. Vi meiner at slik det er i dag, med denne svekkinga av reaksjonsnivået, vil ein òg få ei svekking av alkoholovgivinga. Vi røysta imot fleirtalsinnstillinga da Stortinget behandla saka. Vi meiner det same no som da. Vi har òg programfesta dette. Så vi – saman med Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti – held fast på forslaget, og eg vil ta det opp no, slik at eg har gjort det. Eg registrerer at Arbeidarpartiet har snudd og vil venta på ei utgreiing. Det får så vera, men Senterpartiet meiner dette. Eg kjem frå Bergen, og eg registrerer jo at i Bergen er dei tydelege i denne saka no.

Så reagerer eg noko på det representanten Erlend Larsen uttalte som ein grunn til at ein ikkje skal ta ned reaksjonsnivået – at det kan ha skjedd ein feil, det kan vera ei årsak til at det ikkje er eit alvorleg brot på alkoholova. Eg vil tru at det er veldig sjeldan dersom ein gjer eit alvorleg brot på andre lover, at ein på ein måte skal ha den haldninga at ja, det kan finnast ei forklaring, ei grunngeving, som gjer at reaksjonsnivået må setjast ned.

Eg meiner at eit alvorleg brot på alkoholova er eit alvorleg brot. Da må reaksjonsnivået vera deretter.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har teke opp det forslaget ho refererte til.

Statsråd Åse Michaelsen [12:28:38]: Prikktildelingssystemet ble innført etter at en enstemmig helse- og omsorgskomiteé sluttet seg til at det skulle utarbeides nasjonale normerte krav til kommunenes reaksjoner ved brudd på alkoholoven. Da Stortinget behandlet lovproposisjonen, var det ulike synspunkter på det foreslåtte regelverket, bl.a. hvor mange prikker som skulle medføre inndragning av skjenkebevilling. Jeg er klar over at enkelte store byer har hatt positive erfaringer med et strengere regelverk enn det det normerte systemet innebærer. Å gå over til et normert system som gjelder for alle, vil ha ulike konsekvenser, avhengig av hvor strengt regelverket har vært praktisert – et strengere system for kommuner som i liten grad har benyttet seg av inndragningsmulighetene, og et mindre strengt system for kommuner som har praktisert regelverket strengere enn det det normerte systemet legger opp til.

Jeg er enig i at det er alvorlig når det skjenkes alkohol til mindreårige. Dette alvorlet gjenspeiles i forskriften ved at brudd på denne bestemmelsen skal føre til ileggelse av åtte prikker. Ved opptjening av tolv prikker

i løpet av en toårsperiode vil bevillingen bli inndratt i minst én uke. Målet med å innføre et normert system var å sikre likebehandling og forutberegnelighet for bevilingshaveren. Det skulle også sikre at kommunene ville ta i bruk de virkemidlene som faktisk ligger i regelverket. Det viktige er at bevillingshaveren følger regelverket, ikke at det foretas flest mulig inndragninger. Ileggelse av prikker uten at bevillingen inndras, vil kunne føre til at bevillingshaveren retter opp avvik og skjerper rutine.

Folkehelseinstituttet har fått i oppdrag av oss å evaluere de normerte reglene for inndragning av bevilling. Etter planen skal evalueringen pågå fram til 2021. Det skal bl.a. innhentes tall fra kommunenes forvaltning av alkoholoven, og evalueringen skal spesielt se på kommuner som har og har hatt prosjekter for samarbeid mellom næring, kommuner og politi. Jeg vil ikke utelukke at det kan bli behov for justeringer i det normerte systemet som følge av denne evalueringen. Det er viktig å få kunnskap om hvordan ordningen med normerte regler fungerer, og jeg vil undersøke mulighetene for å framskynde evalueringen, slik som komiteen ber om. Jeg vil imidlertid understreke at det etter mitt syn er viktig at evalueringen er grundig og går over et tidsrom langt nok til å kunne vurdere virkningene av endringen.

Jeg tar med meg de innspillene som kom fra saksordføreren, representanten Hagebakken.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tore Hagebakken (A) [12:31:31]: Jeg skal være kort. Jeg vil først si at det er bra at evalueringen vil fokusere særlig på kommuner hvor en har samarbeid mellom næring, kommune og politi, ikke minst med tanke på å drive forebyggende arbeid og ikke bare straffe. Når det gjelder det vi sier om at vi ber regjeringa sørge for å framskynde evalueringen – der har vi en liten innskutt bisetning hvor det står «om mulig». Da tenkte jeg at jeg skulle spørre statsråden, som har visst om dette en liten stund nå: Hvordan ser hun på muligheten for å greie det? Og når kan vi i så fall få det?

Ellers synes jeg det er bra at statsråden har en åpen holdning til å kunne gjøre endringer hvis evalueringen tilsier det.

Statsråd Åse Michaelsen [12:32:27]: Det som har vært viktig for meg å se på når det gjelder nettopp det som representanten Hagebakken her tar opp, dette med å kunne framskynde, er: Har vi kommet langt nok? Jeg venter på svar fra Folkehelseinstituttets arbeid, om vi har fått inn nok kunnskap til å kunne framskynde. Derfor vil jeg ikke konkludere her og nå. Jeg tror det er viktig, slik jeg også oppfatter representanten her, at det er kvalitet i det arbeidet vi gjør. Vi skal komme fram til noe som virkelig er brukbart for kommunene der ute,

sånn at dette fungerer – noe jeg oppfatter at vi er helt enige om.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Flere har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:33:14]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Revidert finansieringsopplegg for E6 Helgeland nord, inkl. utbedring av strekningen Krokstrand sentrum–Bolna, i Nordland (Innst. 49 S (2018–2019), jf. Prop. 102 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Siv Mossleth (Sp) [12:34:14] (ordfører for saken): På vegne av komiteen viser jeg til Prop. 102 S for 2017–2018 Revidert finansieringsopplegg for E6 Helgeland nord, inkl. utbedring av strekningen Krokstrand sentrum–Bolna, i Nordland.

Prosjektet er en utbedring av en strekning på 13 kilometer. I tillegg skal det bygges en ekstra bomstasjon. En revidert finansiering vil sikre en sammenhengende gjennomføring av alle strekningene i prosjektet E6 Helgeland nord. Ny bomstasjon med toveis innkrevning skal etableres på Bolna, hvor det legges til grunn innkrevning i 15 år. I de to eksisterende bomstasjonene Skamdalen og Reinforshoi forlenges innkrevingsperioden fra 15 til 18 år.

Komiteen merker seg at prosjektet skal gjennomføres som en del av eksisterende veiutviklingskontrakt, noe som vil være kostnadsbesparende i forhold til å gjøre utbedringer senere. Det legges opp til fullføring i 2020. Kostnadsrammen for arbeidene er på 301 mill. kr i 2018-prisnivå. Utbedringen forutsettes finansiert med bompenger, og det er lokal tilslutning til dette i Rana kommune og i Nordland fylkeskommune.

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité og er i tre punkter, som kort kan oppsummeres sånn:

1. fullmakt til gjennomføring av prosjektet
2. samtykke til lånopptak og bompenginnkrevning
3. fullmakt til tilleggsavtale og nærmere regler

Jeg vil også legge til noen kommentarer. Det er virkelig gledelig å få på plass alle delstrekningene i prosjekt

E6 Helgeland nord, som ble vedtatt i stortingsperioden 2013–2014. E6 er en særdeles viktig vei, som strekker seg gjennom hele landet og opp til Kirkenes. Bismaken er selvsagt at kostnadsøkninger i 2015 og 2016 har ført til at statsråden nå ber om en tredje bompengestasjon i området Helgeland nord. Denne veistrekningen er på sørsiden av Saltfjellet, ikke langt unna polarsirkelen. Dette er i nærheten av de flotteste fjellturene noen kan tenke seg. Derfor vil jeg påpeke at det er viktig at det blir laget gode parkeringsplasser langs veien, noe Rana kommune har presisert i høringsinnspillet sitt.

Nå er det faktisk 50 år siden det ble åpnet en helårsvei over Saltfjellet. Den nye veien over Saltfjellet sto ferdig i 1990. For 25 år siden, i 1993, ble det også bygd ny E6 gjennom hjembygda mi i Saltdal. Men den nye veien kom bare til Borkamo, og det ble stående igjen en skikkelig flaskehals på to mil på nordsiden av Saltfjellet. Det er veldig bra at strekningen Krokstrand–Bolna ikke blir stående igjen som en lignende flaskehals på sørsiden av Saltfjellet når Helgeland nord avsluttes. Det er uheldig at overskridelser i veiprojektet medfører reduksjon i planlagte trafikksikkerhetstiltak i området, og jeg håper de kommer på plass etter hvert.

Til sist kan jeg ikke unngå å beklage at den omtalte E6-flaskehalsen på nordsiden av Saltfjellet ikke utbedres nå – samtidig som Tjernfjelltunnelen på rv. 77 snart er ferdig. Det hadde vært en skikkelig godfølelse om vi kunne ha kjørt hele E6 fra Saltdal over Saltfjellet og til Hemnes i én god strekning.

Kirsti Leirtrø (A) [12:38:18]: E6 Helgeland nord har vært til behandling i Stortinget tidligere og er også omtalt i flere statsbudsjett og ikke minst i NTP-er.

I statsbudsjettet for 2016 ble det varslet om kostnadsøkninger, og året etter ble det forutsatt at omfanget av utbyggingen skulle reduseres, slik at kostnadsrammen ikke ble overskredet. Her har vi et revidert forslag til finansieringsopplegg, slik at en av de strekningene som ble tatt ut, Krokstrand sentrum–Bolna, kan fullføres som en del av den veiutviklingskontrakten resten av E6 Helgeland nord har – og vi er tilbake på sporet.

De økte kostnadene foreslås finansiert med bompenger ved en ny bomstasjon på Bolna i 18 år. I tillegg utvides innkrevingsperioden ved de eksisterende bomstasjonene fra 15 til 18 år. Kostnadene er fastsatt til 301 mill. kr. Det er forventet at kostnadene vil bli vesentlig redusert ved at man gjør det på denne måten, i stedet for å ha en egen utlysning i eget anbud i perioden 2024–2029. Det beste er at det legges opp til anleggsstart i år og fullføring i 2020.

Så må vi i Arbeiderpartiet si at vi – i likhet med Nordland fylkeskommune og de gjeldende kommunene – er bekymret for de trafikksikkerhetstiltakene som

er tatt ut av prosjektet. Vi er veldig glade for at denne strekningen kan realiseres og stå ferdig som planlagt, men jeg tenker at vi må ta en diskusjon rundt kostnadsanslag, budsjettsprekker og om når prosjektene skal kunne innlemmes i Nasjonal transportplan. Vi tror at tiden er moden for en ny veireform, spesielt med tanke på etableringen av Nye Veier og ikke minst regionreformen.

Så er det, i denne saken, litt ironisk at vi nå setter inn en bom som Solvik-Olsen så jublende tok bort for ikke så veldig lenge siden.

Agnete Tjørandsen (H) [12:41:15]: I innledningen omtales varslede kostnadsøkninger i Prop. 1 S for 2015–2016. I Prop. 1 S for 2016–2017 ble det forutsatt at omfanget av utbyggingen skulle reduseres, slik at kostnadsrammen ikke ble overskredet. Senere, i Nasjonal transportplan, ble det lagt til grunn at de to nordligste strekningene, Krokstrand sentrum og Krokstrand–Bolna, tas ut av veiutviklingskontrakten og gjennomføres i siste seksårsperiode, 2024–2029.

Ved å fullføre de to nordligste parsellene i direkte forlengelse av parsellene lenger sør, slik departementet nå foreslår, oppnås en raskere og mer rasjonell og helhetlig bygging av hele strekningen fram til Saltfjellet.

Jeg tenker meg at departementet foreslår at de økte kostnadene finansieres med bompenger for trafikantene ved å etablere en ny bomstasjon på Bolna i tillegg til en utvidet innkrevingsperiode fra 15 til 18 år for de eksisterende bomstasjonene på Skamdal og Reinforshei.

Jeg forutsetter at eventuelle overskridelser utover kostnadsrammen er statens ansvar, og at inndekningen skjer med statlige midler – uten at det får negative konsekvenser for andre riksveiprosjekter i Nordland og heller ikke fører til økning av bompengesatsene langs Helgeland nord.

Flere av veiprojektene på E6 på Helgeland defineres som utviklingsprosjekter, der private entreprenører står for betydelige deler av veibygingen. Dette har ført til raskere og mer rasjonell framdrift. Det er viktig at gode erfaringer herfra blir videreført når nye veiprojekter skal planlegges. Statens eget veiselskap, Nye Veier AS, bør benyttes også i Nordland for å oppnå kortere byggetid og større effektivitet og for at man skal kunne fullføre til en lavere pris enn Statens vegvesen ser ut til å klare i egen regi.

Over 20 pst. av regjeringens økte satsing på samferdselsbevilgninger går til Nord-Norge. Det er alfa og omega for landsdelens næringsliv, og det er særdeles viktig for å få produktene ut til forbrukerne i inn- og utland. Ferskfisk liker ikke å overnatte på veiene.

Statsråd Jon Georg Dale [12:44:11]: Eg er glad for at komiteen har slutta seg til å bygge ut dette prosjektet i

tråd med forslaget frå regjeringa. Samtidig trur eg det er grunn til å vere ærleg på at dette prosjektet også viser det som framleis er ei av dei største grunnleggjande utfordringane i transportsektoren, nemleg at den kostnaden vi anslår når Stortinget vedtek Nasjonal transportplan, i for mange prosjekt viser seg å verte høgare når ein reelt startar utbygginga. Det gjev grunn til bekymring, for eg opplever at både regjeringas og Stortingets ambisjon med Nasjonal transportplan ikkje er å bruke mest mogleg pengar, men å få realisert flest moglege prosjekt. Difor har både Stortinget, regjeringa og dei ulike aktørane som styrer utbygginga av infrastruktur i Noreg, framleis ein jobb å gjere for å bidra til at det er tilstrekkeleg incentiv til å halde seg til kostnadsrammene.

Dette prosjektet er likevel eit viktig prosjekt, som bidreg til ei heilskapleg utbygging av E6 på Helgeland nord, men det er også meir enn det; det er ein del av ei gjennomgåande, stor satsing på utbygging av E6 gjennom heile landet, ei av våre viktigaste ferdselsårer. Dei som tek mål av seg til ein gong å prøve å køyre heile, vil sjå at det har vore og går føre seg mykje vegarbeid langs fleire viktige trasear.

Med dette forslaget, som Stortinget i dag sluttar seg til, følger vi opp oppmodingsvedtaket som vart gjeve oss i samband med Nasjonal transportplan. Eg er difor glad for at vi allereie i 2019 kjem til å klare å halde oppe framdrifta i dette prosjektet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kjell-Idar Juvik (A) [12:46:22]: Jeg er også veldig glad i dag for at vi nå klarer å ferdigstille veidelen av E6 Helgeland helt opp til Saltfjellet som forutsatt. Hadde vi ikke fått dette til, hadde vi fått en situasjon med flott ny E6 helt fram til Krokstrand og så plutselig gått over til en helt annen standard, altså et standardbrudd, til man på nytt kom på Saltfjellet. Vi er enige om at sånn skal vi ikke bygge.

Men det vi ikke løser med dette, er forslagene som lå inne om trafiksikkerhetstiltak for de myke trafikantene. De er ikke finansiert i denne pakken. Det gjelder både nytt kryss i E6 Korgen sentrum, ny gang- og sykkelvei mellom Finneidfjord og Bjerka, begge i Hemnes kommune, og også noen krysningspunkt på E6 ved Hauknes i Rana – for å nevne noen. Dette er etterlyst av kommunen, og det er også etterlyst av Stortinget tidligere. Jeg vil utfordre statsråden på om han vil bidra til at det også blir stilt midler i framtiden til å få løst prosjektene som lå inne i Veipakke Helgeland, sånn at vi også får løst disse sikkerhetstiltakene.

Statsråd Jon Georg Dale [12:47:27]: Først: Når ein har valt ein slik vegutviklingskontrakt, har ein valt

same modell å styre etter som ein har gjort i f.eks. byvekstavtalane, det betyr porteføljestyling. Det betyr at den einaste sikre måten å få realisert alle prosjekta på er å halde seg til kostnadsrammene som Stortinget har vedteke. Det meiner eg er eit viktig signal til alle som byggjer veg i Noreg. Rammene som Stortinget fastset for storleiken på løyvingane, er ikkje rettleiande, dei er faktisk reelle, og det fordrar god økonomistyring i det vidare.

Eg ser ikkje bort frå at det gjennom dei midlane som ligg i NTP når det gjeld både trafikksikringstiltak og mindre tiltak langs riksvegen for å betre trafikksikkerheita, kan vere prosjekt også på Helgeland. Vi har ikkje ei detaljert prosjektlister over det no, men eg har også merka meg dei lokale ønska om det. Vi får kome tilbake til det ved eit seinare høve.

Kjell-Idar Juvik (A) [12:48:33]: Ja, det er korrekt at det ligger i kortene at hvis det blir kostnadsoverskridelser, må en se på kutt. Det var det som også holdt på å skje med selve veien E6. Det som er uheldig nå – og som jeg ser at en samlet komité er enig i – er at denne gangen går det ut over trafikksikkerhetstiltak, som også er et prioritert område av både regjering og storting. Det er heller ikke de store summene sett i sammenheng med de store investeringene som skjer på hele E6 Helgeland. Jeg er glad for statsråden er villig til å ta med seg de klare signalene fra Stortinget og se på det. Spørsmålet er da: Betyr det at man har mulighet til å se på det i forbindelse med de årlige budsjettene, eller må man regne med å vente til neste hovedrullering av NTP-en?

Statsråd Jon Georg Dale [12:49:20]: Når eg seier at det ikkje ligg føre ei konkret prosjektlister, betyr det at eg heller ikkje gjer den vurderinga i Stortinget, det gjer vi når vi faktisk får opp dei faglege innspela. Det som er heilt avgjerande – og det har eg lyst til å minne Stortinget om også – er at vi har 1 000 mrd. kr i NTP, og det er frykteleg mykje pengar. Det er ein frykteleg ambisiøs Nasjonal transportplan, men vi kjem ikkje til å klare å realisere alle prosjekta dersom ein ikkje innrettar seg etter at dei rammene ein får til kvart enkelt prosjekt, faktisk gjeld. Det betyr at det også på trafikksikringstiltak, som vi alle er einige om at vi er for, årleg skjer nødvendige prioriteringar. Det vi må få endå betre kontroll på for å realisere viktige trafikksikringstiltak, er økonomistyring, prosjektstyring, slik at vi over tid opplever at dei rammene Stortinget fastset, faktisk er dei ein held seg til. Med det realiserer vi prosjektet innanfor dei rammene som ein har fått.

Kjell-Idar Juvik (A) [12:50:19]: Det man ser i dette prosjektet, utviklingskontrakten som er brukt på Helgeland, er at man har fått gode resultater, man har fått

mye igjen for pengene. Det ligger selvfølgelig en prisstigning her, og det er også gjort noen endringer i kvalitetskravet underveis – bl.a. fra 80 til 90 km/t på en del strekninger – noe som har medført en kostnadsøkning. Det er også noen politiske valg som er gjort når det gjelder dette. Så jeg vil ikke si at det egentlig går på økonomistyring, det er også ting som har skjedd underveis.

Jeg registrerer også at ved regjeringsskiftet var man tidlig ute og sa at man ikke skulle ha like stor bombelastning på Helgeland. Man foreslo å ta bort den ene bommen, som man i dag innfører på nytt, og å sette ned takstene på to andre. Ser statsråden problematikk i at man faktisk har gått ut og lovet å ta bort bommen når man allikevel kommer tilbake med den?

Statsråd Jon Georg Dale [12:51:15]: Den statlege delen i desse prosjekta er auka utover det som var føreslått av Arbeidarpartiet, det er viktig å hugse på. Det er ikkje slik at den statlege delen vert mindre som følge av at ein finansierer dette. Kostnaden går opp. Ein har lokalt villa framskunda det, og Stortinget har villa framskunda det. Derfor har ein lokalt føreslått eit bompengeprogg for å finansiere det. Den statlege delen er større enn Arbeidarpartiet opphavleg føreslo. Det er eg glad for å ha fått til, det hadde truleg ikkje skjedd om Arbeidarpartiet hadde fortsett i regjering. Det skjedde fordi det er parti i regjering som er opptatt av lågare bompengar, ikkje høgare.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Kjell-Idar Juvik (A) [12:52:11]: Det er gledelig at et samlet storting i dag vil gå for å ferdigstille E6-opprustningen helt opp til Saltfjellet, noe som gjør at man får en bra E6 gjennom Helgeland når alt står ferdig, og ikke minst får gjennomført det som lå på veisiden i veipakken Helgeland nord. Dette er, som det er sagt av flere, bra ikke bare for Helgeland og Nord-Norge, det er bra for hele landet. E6 er selvfølgelig viktig for mange. Dette får vi til – som det også står i saken – takket være lokale initiativ, ikke minst fra Rana kommune og Nordland fylkeskommune. Det førte igjen til at Stortinget endret på regjeringens innstilling. Det bør man også ha med seg og ikke bare stå her og være veldig fornøyd med hva regjeringen har gjort. Man må ta med seg at regjeringen faktisk foreslo å stoppe veiutbyggingen ved Krokstrand. Det ville medført en merkostnad på over 200 mill. kr å stoppe og starte opp på nytt i neste NTP-periode, slik regjeringen foreslo. Med dette forslaget unngår man å ta i bruk opsjonen om å kutte disse to strekningene, som nå blir ferdigstilt. Jeg tror at uten initiativet lokalt og ikke minst initiativet fra Arbeiderpartiet i komiteen hadde vi

ikke hatt denne saken på bordet i dag. Så kan man jo prøve seg med en populistisk sak om hvor mye penger Arbeiderpartiet ville lagt inn i vei. Jeg tror at den konkurransen skal vi konkurrere godt i.

Dette er også et svar på at man ikke har klart å holde det man har lovet, spesielt fra regjeringspartiet Fremskrittspartiet, som veldig tidlig var populistiske med utspillet sitt om at man skulle kutte antall bommer. Nå blir den bommen satt tilbake, og man forlenger også nedbetalingstiden for de andre to bommene. Det er vel det man – i alle fall veldig nært – kan kalle en god valgbløff fra Fremskrittspartiet.

Når vi nå ruster opp denne strekningen, blir det som sagt bra. Men det vi ikke løser, som jeg var inne på i replikordskiftet, er problemene for de myke trafikantene. Dessverre er det flere trafikksikkerhetstiltak som ikke blir løst, og det er synd at det er de myke trafikantene som blir taperne i så pass store prosjekter – når vi skal bruke så mange milliarder på Helgeland. Jeg er veldig glad for at en samlet komité påpeker dette, og jeg vil – så nær sagt – følge nøye med på at man fortsetter den jobben og forsøker å få inn disse midlene, som i den store sammenhengen er mindre midler i forhold til det som skal brukes på vei. Det er gang- og sykkelveier, det er kryssløsninger, og det er løsninger for å komme seg trygt over E6 som ikke har fått sin løsning i dette. Men jeg tolker signalene fra statsråden slik at dette er noe han vil ta med seg.

Først og fremst skal vi i dag være glade for at vi har ferdig E6 og så får vi håpe at vi også finner en løsning på utfordringene når det gjelder trafikksikkerhetstiltak.

Øystein Langholm Hansen (A) [12:55:23]: I denne saken, som også i neste sak, er det nok noen eksempler på at fylkeskommunen må garantere for veier de ikke eier, og for veier de heller ikke bestemmer over. Det er med denne saken som med mange andre, at regjeringen – eller flertallet på Stortinget, om man vil – påfører fylkeskommunene lånegarantier som kan føre til at de får en dårligere rating med hensyn til långiverne. Enkelte fylkeskommuner har nå gitt så store garantier at de vil nekte ytterligere godkjenning. Hva det vil medføre, får vi antagelig snart se når Rogaland fylke, i henhold til signaler de har gitt, nekter å gi ytterligere garantier for statens veier.

Vi vet at den statlige garantiordningen ligger til vurdering i departementet, og vi regner med at regjeringen nå ser at grensen er nådd for at noen kan gi garantier for lån de verken eier eller disponerer. Fra Arbeiderpartiets side ønsker vi at staten overtar lånegarantiansvaret for sine egne veier, og vi imøteser et forslag om dette fra statsråden.

Statsråd Jon Georg Dale [12:57:04]: Representanten Juvik prøver å gje inntrykk av at vi ikkje har styrkt dei statlege løyvingane til prosjekta på Helgeland nord. Det er ikkje rett. Det er ikkje rett at ein, som det vart hevda, har prøvd seg på ein valbløff. Det er faktisk slik at ein har tilført meir pengar, og bompengedelen på Helgeland nord hadde i stort vore større dersom vi ikkje hadde gjort det. Vi har altså ikkje bløffa, som representanten Juvik kalla det, om noko som helst, vi har halde oss til det prosjektet og den ramma som Stortinget har løyvd, og som regjeringa styrer etter.

Regjeringa styrer etter dei rammene Stortinget løyver, og vi har auka den statlege delen etter at Stortinget slutta seg til forslaget vårt om det – ein større del enn det Arbeidarpartiet i utgangspunktet hadde lagt opp til. Det er greitt å vere freidig, men litt etterretteleg er det også greitt å prøve å vere, iallfall på Stortingets talarstol. Difor er eg glad for at vi vil få lågare bompengetrykk no når vi sit i regjering, enn vi ville fått om Arbeidarpartiet styrte.

Det hadde iallfall vore fint viss det var ein samanheng mellom det Arbeidarpartiet sa på denne talarstolen, og det dei gjorde. Men er det noko forslag frå Arbeidarpartiet på bordet i dag om å auke den statlege delen? Nei, det er ikkje noko forslag om det. Det er greitt at det ein seier, iallfall heng saman på eit slags vis om ein skal vere forsøksvis høg og mørk.

Lånegarantiansvaret til fylkeskommunane heng ikkje saman med at dei garanterer for ansvar dei ikkje har. For at eg skal kome til Stortinget med ein bompengeproposisjon, krevst det faktisk at det er lokal tilslutning til det. Det betyr at i det augeblikket ein tek på seg å ville gje bilistane rekninga gjennom bompengar i eigen kommune eller eige fylke, er det ikkje slik at ein berre får gjort det utan at det har nokon konsekvens for ein sjølv. Ein må garantere for prosjektet fordi ein reelt legg bindingar på dei som brukar vegen. Så det er ein samanheng mellom kven som har ansvar og initiativ i bompengesaker, nemleg lokale myndigheiter, og det garantiansvaret utløyser for lokale myndigheiter. Difor er dette eigentleg ikkje noko stort hokuspokus. Eg innser at belastinga på garantiansvar er stor for enkelte fylke, primært fordi dei har villa setje i gang svært mange bompengeprojekt.

Jonny Finstad (H) [13:00:02]: Det jeg tok ordet for, var at dette er jo egentlig en gledens dag for samferdsel i Nordland. Da representanten Juvik var på talerstolen, fikk man inntrykk av det motsatte. Jeg ønsker å korrigere det bildet.

Det som nå har skjedd, og fremdeles skjer, på Helgeland, er at det lukter asfalt over hele bygda. Framkomligheten på E6 er blitt og er i ferd med å bli noe annet enn den har vært i årtier. Den negativiteten som man

prøver å skape når det gjelder regjeringens prioritering av dette prosjektet, er ikke reell. Vi må også ha med oss at under denne regjeringen har samferdselsbudsjettet økt med 75 pst. siden 2013.

Jeg synes vi skal være enige om at dette er et vellykket prosjekt. Det har vært en sprekk – ja. Det har vært lokale initiativ til samarbeid, og regjeringen og Stortinget i dag imøtekommer den invitasjonen til samarbeid. Så jeg synes vi skal være stolt over at vi klarer å løfte i lag, istedenfor å prøve å snakke ned et fantastisk godt prosjekt, som også har vært gjennomført på en glimrende måte.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Kjell-Idar Juvik (A) [13:01:46]: Først til statsråden: Ikke skal jeg prøve å påberope meg å være høy og heller ikke så veldig mørk, men jeg prøver å påpeke noen fakta rundt veipakke Helgeland. Jeg kjenner den for så vidt veldig godt. Jeg var med på å planlegge den fra dag én. At regjeringen nå skal prøve å være høy og mørk når det gjelder hva som har skjedd der – det er i hvert fall ikke noen større grunn til at undertegnede ble oppfattet sånn.

Realiteten er i hvert fall at det første statsråden gjorde da han kom inn i kontorene sine, var at han stoppet veipakke Helgeland. Det han gjorde da, var å ta bort den ene bommen, som i dag føres tilbake. Det er en realitet. Ja, det ble en kostnadsøkning, og det har man funnet en løsning på, men det er ikke først og fremst regjeringen som har gjort det, det er Stortinget som har gjort det. Etter påtrykk fra kommuner og fylke er det Stortinget som har endret den innstillingen som lå til NTP-en. Det liker man selvfølgelig ikke i dag, men det er også en realitet. Så det er ikke sånn at det er med Solvik-Olsen i spissen – og regjeringen – det ble løftet fram. De foreslo å stoppe ved Krokstrand og bruke noen hundre millioner mer på å starte opp igjen om seks–sju år. Det er realiteten som lå i NTP-en. Heldigvis har man funnet en løsning på det, og den har man i dag.

Til representanten Finstad: Enten var han ikke i salen da jeg holdt innlegget mitt, eller så hørte han ikke etter. Jeg startet faktisk mitt innlegg med å si at det er bra at et samlet storting vil ferdigstille E6-opprustningen, og jeg avsluttet innlegget mitt med – jeg har det her – at i dag skal vi først og fremst være glad for at vi nå ferdigstiller E6 opp til Saltfjellet. Begge deler sa jeg i innlegget mitt. Jeg startet positivt, og jeg avsluttet positivt, og så påpekte jeg en del ting som ikke er med i denne løsningen, noe som er riktig. Det har komiteen også påpekt. Det er dessverre tiltak for trafikksikkerhet som på grunn av økonomien er falt ut – at man ikke har klart å løse det. Det synes jeg er berettiget å påpeke. Det ble påpekt av en

samlet komité, og da skulle det bare mangle at det ikke var mulig også å påpeke det fra talerstolen uten å bli benevnt som høy og mørk.

Øystein Langholm Hansen (A) [13:04:15]: Nå er det sånn at regjeringen, eller jeg vil heller si statsrådene i Samferdselsdepartementet, snart må slutte å si at det er lokalt en krever bompenger. Det er altså regjering og storting som krever bompenger for at en skal bygge veier i det hele tatt. Det er de facto sånn.

E39 er et godt eksempel på hvorfor bompengene øker, for det er ikke sånn at bilistene der ute føler at de betaler mindre bompenger. De har aldri betalt så mye bompenger som nå, og E39 er et godt eksempel på hvorfor kostnadene stiger. I årene før denne regjeringen, eller forrige regjering, overtok i 2013, hadde det vært store samtaler om hvilken vei en hadde behov for fra Kristiansand til Stavanger. Det en var enige om, var trefeltsvei, vekselvis, med forbikjøringsfelt og deling. Så kom den sittende regjering og sa at nei, det skulle ikke være det, det skulle være fire felt og 110 km/t hele veien, til tross for at Vegvesenet og lokale myndigheter – alle – var enige om en trefeltsvei med skille. Så det er ikke rart at kostnadene stiger.

Tor André Johnsen (FrP) [13:06:06]: Jeg beklager at jeg tegnet meg sent til debatten, men jeg må si jeg reagerer litt når min gode kollega Langholm Hansen fra Vestlandet snakker om utbygging av E39 og finansiering av store veiprojekter.

Han har nok kanskje et lite poeng når det gjelder hvem som tar ansvaret for finansiering av statens veier, men jeg vil også påpeke at representanten fra Arbeiderpartiet sitter i glasshus. Dagens regjering har ikke gjort noe annet enn å videreføre et system som Arbeiderpartiet innførte. Jeg må kunne tillate meg å si at man sitter i glasshus når man kritiserer et system man selv har innført, og glemmer det viktige faktum at vi faktisk har prøvd å forenkle og forbedre det systemet som Arbeiderpartiet innførte, med bl.a. en bompengereform hvor vi har fjernet hele 55 bomselskap for å få en mer effektiv og rasjonell drift, og også få bedre finansielle muskler til nettopp å kunne ta ansvaret for å finansiere utbyggingen.

Den siste kommentaren fra representanten Langholm Hansen jeg reagerte på, var at det skulle være vesentlig billigere å bygge en to–trefelts E39 kontra en firefelts. Den påstanden har vi dessverre hørt før, flere ganger, fra spesielt venstresiden og kanskje noen byråkrater, men det er en påstand som er feil. Det har vi sett flere eksempler på, og det er ganske interessant å se at den påstanden tydeligvis fortsatt lever i beste velgående.

Hvis man ikke har veldig, veldig mange bruer og veldig mye sprenging av tunneler, er det minimal kostnads-

forskjell på en to-trefelts og en firefelts. Det er heller motsatt. Det er tungvint og plunder og heft for anleggsbransjen å drive og bygge ut og inn, ut og inn – smalt og bredt om hverandre – i forhold til å ha en kontinuerlig ensartet, lik, standard rett fram. Det eksemplet ser vi på E16 – kanskje et veldig godt eksempel – der Vegvesenet, for å spare penger, tenker på samme måte som representanten fra Arbeiderpartiet, går tilbake til to- og litt trefelts, mens Nye Veier klarer å komme med et forslag hvor de uten økte kostnader foreslår firefelts vei og 110 km/t, kontra to- og litt trefelts og 90 km/t. Det synes jeg er et godt eksempel som jeg anbefaler representanten fra Arbeiderpartiet å sette seg godt inn i, for å sammenligne kostnader, effektivitet og samfunnsnytte ved veibygging.

Arne Nævra (SV) [13:08:35]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å si så mye om de sakene som er om samferdsel her i salen i dag. Det er stort sett enighet om dem.

Jeg må nok også si at de sakene som er her i salen i dag, understreker i hvert fall én ting, at en merker at SV er et veiparti – for distriktene. Det er ganske vesentlig å understreke. Det er stor forskjell på vår kåthet etter å bygge firefelts motorveier nær byer og tettsteder og å bygge distriktsveier. Det er veldig stor forskjell. Jeg ber en legge merke til det. En kan også se hvor mye vei en får for pengene i distriktene, der veiene betyr enormt, og hvor det er det eneste alternativet, i forhold til motorveier i tettbygde strøk og bystrøk.

Så er det dette med bompenger, men aller først kanskje gangveier: Representanten Juvik nevnte at det er en mangel her, og det er det. Da vil jeg henvise til alternative budsjetter. Dette er et budsjettsspørsmål – det er ikke noe annet. Alle må øke tilskuddet til gang- og sykkelveier på disse postene i sine alternative budsjetter. Regjeringen må gjøre det i sin proposisjon, i sitt statsbudsjett. Det gjør de ikke. Det er ynkelig lite som går til gang- og sykkelveier. Venstre har sikkert kjempet for å få noen kilometer til, men de får ikke til så mye, de heller. Det er et pengespørsmål, og det er et prioriteringsspørsmål, og vi synes det lukter lite grønt av det samferdselsbudsjettet som er lagt fram, med hensyn til trafiksikkerhet og myke trafikanter.

Så helt til slutt til dette med bompenger. Ble det nevnt ordet «redelighet» her? – Jeg tror det ble nevnt «redelighet», eller et veldig beslektet ord. Jeg skal innrømme at Fremskrittspartiet har prøvd å få ned bompengandelen. De har fått til noe. Men når de samtidig sier at de skal ha vekk bompengandelen helt, stiller jeg spørsmålet om vi ikke kan ta fram og blankpusse ordet «redelighet» igjen. Er det redelig? Hvordan skal det gå i hop? Jeg har spurt flere ganger om hvordan Fremskrittspartiet skal klare å finansiere de flotte veiene sine uten

bompenger. Hvordan er det mulig? Hvor skal de ta det fra? Er det velferdspenger? I bystyret henviser man til byvekstavtalene, hvor fylkeskommuner, kommuner og de lokale krefter kunne tatt penger fra noe annet. De behøver ikke å ta bompenger, sier de. Nei, de behøver ikke det formelt, men de har ikke noe valg, selvfølgelig, for det skal ikke gå ut over videregående skoler eller helse. Og når det gjelder de store veiene utover i distriktene, riksveiene, hvordan skal statsråden klare å finansiere dem uten bompenger? Jeg fatter det ikke, men det er kanskje fordi jeg er relativt ny i salen.

Morten Stordalen (FrP) [13:11:50]: Det er rørende å høre at Arbeiderpartiet og SV er bekymret for bompenger. Da har Fremskrittspartiet kommet ganske langt, hvis det er en sannhet. Når Arbeiderpartiets representanter nå er bekymret over at det er en økt andel bompenger og man etterlyser lavere bompengandelen, regner jeg med at Arbeiderpartiet har tenkt å stemme mot sitt eget alternative budsjett når vi behandler det, og stemmer for regjeringens budsjett, der det ligger bl.a. en halv milliard – som Arbeiderpartiet stemmer mot hvert eneste år i Stortinget – som går til reduksjon av bompenger. Jeg regner med at Arbeiderpartiet også har en rekke forslag lagt inn i sitt budsjett om alle veiprojektene man har sagt man skal ha i NTP. Hvis ikke er det kanskje en bløff – ikke at jeg ville brukt det ordet, president, men jeg ville betegne det sånn.

Når SV også er bekymret for hvordan det er med bompenger, kan de hjelpe Fremskrittspartiet og regjeringen ved å stemme for den halve milliard i tilskudd for å få lavere bompenger. Det betyr at bl.a. det prosjektet vi nå diskuterer, vil være berettiget til å få et sånt tilskudd.

Jeg regner med at når Arbeiderpartiet er bekymret for bilistene, vil man også stemme for regjeringens budsjett senere i høst, for der legger man også til rette for at folk skal kjøpe seg nye og sikre biler. Det vil være klokt.

Kirsti Leirtrø (A) [13:13:29]: Det som så ut til å være tre enkle bompengeproposisjoner, ser ut til å ta av, og vi er igjen i gang med en diskusjon om bompenger.

Hvis representanten Stordalen hadde lest Arbeiderpartiets forslag til statsbudsjett, ville han ha sett at vi støtter Fremskrittspartiets forslag. Det som har bekymret oss hvert år, er kostnadene med å ha en ordning som er søknadsbasert. Det er Arbeiderpartiets bekymring at Fremskrittspartiet legger opp til at de lokale og regionale politikerne skal stå i det uføret som Stortinget faktisk setter dem i, ved å si at hvis man skal ha vei, må man komme inn med bompenger. Her mener Arbeiderpartiet at Fremskrittspartiet er uansvarlig. Vi ser at det er et stort opprør mot bompenger der ute, fordi de gjør at forskjellene mellom folk øker. Det er det som opptrar Arbei-

derpartiet. Derfor har vi fremmet forslag om veiprising og utredning av det. Da håper vi, hvis Fremskrittspartiet ønsker å fjerne bommene, at de støtter det forslaget.

Tor André Johnsen (FrP) [13:15:00]: Jeg føler meg litt forpliktet til å svare vår gode kollega fra SV om hvordan Fremskrittspartiet ønsker å finansiere veitbyggingen. Jeg kan godt gjenta vår gode, gamle primærpolitikk for det. Hovedprinsippet er at bygging av firefelts motorvei og 110 km/t er lønnsomt, samfunnsøkonomisk fornuftig, det fører til investeringer, ringvirkninger, vekst i økonomien, bosetting og sysselsetting – bare positivt. Følgelig er det naturlig å se på oljepengebruken med tanke på å investere i slike prosjekter som er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Jeg minner om at handlingsregelen var 3,5 pst. før Fremskrittspartiet kom i regjering. Da fikk vi kjeft fordi vi ville bruke mer oljepenger. Nå har dagens regjering senket handlingsregelen til 3 pst. I budsjettet for 2019 bruker vi faktisk bare 2,7 pst. Så det er rom for å bruke mer oljepenger til å fortsette å bygge landet – til fordel for by og land og alle som bor litt grisgrendt, og for næringslivet, som skal transportere varer og tilby tjenester.

Jeg håper SV er fornøyd med det svaret, selv om jeg regner med at de prinsipielt sett helst skulle kjørt tog eller sykkel eller gått. Men det er ikke nødvendigvis noen motsetning i det.

Når det gjelder veiprising, som Arbeiderpartiet kom inn på helt på tampen, vet jeg ikke om vi skal ta sjansen på å dra i gang en debatt om det nå. Men helt kort vil jeg si at det er bare en ny måte å kamouflere bompengekostnadene på, som uansett vil bli påført bilistene. Det blir kanskje enda verre enn bompenger, for da vil alle måtte begynne å betale ekstra, uansett hvor man kjører og hvilken standard veien skulle ha, uavhengig av om det er fire felt og 110 km/t eller ikke.

Jon Gunnes (V) [13:17:02]: Venstre kan ikke la være å delta i en debatt om veitbygging og ikke minst om finansiering, for det er egentlig veldig mye spennende som er oppe her. Det er en enstemmig komité, og det blir et enstemmig storting som kommer til å vedta dette, men det høres ikke ut som om vi er helt enige om en del prinsipper.

Jeg synes det er veldig viktig at det er et lokalt initiativ når man ber om finansiering gjennom brukervedvirkning. Det er viktig for hele landet, ikke bare for dette prosjektet. Her har Rana kommune og Nordland fylkeskommune samtykket i at man skal gjøre det på denne måten. Det har helt sikkert vært en god politisk og demokratisk prosess for å komme fram til de standpunktene, og da synes jeg at Stortinget skal ha respekt for at de ønsker å ha det på denne måten.

Jeg tror ikke, som Arbeiderpartiet sier, at det nå er Stortinget som har pålagt dem å gjøre det. Nei, det er faktisk et lokalt initiativ, hvor man har ønsket en forbedring av det veiprojektet på en enklere og raskere måte. Det skal vi ha respekt for.

Debatten om veiprising er spennende i seg selv. Vi skal ha høring rett over nyttår om det. Jeg skal være ordfører for den saken, og jeg gleder meg til å se på de forskjellige synspunktene og ikke minst debattere den saken framover.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:19:00]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Finansiering av prosjektet fv 311 Presterødbakken i Vestfold (Innst. 50 S (2018–2019), jf. Prop. 103 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Morten Stordalen (FrP) [13:19:49] (ordfører for saken): La meg først og fremst takke komiteen for et glimrende samarbeid. I denne saken er det også en samlet komité som står bak – en enstemmig komité – så da blir det sikkert en kort debatt.

Men saken er ikke mindre viktig for det. Dette handler om fv. 311, Presterødbakken i Tønsberg i Vestfold. Dette er en vei som har køproblemer i rushtiden, og det har også vært noen ulykker på strekningen, heldigvis bare med lettere personskade. Men her legges det opp til en trafikkavvikling med bedre framkommelighet, både for bilister og for buss og kollektivtransport, og det blir også gang- og sykkelvei.

Det er ikke noen tvil om at det også her blir bompenger, men det er et lokalt initiativ, kostnadsberegnet til 226 mill. 2018-kroner og med en nedbetalingstid på fire år. Her er det fra komiteens side lagt opp til at man, hvis man lokalt ønsker det, gjør det mulig å bruke markedsrente, slik at man kan få ned bomtakstene. Det anbefaler komiteen, og som sagt: Det er en samlet komité som står bak.

Da sier jeg lykke til med prosjektet herfra.

Kirsti Leitrø (A) [13:21:22]: Vi får se om denne saken tar litt kortere tid enn den forrige.

Dette er et prosjekt som er tatt ut av et arbeid med Bypakke Tønsberg-regionen. Det er, som saksordføreren sier, kjøproblemer i rushtiden, og det er et samarbeid mellom kommune og fylkeskommune som gjør at dette ligger på bordet hos oss. Saken er behandlet i både fylkeskommunen og kommunen, og det er i dette tilfellet kommunen som må stille med garanti for et låneopptak på 200 mill. kr. Fylkeskommunens andel er 34 mill. kr.

I og med at prosjektet er tatt ut av Bypakke Tønsberg-regionen, kan en vel regne med at dette er en bomstasjon som, etter de fire årene som finansieringen av dette byggeprosjektet skal pågå, vil bli videreført i bypakkeprosjektet. Vi er med på et forslag fra en enstemmig komité om at bompengene kan settes lavere, basert på markedsrente eller binding av renten, slik at det kommer bilistene til gode.

Vi ser at flere og flere fylkesveiprosjekter blir lagt fram for Stortinget i bompengeproposisjoner. Forfallet på fylkesveiene øker med 3 mrd. kr per år og er nå på mellom 70 mrd. kr og 90 mrd. kr. Dette er en utfordring som Stortinget må ta inn over seg. I vår fremmet Senterpartiet et forslag om et nasjonalt program for fylkesveiene våre. Det ble dessverre nedstemt av regjeringspartiene, men et enstemmig storting vedtok å be regjeringen om å «utgreie ei påskjøningsordning i samband med rullering av Nasjonal transportplan, der fylkeskommunen etter ein forpliktande plan kan søkje om medfinansiering frå staten etter gitte kriterium». Det er et godt vedtak, men det er lenge til 2021, så denne utfordringen kommer vi tilbake til også i forbindelse med statsbudsjettet.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [13:23:57]: Denne proposisjonen om finansieringa av prosjektet fv. 311 Presterødbakken i Tønsberg kommune i Vestfold viser at lokale prioriteringar bidreg til at prosjektet no kan ferdigstillast raskare enn fyrst anteke.

Utbygginga var opphavleg ein del av Bypakke Tønsberg-regionen. Det har vore eit lokalt ønske om å skilje ut dette i eit eige bompengeprojekt, slik at Presterødbakken kan ferdigstillast fleire år før opphavleg planlagd. Finansieringa er basert på fylkeskommunale midlar og bompengar. Det blir lagt opp til anleggsstart i løpet av 2018, med ferdigstilling i 2020.

Som saksordføreren, Stordalen, var inne på, er det i dag kjøproblem på fv. 311 ved Presterødbakken i rushperiodane. Det medfører forseinkingar for både personbil-, nærings- og kollektivtransporten i området. Det har òg vore ulukker med lettare personskade på strekninga dei siste ti åra. Utbygginga som er planlagd sett i verk, omfattar fleire tiltak som skal leggje til rette for auka ka-

pasitet og betre sikkerheit for alle trafikantgrupper. I dag manglar det gang- og sykkelveg mellom Presterødkrysset og Olsrødkrysset. Med dette prosjektet blir det bygt til saman opp under 1 km gang- og sykkelveg.

Det har vore ein del merksemd rundt bompengar den siste tida – det høyrde me i den førre saka òg – både i nasjonale, i regionale og i lokale medium, men òg i sosiale medium. Eg vil difor understreke at det alltid ligg lokale vedtak i botn når det blir innført bompengar, slik det òg gjer i dette prosjektet på fv. 311 Presterødbakken.

Bengt Fasteraune (Sp) [13:25:59]: Dette er et fylkesveiprosjekt. Også her må bompenger legges på bordet, og også her er det slik at bordet fanger. Jeg tenkte bare innledningsvis å si at det handlingsprogrammet som Senterpartiet foreslo, og som Stortinget vedtok, kanskje kunne vært med og gitt en rimeligere finansiering for bilistene i en slik type prosjekt.

Senterpartiet er opptatt av å bygge ut det fylkeskommunale veinettet. Vi har her merket oss at lokale myndigheter ønsker forsering av prosjektet fv. 311 Presterødområdet gjennom delvis bomfinansiering, og både Tønsberg kommune og Vestfold fylkeskommune har sluttet seg til planene. Områdereguleringen for Kilen ble vedtatt av Tønsberg kommune allerede i juni 2013, så det er på tide at man får realisert disse planene.

De foreslåtte tiltakene vil gi forbedringer for alle trafikantgrupper, med større forutsigbarhet i reisetiden for kollektivtrafikken og økt trafikksikkerhet for myke trafikanter gjennom etablering av gang- og sykkelvei. Dette er et prosjekt som ser helheten, noe vi var inne på også i debatten i den forrige saken. Det er kjøproblemer på fv. 311 ved Presterødbakken i rushperiodene, og dette fører til forsinkelser for både personbil-, nærings- og kollektivtransport i området. Utbyggingen omfatter flere tiltak som skal legge til rette for økt kapasitet og bedre sikkerhet for alle trafikantgrupper. Videre skal utbyggingen føre til færre ulykker på strekningen.

Dagens kryssløsning ved Presterødbakken gir redusert kapasitet, og kollektivtrafikken har framkommelighetsproblemer på denne delen av fv. 311. I tillegg mangler det gang- og sykkelvei. Presterødkrysset bygges om fra lyskryss til rundkjøring. I tillegg bygges det til sammen 930 meter gang- og sykkelvei i tilknytning til det nye Presterødkrysset, mellom Presterødkrysset og Olsrødkrysset. Dette er et godt og framtidsrettet prosjekt, med gode løsninger. Det er også viktig å bemerke at dersom det blir en uønsket høy trafikkvekst på fv. 460 gjennom Slagendalen, vil det bli vurdert tiltak som kan redusere denne veksten. Det kan være trafikkregulerende tiltak, etablering av ny bomstasjon eller andre tiltak.

Når det gjelder finansieringen, er det fylkeskommunale midler og bompenger, og som det ble sagt av saksordføreren, er dette beregnet til 226 mill. 2018-kroner. Det er også sagt at Tønsberg kommune bekrefter at de stiller garanti, jf. noe av den problematikken vi har vært borti før. Videre framgår det av proposisjonen at Tønsberg kommune dekker eventuelle kostnadsøkninger ut over 10 pst. Så her er det et vesentlig bidrag fra de lokale, og det er et sterkt ønske om å få dette prosjektet i havn. Det er beregnet en innkrevingsperiode på fire år. Det er da viktig at dette prosjektet er tatt ut av bypakkeløsningen, slik at det er en sammenheng når den eventuelt kommer på plass om fire år.

Vi vil i denne sammenheng framheve at bompengetakstene kan settes lavere, basert på markedsrente eller binding av renten, slik at det kommer bilistene til gode. Komiteen mener det er en mulighet fylkeskommunene og kommunene kan gjøre seg nytte av dersom det er et lokalt ønske om det.

Senterpartiet stiller seg bak en samlet komité, som viser til Prop. 103 S, om finansiering av fv. 311 Presterød-bakken i Vestfold. Komiteen vil framheve at bakgrunnen for prosjektet er køproblemer i rushtiden, og at forbedringene det legges opp til, vil gi en bedre trafikkavvikling og sikkerhet for alle trafikantgrupper. Prosjektets sentrale del er utvidelse av fv. 311 til firefelts vei samt bygging av gang- og sykkelvei.

Statsråd Jon Georg Dale [13:30:28]: Eg skal ikkje forlengje denne debatten lenger enn nødvendig. Det er brei tilslutning til denne proposisjonen, som i sum sørger for betre framkome for trafikantane, for bilistane og høgare sikkerheit for gåande og syklende og ikkje minst nye moglegheiter til betre utvikling av næringsområdet Kilen. Difor har vi fremja denne proposisjonen, som eg er glad for at Stortinget sluttar seg til.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Morten Stordalen (FrP) [13:31:17]: La meg først og fremst takke for en kort og høflig debatt. Jeg bare skylder å gjøre Arbeiderpartiets Leirtrø oppmerksom på at når det gjelder fylkeskommunale veier, så styres heldigvis fylkeskommunen i Vestfold av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, og Tønsberg det samme. Det er et godt veivedlikehold i Vestfold, heldigvis, for de bruker pengene til det de skal. Så kan vi sikkert være enige om at man ideelt sett ikke burde hatt bompenger, men sånn er det, det har vi snakket om tidligere i dag. Men veivedlikeholdet er godt og tilstanden god på veiene i Vestfold.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:31:58]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Utbygging og finansiering av rv 36 på strekninga Bø–Seljord i Telemark (Innst. 47 S (2018–2019), jf. Prop. 113 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa.

Vidare vert det føreslått at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) [13:32:41] (ordfører for saka): Som saksordfører vil eg takke komiteen for godt samarbeid om Prop. 113 S for 2017–2018, utbygging og finansiering av rv. 36 på strekninga Bø–Seljord i Telemark. Det er ein samla komité som stiller seg bak innstillinga.

Rv. 36 er ei viktig ferdselsåre for lokal- og regionaltrafikken mellom Grenlands-området og Midt-Telemark og knytter saman hovudferdselsårene E18 og E134. Vegstandarden på strekninga Bø–Seljord er låg med krappe svingar og delvis mykje stigning. Vegbreidda varierer mellom 7,0 og 7,5 meter, og det manglar stadvis gul midtstripe. På delar av strekninga er det dårleg horisontal og vertikal kurvatur. Årsdøgntrafikken er i dag på om lag 2 500 køyretøy, og fartsgrensa er 80 km/t.

Dei to delstrekningane Stodi og Bukti, som dette prosjektet omfattar, er òg ulykkesutsette. I perioden 2007–2017 var det ni ulykker med personskade på strekningane, ein person blei drepent, og åtte personar blei lettare skadde.

Lokalpolitisk er det gjeve uttrykk for at ein primært ønskjer at rv. 36 Bø–Seljord blir bygd med 100 pst. statleg finansiering, men dei involverte kommunane Seljord, Bø, Sauherad og Nome og Telemark fylkeskommune har alle likelydande vedtak om at dersom dette ikkje er mogeleg, går ein inn for at strekningane skal byggjast med bompengefinansiering, der Telemark fylkeskommune garanterer for låneopptak avgrensa til 400 mill. kr. Prosjektet er tenkt finansiert med etterskotsinnkrevjing, og det skal krevjast inn bompengar i begge retningar. Det er lagt til grunn 15 års innkrevjing i ein automatisk bomsta-

sjon på parsellen Stodi, med moglegeheit for 12 års innkrevjing dersom det blir høgare årstdøgntrafikk og lågare lånerente, eller 17 års innkrevjingstid med eit meir pessimistisk alternativ med lågare årstdøgntrafikk og høgare rente. Det er lagt til grunn at innkrevjinga vil starte i 2022, etter at begge strekningane er ferdigstilte.

Gjennomsnittlege bompengetakstar blir sett til inn-til 29,92 i 2017-kroner. Med dei føresetnadene som elles er lagt til grunn, og trippel takst for takstgruppe 2, svarar dette til takstar på 31 kr for takstgruppe 1 og 93 kr for takstgruppe 2. I finansieringsopplegget er det lagt til grunn fritak for nullutsleppskøyretøy, i tråd med gjeldande takstretninglinjer. Det er ein føresetnad at bompengetakstane skal regulerast i takt med prisstiginga. Ordninga med bompengar er basert på eit rabattsystem som inneber at alle trafikantar i takstgruppe 1 med gyldig elektronisk brikke får 20 pst. rabatt. Køyretøy i takstgruppe 1 betalar for maks 40 passeringar per kalendermånad ved bruk av brikke.

Etter at innkrevjinga av bompengar har starta, skal Statens vegvesen i samråd med lokale mynde gjere ei vurdering av trafikksituasjonen på avlasta nett, fv. 156, av omsyn til både miljø og trafikksikkerheit. Ved uønskt auke i trafikken skal det i første omgang vurderast tiltak som seinkar farten, t.d. skilting og fartsdumpar. Om nødvendig skal det òg vurderast innkrevjing av bompengar på avlasta vegnett.

Prosjektet rv. 36 Bø–Seljord bør leggjast inn under Vegfinans Rv36 Telemark AS. Det er eit dotterselskap til Vegfinans AS, som er eit regionalt bompengeselskap.

På vegner av komiteen ønskjer me lykke til med prosjektet, som vil gje brukarar av denne viktige strekninga ein tryggare og sikrere vegstandard.

Kirsti Leirtrø (A) [13:36:30]: Rv. 36 er en viktig transportåre for både lokal og regional trafikk mellom Grenlandsområdet og Midt-Telemark. Den knytter også sammen hovedferdselsårene E18 og E134. Totalkostnaden for prosjektet er 291 mill. kr og skal i sin helhet dekkes av bompenger. Her skriver statsråden at det er lokalpolitisk vilje til å finansiere riksveibygging med bompenger. Det mener vi ikke blir helt korrekt.

Da Seljord kommune behandlet saken i november 2017, vedtok de at de primært ønsket at rv. 36 skulle bygges med 100 pst. statlig finansiering, uten bompenger, eller med lavest mulig bompengandelen. Dette er helt naturlig og bør være en del av debatten. Det er først når det ikke er mulig, at Seljord kommune støtter punktene om finansiering med bompenger. Motviljen er stor der ute, og vi debatterer dette stadig oftere med et økende konfliktnivå og med økende motstand. Det føles urettferdig.

Fremskrittspartiet bidrar i debatten med å late som om de ikke styrer bompengepolitikken. En skulle tro at

de med den retorikken de fører utad, i dag ville ha fremmet et forslag om en annen finansiering enn bompenger, eller i det minste problematisert utfordringene Seljord kommune poengterer.

Lokalt og regionalt har de det særdeles vanskelig i valget mellom bedre framkommelighet finansiert av innbyggerne og dårlige næringsveier. Jeg kaller dette en uanstendig retorikk fra Fremskrittspartiets side. Vi i Arbeiderpartiet har i hvert fall sagt at vi skjønner at veier må finansieres av bompenger. Det ironiske er at når Arbeiderpartiet fremmer forslag om utredning av veiprising, hører vi at Fremskrittspartiet er imot å få bort bommene som Fremskrittspartiet sier de er imot, mens andelen bompengeproposisjoner stadig øker.

Tor André Johnsen (FrP) [13:39:20]: Rv. 36 er en viktig lokal og regional vei som så absolutt har for dårlig standard, med mange skarpe svinger og bratte bakker, så det er en viktig gladsak at denne veien mellom Bø og Seljord nå skal utbedres. Det er viktig for framkommeligheten, men også for trafikksikkerheten. Men det er en gladsak med bismak, nemlig at veien skal bygges ut finansiert med bompenger.

Jeg registrerer at det lokalpolitisk primært er et ønske om at staten tar ansvaret for veien og finansierer den og dekker kostnadene ved utbedringen. Men så registrer jeg også at det subsidiært er et alternativ til statlig finansiering, nemlig bompenger.

Da er det litt synd at det ikke er flere partier og flere lokalpolitikere enn dem fra Fremskrittspartiet som er mer tydelig på at det er statens ansvar å ta vare på, bygge og finansiere riks- og europaveinettet i Norge, og ikke bilistene eller andre. Da er det litt interessant å høre representanten Leirtrø fra Arbeiderpartiet i sitt innlegg kritisere Fremskrittspartiet, når Arbeiderparti-representanten vet veldig godt at vi ikke har flertall til å endre på det regimet som Arbeiderpartiet har innført. Hvis Arbeiderpartiet ønsker å bli med og fjerne bompenger, hadde det vært hyggelig – kanskje vi kunne ha fått flertall for det.

Som jeg også påpekte litt kort i stad, ser jeg ikke på veiprising som et godt alternativ til bompenger. Jeg ser på det som et alternativ som faktisk ville bli enda verre for bilistene, for da kan man plutselig begynne å måtte betale uansett hvor man kjører, uavhengig av trafikk, uavhengig av veistandard, uavhengig av hvor man er i landet, også på bygda, og i tillegg har man et moment med overvåking og kontroll – at man eventuelt må ha en GPS i bilen som følger en overalt. Hvis det skulle bli resultatet, er det i så fall en dårligere løsning enn bompenger. Det beste er selvfølgelig å få staten til å ta mer av ansvaret og bruke mer av oljeformuen til å investere i framtiden.

Men dessverre har Fremskrittspartiet – i hvert fall foreløpig – tapt kampen for å fjerne alle bomstasjonene. Så lenge det er et stort flertall for bompenger, blir bomstasjonene fortsatt stående. Men innenfor de rammene vi har å forholde oss til, har faktisk Fremskrittspartiet klart å redusere bombelastningen for folk flest. Bompengerreformen som vi gjennomførte, har ført til nesten 30 pst. lavere bomkostnader. Vi har bl.a. innført 20 pst. rabatt på bombrikke – noe som også påpekes i denne saken – som alle bilistene nyter godt av. Vi har fjernet nesten 55 bomselskaper, så penger som før gikk til administrasjon og drift av et stort antall bomselskaper, går nå til å betale veien raskere, slik at bilistene kan få en lavere bombelastning. Det er også en kompensasjonsordning i NTP-en på hele 6 mrd. kr, som brukes til å bidra til å dekke gjelden til bomselskapene. Det hadde vært hyggelig om flere partier kunne være med og støtte den kompensasjonsordningen – foreløpig er det oss i regjeringen, med Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet, og også Kristelig Folkeparti. Hvis vi hadde fått flere til å være med på det og kanskje økt den kompensasjonsordningen ut over 6 mrd. kr, ville bomkostnaden for bilistene ha gått ytterligere ned.

Selv om det dessverre ikke er flertall for å fjerne alle bomstasjoner, er det fortsatt mulig å ta ytterligere grep slik at bomkostnadene kan reduseres. Et tiltak, som heldigvis benyttes i denne saken, er å sette bomtaket så lavt at de som pendler hver dag, og i tillegg har behov for privat kjøring på kveldstid eller i helgene for å kjøre barn på idrettsaktiviteter eller besøke familie, slipper å betale for fritidskjøring. Det er positivt at taket her er satt lavere enn i hvert fall i mange andre saker Stortinget har behandlet.

Det er også mulig å øke nedbetalingstiden fra 15 til 20 år. Jeg vil tro at de færreste har boliglån på 15 år. Her snakker vi om vesentlig større investeringer enn å kjøpe et hus, det kan være snakk om store milliardinvesteringer. Nå er ikke dette prosjektet så veldig stort, men i prinsippet bør det være mulig å kunne ha økt nedbetalingstid, og det bør være mulig å bruke markedsrente, slik vi også påpekte i forrige sak, noe som også ville ha ført til en lavere bomsats.

Så det er fortsatt mulig å ta grep for å redusere bompengbelastningen for folk flest, og det håper jeg at vi kan klare å få til bedre framover på andre bompengesaker som vi kommer til å behandle.

Siv Mossleth (Sp) [13:44:11]: At vi i dag vedtar å utbedre tre kilometer av strekningen Bø–Seljord på rv. 36, er positivt. Denne kronglete veien er en viktig ferdsselsåre i Telemark, og nasjonalt har den betydning. Den knytter industri, annet næringsliv og havner langs kys-

ten av Telemark og Vestfold sammen med Vestlandet via Haukeli og påkoblingen på E134 i Seljord.

Senterpartiet kan ikke få uttrykt ofte nok hvor viktig det er framover å sørge for infrastruktur som knytter landsdelene bedre og bedre sammen, både fordi de befolkningstette områdene i landet og næringslivet trenger det, og fordi distriktene og næringslivet der trenger det. Desto raskere og mer effektivt man kan pendle til jobb andre steder, eller få fraktet gods, desto enklere blir det fortsatt å være bosatt rundt om i hele landet vårt, ikke minst der naturressursene våre finnes. Det er mangt et vogntog lastet med fisk eller utstyr som nå snirkler seg langs Seljordsvatnet på vei til havnene i Grenland og Vestfold, og det er mange pendlere langs de samme deler av rv. 36. Den utbedringen vi i dag vedtar, vil derfor være svært kjærkommen for begge grupper, i tillegg til at lokalbefolkningen selvfølgelig er veldig glad for den.

Men lokalbefolkningen kunne vært enda gladere. Regjeringa bremsset litt i innspurten da forslaget ble lagt fram, så i dag vedtar vi ikke utbedring på alle strekninger som har behov for det – den nærmest Seljord er ikke med, dessverre. Det samme skjedde med en annen strekning i området, på E134 Seljord–Åmot. Her tok også regjeringa ut delstrekninger. Resultatet er at man bygger Telemark stykkevis og delt, og det er, som sikkert representanten Sundbø Abrahamsen vet, stor utålmodighet i Telemark når det gjelder å få alt dette realisert.

Til sist har jeg lyst til å si at det er en fornøyelse å høre hvordan representanten Johnsen ber andre om å ta grep for å redusere bompengene. Fremskrittspartirepresentanten Johnsen har nesten utviklet det til en kunst å fortelle hvorfor de gjennomfører det de egentlig er imot. Men poenget mitt er at Fremskrittspartiet trenger egentlig bare regjeringspartiene og et støtteparti for å ta grep og redusere bompengesatsene. De trenger ikke å ha alle med, de trenger ikke å ha Arbeiderpartiet med, så det kan være enklere enn representanten Johnsen tror. Man trenger ikke å ha alle med, man trenger bare regjeringen.

Arne Nævra (SV) [13:47:50]: Det veiprosjektet vi diskuterer nå, der det brukes uttrykk som utbedring av eksisterende vei, er ganske god musikk i SV-ører, og vi skulle sett mye mer på det etter min mening – utbedring av eksisterende veier med midtdeler, med rassikring osv. Det er derfor vi har satt av betydelige midler til det i vårt alternative budsjett, mye større summer enn det regjeringen har lagt fram.

Og så har vi altså fått greie på hvordan Fremskrittspartiet skal finansiere veibygging – det er hyggelig å få det gjentatt. De skal ta det fra oljepengene, og asfalt blir selvfølgelig laget av olje, det vet vi også. Det underlige

her er at når det gjelder å fikle med denne handlingsregelen, er det meg bekjent normalt noe en finansminister gjør. Jeg mener bestemt at det er Fremskrittspartiet som har finansministeren også, som sitter ganske sentralt i denne regjeringen.

Vi har også fått greie på at Fremskrittspartiet nå er definitivt imot veiprising, sånn som jeg tolker representanten Johnsen i hvert fall. Jeg synes det er veldig underlig at ikke et mer rettferdig system skal klinge godt i Fremskrittspartiets ører. Det er helt åpenbart at et veiprisingssystem vil kunne gjøre det mer rettferdig i den forstand at det kan innrettes sånn at det går på lengden på veibruk, det kan innrettes etter biltype og etter forureningsnivå. Sånn sett ville det antakelig være mye lettere å akseptere, for veldig ofte er det sånn at det er urettferdighetsperspektivet som gjør at det blir en veldig stor folkelig oppstand. Det er lett å skjønne – jeg har sett det på veldig mange av byvekstavtalene. Det ligger en god del urettferdige elementer i bompengesystemene. Det koster ekstra mye – det koster mye mer – å gjøre det veldig finmasket med mange bommer, det koster ekstra mye mer å kreve inn. Et veiprisingssystem synes jeg definitivt også Fremskrittspartiet og statsråden bør vurdere i hvert fall i en eller annen form.

Jon Gunnes (V) [13:50:41]: I denne saken er det kommunene og fylkeskommunen som har tatt initiativ til å utbedre denne veistrekningen. Det høres på enkelte talere ikke ut som om det er tatt noe initiativ lokalt, men både Seljord, Bø, Sauherad, Nome kommuner og Telemark fylkeskommune har vedtatt å være med på dette prosjektet. Det er lagt opp til 100 pst. brukerbetaling, ikke minst for den standarden som blir vedtatt.

Dette er en viktig veistrekning for næringslivet – vil jeg si – helt klart en av de viktigste faktorene for at man har tatt initiativet, og for at man skal være med på å støtte denne veien. Det er trafikksikkerhetsmessig en meget farlig veistrekning for de tunge kjøretøyene. De skal i stor grad være med og finansiere denne veien. Kjenner jeg bransjen rett, synes de ikke det er bra, men de aksepterer det fordi de får en helt annen vei. Men de skal altså ha trippel bompengesats i forhold til personbilene. Det tilsier at det er et sterkt ønske om at de skal få en sikrere og mer komfortabel vei å kjøre på.

Så lite grann til momenter som er brakt inn i debatten hittil – dette med eventuelt å utvide antallet år med innkreving. Ja, men det er altså et beløp som skal kreves inn igjen for kostnaden med veien. Hvis man utvider antallet år, vil det bety at bilistene betaler enda mer, for det koster selvfølgelig å låne disse pengene. Derfor tror jeg vi skal være veldig varsomme med å si at det skal være mye lengre innkrevningstid enn 15 år, for da kan det til slutt bli veldig høye utgifter for bilistene. Og det er vel slett

ikke til bankene bilistene har lyst til å betale pengene sine – det er for veien.

Venstre heier egentlig på de lokale initiativene som kommer, selv om det for dette prosjektet er – for å si det mildt – dårlige samfunnsøkonomiske beregninger. Men når det er så spesielle forhold og man har lagt til rette – etter lokalt initiativ – for brukerne, med litt lavere antall passeringer før man får det gratis, og når man har så høy bompengesats for næringstrafikken, hilser vi dette prosjektet velkommen.

Statsråd Jon Georg Dale [13:54:17]: Omfanget av og størrelsen på prosjektet har flere talarar før meg vore innom, eg skal difor ikkje gå igjennom det i detalj.

Dette er eit viktig prosjekt for å betre både trafikksikkerheita og framkoma for spesielt næringstransporten. Når representanten for Senterpartiet likevel vel å bruke litt av innlegget sitt på å kritisere dagens regjering for å byggje ut stykkevis og delt, er det grunn til å høyre etter, for det har Senterpartiet lang erfaring med. Vi har tvert imot i den regjeringsperioden vi no har bak oss, vist at der det under vekslende regjeringar før oss har vore aukande vedlikehaldsetterslep på vegane våre kvart år, går no vedlikehaldsetterslepet ned – fordi vi faktisk prioriterer det høgare. Gjennom å leggje om planprosessane planlegg vi lenger og betre, men det er framleis rom for lokale initiativ til mindre utbetningsprosjekt når ein vel å ta det. Det er vi ærlege på – det er framleis rom for lokale initiativ til utbetningsprosjekt – men når vi i stor grad bidreg gjennom Nasjonal transportplan, tenkjer vi heilskapleg og lenger på ein heilt annan måte enn regjeringa før oss har gjort, og heilt annleis enn Senterpartiet tradisjonelt har gjort.

Eg forstår at når lokalpolitikarar primært ønskjer statleg fullfinansiering, kan dei nok oppleve det krevjande med bompengar. Eg registrerer likevel at dei partia som kritiserer forslaget for det i dag, ikkje har noko alternativt forslag i denne saka heller. Då er det viktig å hugse på at viss vi ser på kva vi har gjort for bompengar, f.eks. i Telemark, kjem det absolutt bilistar i dette området til gode. Vi vedtok endra prosjektfinansiering og auka statleg del på E134 Seljord–Åmot. Vi gjorde det – vi auka den statlege delen og reduserte med det belastninga på bilistane. Vi bidrog med 310 mill. kr til eit prosjekt på rv. 36, det same riksvegprosjektet, på Skyggestein–Skjelbredstrand i Bypakke Grenland, og fullfinansierte det.

Så denne regjeringa har levert – meir statlege midlar, mindre bompengar enn det tidlegare var lagt opp til, nettopp til dei same bilistane, på rv. 36, på E134. Eg erkjenner og tek ansvar for at Framstegspartiet ikkje har fått større gjennomslag i bompengespørsmålet, men eg aksepterer ikkje at ein prøver å framstille det som at ein

sjølv bidreg til redusert bompengedel, for det som vi har opplevd kvar gong vi har kome med desse prosjekta, er ein stor politisk diskusjon om at pengane burde vore brukte til andre prosjekt. Vi tek ansvar for at det vert bompengar også når Framstegspartiet sit i regjering, fordi det var det gjennomslaget vi fekk. Ein kjem ikkje til å høyre at eg prøver å fråskrive meg det, men det hadde vore fint om dei same representantane som skal måle regjeringa på det, hadde målt sin eigen innsats. I innlegg etter innlegg frå denne talarstolen seier dei at dei forstår at det er frustrerande for bilistane, men dei gjer ingenting med det. Eg synest ikkje det er spesielt truverdig.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Kirsti Leirtrø (A) [13:58:22]: Hvis statsråden hadde lest Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett de siste fem årene, ville han ha sett at bompengandelen ville blitt redusert med Arbeiderpartiets forslag.

Vi har tre saker som vi har behandlet her i dag, og disse bompengeproposisjonene er vel en siste hilsen fra Solvik-Olsen. I en av sakene står det at en bom koster 2 mill. kr årlig å drifte, og vi har i dag diskutert veipricing. Nå kunne vi lese at Solvik-Olsen utredet veipricing for tungtransport som en del av budsjettforliket i fjor. Hva er grunnen til at Fremskrittspartiet er så imot å utrede veipricing hvis det gjør at vi får mer vei for pengene?

Statsråd Jon Georg Dale [13:59:20]: Vi gjer denne utgreiinga og vil kome tilbake til Stortinget når den ligg føre. Vi skal gjere den jobben, og eg har ikkje tenkt å konkludere i det spørsmålet før eg kjem til Stortinget basert på det utgreiingsarbeidet vi no gjer. Men eg forstår godt dei som er skeptiske til at ein i staden for å bruke bompengar faktisk begynner å flytte belastninga over på veg som ikkje står i nærleiken av å verte forbe- tra på lang tid. Eg trur det kan svekkje legitimiteten som lokal finansiering gjev, og det meiner eg er ein nyttig diskusjon. Vi skal ikkje ta den her, men vi skal ta den på eit seinare tidspunkt.

Eg er oppteken av at kostnaden ved å krevje inn bompengar skal gå ned. Difor gjennomfører vi ei bompengereform – det var nesten 60 bompengeselskap, og no er det 5. Det bidreg til lågare innkrevjingskostnader og betre finansieringsløyningar.

Og Arbeidarpartiet stemmer for det bompengepro- sjektet vi behandlar no. Det vert dei målte på.

Kirsti Leirtrø (A) [14:00:17]: Kan jeg da forstå statsråden sånn at Fremskrittspartiet faktisk er for å utrede veipricing som et alternativ til bompenger?

Statsråd Jon Georg Dale [14:00:28]: Ein kan forstå det sånn at ein statsråd i ei mindretalsregjering tek Stortingets bestillingar på alvor, så òg i denne saka.

Siv Mossleth (Sp) [14:00:47]: Statsråden tar av- stand fra å bygge stykkevis og delt, hørte jeg. Vi er jo mange som sloss for å få Tjernfjelltunnelen på rv. 77 inn i forrige NTP, og for å få den realisert samtidig med E6-biten Sørrelva–Borkamo – det har jo vært en flaske- hals. Da regjeringa la fram forslag til ny NTP, tok de fak- tisk ut den biten, den flaskehalsen. Den ble kjempet inn igjen, og nå er snart Tjernfjelltunnelen ferdig. Jeg lurer på hva statsråden vil gjøre nå for å få en helhetlig utbyg- ging i dette området – hvor maskinene står, og hvor mye av massen allerede er lagt klar – for ikke å få det stykkevis og delt igjen.

Statsråd Jon Georg Dale [14:01:44]: Eg held meg til at vi debatterer rv. 36 Bø–Seljord. Sjølv om rv. 36 er eit stort og viktig vegprosjekt, har det endå ikkje kome til Nordland. Det gjer at eg har tenkt å svare på spørsmål om Tjernfjelltunnelen og andre vegprosjekt i Nordland når vi behandlar saker om det, eller når Stortinget spør meg gjennom dei formelle foruma, og ikkje i samband med svar knytte til rv. 36 i Telemark.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Tor André Johnsen (FrP) [14:02:25]: Jeg har også lyst til å begynne med å takke Senterpartiet. Jeg føler meg litt bæret over nesten å bli titulert som kunstner. Det var jo fantastisk og hyggelig. Det er også hyggelig å se at Senterpartiet i hvert fall nå i opposisjon er litt mer tydelig på en motstand mot bompenger enn det Senterpartiet var i posisjon. Det er også gledelig. Da er vi på glid, og får vi med noen flere partier, blir det plutselig kanskje flertall mot bompenger, og det ville selvfølgelig glede alle bilistene i landet.

Til SVs kommentar om hvordan Fremskrittspartiet ønsker å finansiere vei: Jeg opplever vel flere ganger at regjering og Fremskrittspartiet blir blandet litt. I regje- ring er våre statsråder selvfølgelig ansvarlige for å føre regjeringens politikk. Men jeg fikk en utfordring fra SV om hvordan Fremskrittspartiet ønsker å finansiere vei- bygging, og det er jo klart og tydelig, uavhengig av om Fremskrittspartiet har finansministeren eller ikke, at Fremskrittspartiets politikk der er å bruke mer oljepen- ger. Det er det faktisk handlingsrom for innenfor dagens handlingsregel, som er redusert i forhold til tidligere. Men da er det også et kompromiss i regjering – der Fremskrittspartiet ikke har flertall, selvfølgelig – at vi endte opp med å bruke 2,7 pst. i 2019. Der er det mulig å bruke mer; det er det som er poenget og budskapet.

Når det gjelder SVs kommentar til veipricing og bompenger, er det gledelig å konstatere at SV – nesten ordrett sitert – opplever at det kan være urettferdige ele-

menter i bompengesystemene i bymiljøpakker. Det var en gledelig kommentar for meg som Frp-er å høre. Absolutt – det er store urettferdigheter innen finansieringen av bymiljøpakker for bilistenes del, for bilistene betaler nesten alt. I Oslopakke 3 betaler bilistene nesten absolutt alle kostnader uten at de får noen ting tilbake. Så bilistene finansierer tiltak og investeringer de ikke ønsker og ikke trenger og kanskje heller aldri kommer til å benytte seg av. Det aller mest inkonsekvente i sånne bymiljøpakker er at målet er å forhindre bilkjøring, men så skal bilistene finansiere pakkene. Det er litt spesielt. Men jeg tror fortsatt ikke at å endre terminologien eller endre bompenger til veiprising vil være noe bedre for bilistene, for i hvert fall de fleste bompengeprojekter som vi vedtar – som de vi har vedtatt i dag – er jo for å finansiere en vei midlertidig, og ikke en evigvarende ny måte å melke bilistene på, slik vi frykter at veiprising vil bli.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Presidenten vil føreslå at sakene nr. 7–10 vert hand-sama under eitt. – Det er vedteke.

Sak nr. 7 [14:05:38]

Stortingets vedtak til lov om endringer i introduksjonsloven (feilrettinger) (Lovvedtak 5 (2018–2019), jf. Innst. 36 L (2018–2019) og Prop. 5 L (2018–2019))

Sak nr. 8 [14:05:40]

Stortingets vedtak til lov om endringer i rettshjelploven mv. (tilgang til Folkeregisteret m.m.) (Lovvedtak 6 (2018–2019), jf. Innst. 35 L (2018–2019) og Prop. 120 L (2017–2018))

Sak nr. 9 [14:05:42]

Stortingets vedtak til lov om endringer i spesialisthelsetjenesteloven (godkjenning av virksomheter og helsetjenester) (Lovvedtak 7 (2018–2019), jf. Innst. 29 L (2018–2019) og Prop. 83 L (2017–2018))

Sak nr. 10 [14:05:44]

Stortingets vedtak til lov om endringer i naturmangfoldloven (hjemmel for gjennomføring av vanndirektivet) (Lovvedtak 8 (2018–2019), jf. Innst. 34 L (2018–2019) og Prop. 93 L (2017–2018))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til sakene nr. 7–10.

Votering

Etter at det var ringt til votering, sa
presidenten: Då er Stortinget klar til å votere.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt fem forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Tuva Moflag, på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, frå Kjersti Toppe på vegner av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 4, frå Kjersti Toppe på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 5, frå Sheida Sangtarash på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det vert votert over forslag nr. 3, frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste krav til ergoterapi- og fysioterapikompetanse i sykehjem.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti vart med 75 mot 27 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.16.52)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig igangsette en kartlegging av menneskerettighetssituasjonen på norske sykehjem og i hjemmetjenesten, der også beboere og brukere selv, og deres pårørende, er kilder. Regjeringen bes rapportere til Stortinget på egnet måte.»

Kristeleg Folkeparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart med 76 mot 27 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.17.17)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1 og 2, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en endring i Husbankens tilskuddsordning til heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsboliger, slik at tilskuddsordningene også kan inkludere trygghetsboliger uten heldøgns omsorg.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor partene i arbeidslivet for å få på plass et samarbeid for opprettelse av vikarpool med fast ansatte vikarer i kommunene, eventuelt som et samarbeid mellom nærliggende kommuner.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

Voteringsstavlene viste at 53 representantar hadde røysta for forslaga og 51 representantar hadde røysta imot.

(Voteringsutskrift kl. 14.17.43)

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) (fra salen): Jeg tror noen kan ha stemt feil. Kan vi ta voteringen om igjen?

Presidenten: Det verkar som at det er fleire som har røysta feil. Då tek me voteringa om igjen.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vart vedtekne med 53 mot 52 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.18.33)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 5, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at den planlagte tilskuddsordningen til renovering, etablering eller gjenetablering av lokalkjøkken på sykehjem blir utredet og lagt fram i løpet av første halvdel av 2019, og at det i forslag til revidert nasjonalbudsjett settes av midler til ordningen.»

Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstre parti vart med 53 mot 52 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.19.02)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at «ensomhet» tas inn i folkehelseloven § 7.

II

Stortinget ber regjeringen stimulere til etablering av lavterskel psykisk helsetilbud for eldre i flere kommuner.

III

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at kommuner og frivillige organisasjoner kan styrke sitt arbeid og sine tiltak for at eldre og aleneboende skal få noen å spise måltider sammen med.

IV

Stortinget ber regjeringen legge fram en helhetlig nasjonal strategi for godt kosthold og sunn ernæring hos eldre som mottar tjenester i sykehjem og hjemmetjeneste, med forslag til konkrete, målrettede tiltak.

V

Stortinget ber regjeringen vurdere særskilte tiltak for å styrke den ernæringsfaglige kompetansen og det systematiske ernæringsarbeidet i helse- og omsorgstjenesten og komme tilbake til Stortinget på egnet vis.

VI

Stortinget ber regjeringen utrede en egen tilskuddsordning til stillinger som kan sikre økt tverrfaglig kompetanse og mer frivillighet ved norske sykehjem og i hjemmetjenesten.

VII

Stortinget ber regjeringen i 2019 fremme egen sak for Stortinget om palliativ omsorg og oppfølging av NOU 2017:16 På liv og død – Palliasjon til alvorlig syke og døende.

VIII

Meld. St.15 (2017–2018) – Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det vert først votert over VI. Høgre, Framstegspartiet og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 56 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.20.23)

Presidenten: Det vert så votert over I, II, III, IV, V og VII.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert så votert over VIII.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt 15 forslag. Det er

- forslaga nr. 1–9, frå Elise Bjørnebekk-Waagen på vegner av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 10 og 11, frå Kjersti Toppe på vegner av Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 12, frå Sheida Sangtarash på vegner av Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 13 og 14, frå Olaug V. Bollestad på vegner av Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 15, frå Elise Bjørnebekk-Waagen på vegner av Arbeidarpartiet

Det vert votert over forslaga nr. 13 og 14, frå Kristeleg Folkeparti. Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av alkoholloven for slik å redusere maksimal skjenketid fra kl. 03.00 til kl. 02.00.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring som sikrer at kommunale salgs- og skjenkegebyrer settes til minimum én prosent av alkoholomsetningen.»

Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Kristeleg Folkeparti vart med 96 mot 9 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.21.39)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 12, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om det finnes grupper som trenger et utvidet informasjonsopplegg knyttet til skadevirkningene av alkohol og andre rusmidler ved graviditet, og om den nasjonale faglige retningslinjen for svangerskapsomsorgen følges godt nok opp eller trenger forsterkning.»

Senterpartiet, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart med 84 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.04)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 10, frå Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak som begrenser forbruksdrivende produktinformasjon om alkohol.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti vart med 78 mot 27 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.25)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 7, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle gravide får god informasjon om skaden alkoholinntak under svangerskap kan påføre barnet, herunder sikre at absolutt alle gravide informeres om dette på svangerskapskontroll.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti vart vedteke med 57 mot 48 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.52)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–6 og 8 og 9, frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg for å vurdere de store samfunnsmessige kostnadene ved alkohol for samfunn, arbeidsliv og enkeltpersoner og deres familier.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlede et samarbeid med idrettens organisasjoner om å styrke arbeidet for å gjøre idrett til en alkoholfri sone.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen invitere arbeidslivets parter til et styrket samarbeid for økt bevissthet rundt holdninger til alkohol i arbeidslivet, for å

fremme verdien av alkoholfrie arenaer og understreke behovet for valgfrihet og redusert alkoholpress i arbeidssammenheng.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag for Stortinget om å innføre krav om innholdsmerking av alkoholholdig drikk.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre sterkere tiltak mot smugling av alkohol til Norge gjennom bedre kontrollmekanismer, som blant annet tilstrekkelige driftsmidler til kontrollarbeid.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i enda større grad tilrettelegge for behandlingstilbud for hele familier med alkoholproblemer.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å sikre at gravide med rusavhengighet får tettere oppfølging, og sørge for at det er nok plasser til å dekke behovet for behandling og oppfølging av kvinnene og barna.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en merkeordning for alkoholholdig drikk med helseadvarsler om alkoholbruk under graviditet og i forbindelse med kjøring.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti vart vedteke med 57 mot 48 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.20)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 15, frå Arbeiderpartiet. Forslaget vart under debatten endra, og har no følgjande ordlyd:

«Stortinget ber regjeringen reversere utvidelsen som ble gjort i taxfree-ordningen i 2014 fra 1/1-2020.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeiderpartiet – med den nemnde rettinga – vart vedteke med 57 mot 48 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.23.55)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 11, frå Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en reverse-ning av den siste endringen av taxfree-kvoten ut ifra

en evaluering av hvordan kvoten påvirker Vinmonopolets salg og stilling som et av de viktigste alkoholpolitiske instrumentene.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Raudt har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Kristelig Folkeparti vart vedteke med 57 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.24.22)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen fremme en nasjonal alkoholstrategi for Stortinget, som beskriver hvordan de alkoholpolitiske målene om reduksjon i alkoholforbruket skal oppnås.

Presidenten: Høgre, Framstegspartiet og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 57 mot 48 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.24.53)

V o t e r i n g i s a k n r . 3

Presidenten: Under debatten har Kjersti Toppe sett fram eitt forslag på vegner av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i alkoholforskriftens bestemmelse om inndragning av bevilling ved overtredelse av alkohollovens regler legge til grunn at maksimalt antall prikker før inndragning av bevilling skal være åtte, ikke tolv.»

Det vert votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Bak innstillinga står Arbeiderpartiet, Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til innstillinga.

Raudt har varsla støtte til forslaget frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen – i påvente av Folkehelseinstituttets evaluering av de normerte reglene for inndragning av skjenkebevilling – om ikke å gjøre endringer i

prikksystemet, men sørge for at evalueringen, om mulig, framskyndes.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristeleg Folkeparti vart tilrådinga frå komiteen vedteken med 80 mot 25 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.27.04)

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

1. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å gjennomføre utbedring av strekningen E6 Krokstrand sentrum–Bolna innenfor en kostnadsramme på 301 mill. 2018-kroner.
2. Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får tillatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til utbygging og finansiering av E6 Helgeland nord, inkl. utbedring av strekningen Krokstrand sentrum–Bolna. Vilkårene framgår av denne proposisjonen.
3. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå tilleggsavtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen.

Presidenten: Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 98 røyster mot 1 røyst.

(Voteringsutskrift kl. 14.27.36)

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

1. Stortinget samtykker i at bompengeselskapet får tillatelse til å ta opp lån og kreve inn bompenger til delvis bompengefinansiering av prosjektet fv. 311 Presterødbakken i Vestfold. Vilkårene framgår av denne proposisjonen.
2. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsette nærmere regler for finansieringsordningen.

Presidenten: Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 102 røyster mot 1 røyst.

(Voteringsutskrift kl. 14.28.17)

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

1. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å gjennomføre prosjektet rv. 36 Bø–Seljord innanfor ei kostnadsramme på 291 mill. 2018-kroner.
2. Stortinget samtykkjer i at bompengeselskapet får løyve til å ta opp lån og krevje inn bompengar til bompengefinansiering av utbygging av rv. 36 på strekninga Bø–Seljord i Telemark. Vilkåra går fram av Prop. 113 S (2017–2018).
3. Samferdselsdepartementet får fullmakt til å inngå avtale med bompengeselskapet og fastsetje nærare reglar for finansieringsordninga.

Presidenten: Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 102 røyster mot 1 røyst.

(Voteringsutskrift kl. 14.28.47)

Presidenten: Sakene nr. 7–10 er andre gongs behandling av lovsaker og gjeld lovvedtaka 5 til og med 8.

Det ligg ikkje føre nokon forslag til merknad. Stortingets lovvedtak er dermed godtekne ved andre gongs behandling og vert å senda Kongen i samsvar med Grunnlova.

Sak nr. 11 [14:29:15]

Referat

1. (83) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åslaug Sem-Jacobsen, Geir Pollestad, Heidi Greni, Geir Adelsten Iversen og Nils T. Bjørke om utvidelse av konsesjon for lokalradio på FM-nett (Dokument 8:40 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt familie- og kulturkomiteen.
2. (84) Samtykke til å sette i kraft en multilateral avtale for å gjennomføre endringer i skatteavtaler for å motvirke uthuling av skattegrunnlaget og overskuddsflytting, med de foreslåtte valg og forbehold, undertegnet i Paris 7. juni 2017 (Prop. 15 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt finanskomiteen.

3. (85) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å sikre kvinner rett til erstatning etter alvorlige fødselsskader (Dokument 8:45 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt helse- og omsorgskomiteen.
 4. (86) Representantforslag fra stortingsrepresentant Jette F. Christensen om en lov mot moderne slaveri (Dokument 8:41 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt justiskomiteen.
 5. (87) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap (Dokument 8:43 S (2018–2019))
 6. (88) Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Norunn Tveiten Benestad, Kari Kjønnaas Kjos og Torhild Bransdal om endring av inndelingslova § 17 (Dokument 8:44 L (2018–2019))
Samr.: Nr. 5 og 6 vert sende kommunal- og forvaltningskomiteen.
 7. (89) Endringer i vegtrafikkloven (karantene ved førerprøve, behandling av personopplysninger, forholdet til folkeregisterloven mv.) (Prop. 14 L (2018–2019))
Samr.: Vert send transport- og kommunikasjonskomiteen.
 8. (90) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kari Elisabeth Kaski og Petter Eide om en ny og tydelig politikk overfor Saudi Arabia (Dokument 8:42 S (2018–2019))
Samr.: Vert sendt utanriks- og forsvarskomiteen, som legg fram sitt utkast til innstilling for finanskomiteen til fråsegn før innstillinga vert gjeven.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandla. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 14.30.

